

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

PUOLUSTUSVOIMIEN SOTAVARUSTEET INTERNETISSÄ

Pro gradu -tutkielma

Kadetti
Marko Saarela

Kadettikurssi 91
Viestilinja

Maaliskuu 2008

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Kadettikurssi 91	Linja Viestilinja
Tekijä Kadetti Marko Saarela	
Tutkielman nimi Puolustusvoimien sotavarusteet internetissä	
Oppiaine, johon työ liittyy Johtaminen	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2008	Tekstisivuja 66 Liitesivuja 12
TIIVISTELMÄ <p>Vuonna 2007 puolustusvoimien rahoituksen ongelmat nousivat isoksi puheenaiheeksi sotilaspiireissä. Yhä teknisempien ja kalliimpien sotavarusteiden kustannukset eivät olleet enää kestäviä henkilöstö- ja toimintamenojen kanssa. Samanaikaisesti jopa puolustusvoimien komentaja otti puheeksi informaatioidankäynnin kasvavan merkityksen nyky-yhteiskunnassa.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkittiin puolustusvoimien internet-sivustolla olevia sotavarusteita koskevia artikkeleita vuodelta 2007. Artikkeleita on yhteensä seitsemän kappaletta, ja mukaan mahtuu niin uusia kuin vanhojakin sotavarusteita koskevia artikkeleita. Osa artikkeleista käsitteli julkisuudessa esillä olleita sotavarusteita.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää miten sotavarusteita pyritään kuvaamaan internet-artikkelien kautta. Koska informaatioidankäynnin merkitys on kasvanut, niin tutkimuksessa tutkittiin myös yleisesti sotavarusteesta artikkelien perusteella syntyvää kuvaa tai mahdollisesti pois jääneitä kuvauksia sotavarusteista.</p> <p>Tutkimuksessa metodina käytettiin brittiläisen mediatutkija Norman Faircloughin kehittämää kriittistä diskurssianalyysiä. Kriittinen diskurssianalyysi analysoi tekstejä useilla eri tasoilla. Analyysi aloittaa tekstin lingvistiksisestä analyysistä, ja laajentaa tätä kulttuurillisten ja sosiaalisten näkökulmien avulla. Analyysi myös analysoi tekstin diskursseja sitoen niin ikään nämä laajempaan yhteiskunnalliseen kehykseen. Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii siis laajentamaan näkökulmaa tekstin pelkästä kielellisestä analysoinnista.</p>	

Tutkimuksessa käsiteltiin myös kriittisen diskurssianalyysin laajuuden takia puolustusvoimien sekä valtiohallinnon viestinnän yhteiskunnallista taustaa. Viitekehyksessä on myös esiteltyä tutkimuksessa käytetty Leif Åbergin näkemys viestinnästä.

Tutkimuksen tuloksena havaittiin, että sotavarusteiden kuvauksissa on tiettyjä yhteisiä piirteitä. Uusia sotavarusteita kuvattiin moderneiksi, teknisiksi ja kalliiksi. Vanhoja sotavarusteita kuvattiin omana aikanaan moderniksi ja nykyään hieman pikkuvikaiseksi. Vanhojen sotavarusteiden yhteydessä ilmeni vapaammin muotoiltua nostalgiaa, kun taas uusien sotavarusteiden kuvaukset olivat virallisia ja pääsääntöisesti muotoon sidottuja.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että puolustusvoimien internet-artikkelit noudattavat pääsääntöisesti Puolustusvoimien viestintästrategian linjauksia puolustusvoimien viestinnästä. Artikkeleissa on kuitenkin havaittavissa muutospainetta sekä artikkelien tyylin että muodon osalta. Tähän lienee vaikuttanut uudet vaatimukset viranomaisen viestinnästä sekä internetin tuoma muutos viestintäkanavana.

AVAINSANAT

informaationsodankäynti, psykologinen sodankäynti, viestintä, tiedotus, internet

PUOLUSTUSVOIMIEN SOTAVARUSTEET INTERNETISSÄ

1	JOHDANTO	1
1.1	Taustaa	1
1.2	Tutkimuskysymykset	2
1.3	Aikaisempi tutkimus	3
1.4	Tutkimuksen viitekehys	3
1.5	Tutkimuksen rakenne	5
1.6	Tutkittava aineisto	5
1.7	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	6
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1	Viestintä	7
2.2	Puolustusvoimat viestijänä	10
2.3	Julkinen viranomainen viestijänä	13
2.4	Yhteisöviestintä	15
2.5	Diskurssianalyysi	15
2.5.1	Kielenkäyttö sosiaalisen todellisuuden rakentajana	16
2.5.2	Merkityssystemien kirjo	18
2.5.3	Toiminnan kontekstuaalisuus	19
2.5.4	Toimijan kiinnittyneisyys merkityssystemeihin	21
2.5.5	Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne	22
3	TUTKIMUKSEN METODI (KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI)	23
3.1	Kriittisen diskurssianalyysin taustaa ja lähtökohtia	23
3.2	Kriittisen diskurssianalyysin viitekehys	26
3.2.1	Yleistä	26
3.2.2	Viestintätilanteen analyysi	27
3.2.3	Diskurssijärjestyksen analyysi	30
3.3	Lingvistinen tekstianalyysi	31
3.3.1	Yleistä	31
3.3.2	Representaatio	31
3.3.2.1	Lauseen rakentuminen	32
3.3.2.2	Lauseiden yhdistely ja jaksottelu	34
3.3.3	Identiteetit ja suhteet	35

3.4	Intertekstuaalinen tekstianalyysi	36
3.4.1	Yleistä	36
3.4.2	Diskurssin representaatio	37
3.4.3	Diskurssityypin genre	37
3.4.4	Tekstin diskursiivinen analyysi	38
4	TUTKIMUSAINEISTO	38
5	AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI	40
5.1	Yleistä	40
5.2	Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen	40
5.3	Raskaat raketinheitimet ovat saapuneet Suomeen	45
5.4	Rypäleaseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima	49
5.5	Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä	51
5.6	Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille	53
5.7	Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkkoihin	54
5.8	Helsinki-luokan viimeinen taistelu	57
5.9	Diskurssijärjestyksen analyysi	59
6	TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	63
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	65
	VIITTEET	67
	LÄHTEET	73
	LIITTEET	75

PUOLUSTUSVOIMIEN SOTAVARUSTEET INTERNETISSÄ

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Julkisuudessa on viime vuoden aikana esiintynyt keskusteluja puolustusvoimien rahoituksesta. Keskustelun pääteemana on ollut jatkuva kustannusten nousu. Keskustelussa on esitelty palkkojen sekä toimintamenojen jatkuvaa kasvua, mutta erityisesti on korostettu huipputeknisten ja laadukkaiden sotavarusteiden jatkuvaa kallistumista. Puolustusvoimien komentaja amiraali Juhani Kaskeala on ottanut asian useampaankin otteeseen esille muun muassa Maanpuolustuskurssien avajaisissa pitämässään puheissa.¹ Kyseisissä puheissa komentaja myös avaa tämän keskustelun taustoja. Kyse on poliittisesta ongelmanratkaisusta valtion rahojen käytöstä ja näin ollen myös valtion turvallisuuspolitiikasta.

Puolustusvoimien ollessa sotilasorganisaatio sen viestintä tukee komentajansa sanomaa. Puolustusvoimien viestinnällä on kuitenkin historian taakka kannettavaan, sillä armeija yhdistettynä viestintään tuo mieleen tiedotuskomppaniat 2. maailmansodan ajoilta. Peli tuntuu olevan pelattu, kun puolustusvoimien komentajakin toteaa kamppailun informaatorintamalla olevan kamppailua sanoista, kuvista ja mielikuvista.² Tarkemmin viestintään perehtyvä huomaa tässä olevan yhtäläisyyksiä siviilipuolen yrityksillä oleviin ongelmiin tuloksia tuottavan markkinointiosaston ja suhteita hoitavan viestintäosaston toiminnan erottamisessa.³

Nykytiedonvälityksessä elävälle herääkin kysymys siitä, miten puolustusvoimat kuvaa sotavarusteitaan internetin kautta. Ajatuksia on jo esitetty internetin ja television suhteen muuttumisesta internetin hyväksi⁴ tai ainakin internetin murroksesta ajankäytön ja tiedon valtavyälänä⁵. Tutkimuksia tästä saadaan vielä odottaa, mutta internet on jo nyt kiistattomasti nopein, julkisin ja mahdollisesti kaikista laajimman yleisön tavoitettava viestintäkanava. Puolustusvoimatkin lienee tämän havainnut kertoessaan ajankohtaisista asiois-

ta artikkeleissaan etusivullaan. Koska rahoituskeskustelua on käyty eritoten vuonna 2007, niin tutkimus rajoittuu myös kyseisen vuoden artikkeleihin.

1.2 Tutkimuskysymykset

Kuten johdannon perusteella osittain käykin jo ilmi, niin tutkimuksen pääkysymyksenä on ” Miten sotavarusteita pyritään kuvaamaan internet-artikkelien kautta?”. Johdannossa selvitettiin jo kiinnostus sotavarusteisiin ja internetiin viestintäkanavana. Seuraavien alakysymyksien avulla pyritään täsmentämään tutkimuksen tiedonhalua ja ne ovat muokkautuneet tutkimuksen viitekehysten aineistoa tutkiessa.

1) ”Minkälainen on sotavarusteesta kertova internet-artikkeli?”

Ensimmäinen alakysymys liittyy sotavarusteita laajempaan asiakokonaisuuteen eli siihen yhteyteen, jossa sotavarusteet esitetään. Mitä muuta sotavarusteiden kanssa mainitaan artikkeleissa? Käytetäänkö artikkeleissa joitain tiettyjä tyylejä esimerkiksi tiedotusvälineiltä tuttua uutismuotoa, yrityksiltä tuttua mainosmuotoa vai valtionhallinnolle tyypillistä tiedotemuotoa?

2) ”Voiko artikkelien perusteella tehdä yleistä kuvaa sotavarusteesta?”

Toisen alakysymyksen pitäisi syntyä jokaiselle uteliaalle tutkijalle. Kuvaavatko artikkelit vanhat ja uudet sotavarusteet aina tietynlaisiksi? Voiko artikkelien perusteella sanoa tietyn aikakauden sotavarusteen tietynlaiseksi? Onko näissä kuvauspiirteissä jotain yllättävää, mitä ei heti tulisi ajatelleeksi?

3) ”Toimivatko sotavarusteiden kuvaukset johdonmukaisesti vai onko niissä ristiriitaisuuksia?”

Kolmas alakysymys liittyy osittain puolustusvoimien komentajan lausumaan. Pyrkivätkö artikkelit muokkaamaan tietynlaista mielikuvaa sotavarusteesta? Tukevatko artikkelit komentajan puheita ja siten hänen johtamistoimintaansa?

4) ”Mitä sotavarusteiden kuvauksissa ei esiinny?”

Neljäs alakysymys on sinänsä luonnollista seurausta edellisistä, mutta tutkimuksen tiedonhalun takia tarpeellista myös kirjoittaa esille. Jos varusteista voi tehdä yleisen kuvan tai varusteista syntyy tietty mielikuva, niin mitä asioita varusteisiin ei missään tapauksessa ole yhdistetty? Esimerkiksi mainitaanko poistuvasta asejärjestelmästä sen teknistä ala-arvoisuutta tai uudesta asejärjestelmästä sen poliittista problemaattisuutta?

1.3 Aikaisempi tutkimus

Puolustusvoimien puolella ei ole tehty vielä tutkimusta viestinnästä.⁶ Siviilipuolella on sen sijaan tutkittu eri viestinnän osa-alueita laajemmaltikin. Tunnetuimpia nimiä ovat muun muassa Osmo A. Wiio, Leif Åberg, Erkki Karvonen ja Pekka Aula. Ulkomaisista viestinnän tutkijoista tässä tutkimuksessa on eniten hyödynnetty Norman Faircloughin ajatuksia.

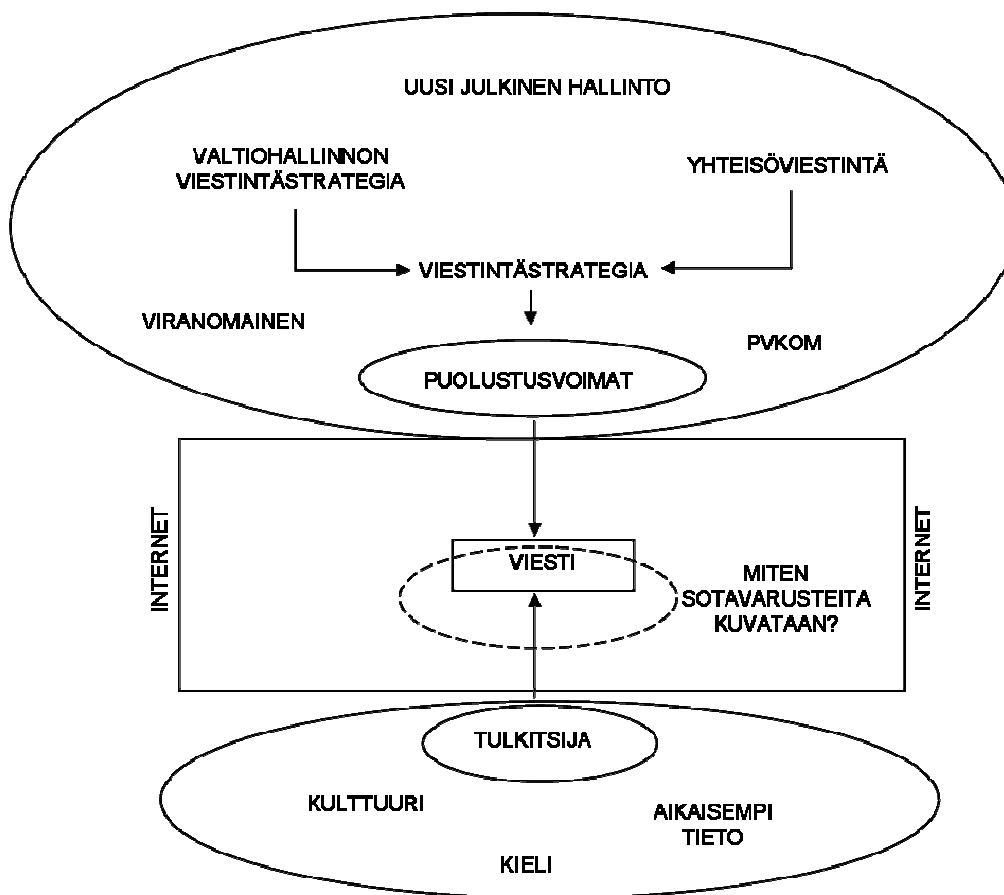
Suomalaisista tutkijoista Wiio edustaa varhaisinta prosessikoulukunnan näkemystä viestinnästä, joka juontuneen hänen taustastaan tekniikan alalla. Åberg, Karvonen ja Aula taas edustavat modernimpaa konstruktivistista näkemystä viestinnästä tarkastellen aihetta kuitenkin eri näkökulmista. Åberg keskittyy viestinnän johtamisen puolelle Karvosen ja Aulan tutkiessa viestintää maineen kannalta.⁷

Ulkomaisista tutkijoista Fairclough on tutkinut tiedotusvälineiden analysointia. Fairclough tutkii kielenkäyttöä vallan välineenä foucaultilaisessa ajatusympäristössä. Faircloughin ansio tulee kuitenkin hänen tutkimuksestaan ja huolestaan tiedotusvälineiden kielen käytöstä vallan välineenä. Tähän tutkimukseen hän yhdistää laajempia yhteiskunnallisia kysymyksiä tiedotusvälineiden asemasta ja toiminnasta siirtyen siten pois pelkästä tiedotusvälineen tulkinnasta. Faircloughin sanoin hänen tutkimuksensa yhteenveto voisi toimia runkona medialukutaidon opetuksessa.⁸

1.4 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen viitekehys on tiivistetysti esitetty seuraavalla sivulla kuvassa 1. Viestintä ymmärretään tässä tutkimuksessa kuten muun muassa Leif Åberg ja Erkki Karvonen sen esittävät.⁹ Tutkimuksen tarkoituksena ei ole tutkia puolustusvoimien intentioita viestin lähettäjänä, vaan viestin tulkintaa viestin vastaanottajan päässä viestinnän käynnistyttyä. Viestin tulkintaan käytetään metodina Norman Faircloughin kehittämää kriittistä diskurssianalyysiä, joka viestin kielellisten ja rakenteellisten seikkojen lisäksi ottaa huomioon tulkinnassa viestin lähettäjän yhteiskunnallisen aseman sekä tiedostaa lähettäjän käyttämän kielen laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset. Tämä erityisesti tiedotusvälineiden viestinnän tutkimukseen käytetty metodi soveltuu tutkimukseen, jos metodin viitekehystä rakennettaessa otetaan huomioon puolustusvoimien ero viestijänä tiedotusvälineisiin nähden.

KUVA 1: Tutkimuksen viitekehys

Kriittinen diskurssianalyysi pohjautuu nimensä mukaisesti diskurssianalyysiin¹⁰, joka on väljä teoreettinen viitekehys kielen tutkimiseksi. Diskurssianalyttisestä lähestymistavasta johtuen tutkimuksessa ei tarkastella internet-viestien semioottisia ulottuvuuksia kuten kuvia, visuaalista ulkoasua tai asettelua, vaan pelkästään viestien tekstiosuuksia. Tarkoituksena on siis välttää pelkässä tekstinanalyysissä pysyminen ja päästä kriittisen diskurssianalyysin vaatimaan laajempaan pohdintaan.

Lähteenä puolustusvoimista viestijänä käytetään Puolustusvoimien viestintästrategiaa, joka pohjautuu muun muassa Valtiohallinnon viestintäsuositukseen. Taustatiedoksi käsittelyssä käytetään lisäksi Leif Åbergin käsitystä yhteisöviestinnästä sekä ajatusta uudesta julkisesta hallinnosta. Vaikka tutkijan osuus tutkimuksessa on pyrkiä olemaan mahdollisimman objektiivinen tulkinnan suhteen, niin viitekehukseen on kuvattu tutkijaan tulkitsijana vaikuttavia tekijöitä, joiden vaikutusta on mahdotonta sulkea pois. Tutkijan tulee huomioida tutkimuksen kuluessa lähtökohtiensa vaikutus käyttämäänsä metodiin diskurssianalyysin viitekehysten mukaisesti.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessa on laadullinen tutkimus, ja siten tutkimus noudattaa laadullisen tutkimuksen perusrakennetta. Aluksi tutkimuksessa esitellään johdannossa tutkimuksen lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja viitekehys. Seuraavaksi esitellään tarkemmin tutkimuksessa käytettävä teoreettinen viitekehys. Viestinnän osuus esittelee tutkimuksessa lähtökohdissa keskeisenä osana olevan viestinnän määrittelyn. Puolustusvoimat viestijänä -osuus pyrkii valottamaan puolustusvoimien viestinnän lähtökohdita ja tavoitteita julkishallinnon alaisena viranomaisena sekä tuomaan esille julkishallinnollisen viestinnän ja yritysviestinnän eroja ja samankaltaisuuksia. Osuudessa esitetään myös hieman viranomaisen viestintään liittyvää problematiikkaa. Puolustusvoimien viestinnän jälkeen esitellään lyhyesti yhteisöviestinnän teoria, jota myös puolustusvoimat on hyödyntänyt rakentaessaan viestintästrategiaansa.

Teoreettisen viitekehysten lopuksi luodaan pohjaa kriittiselle diskurssianalyysille kertomalla diskurssianalyysin yleisestä viitekehuksesta. Tämä on tarpeellista, koska diskurssianalyttisen metodin käyttö vaatii tiettyjä teoreettisia lähtöoletuksia. Kriittisen diskurssianalyysi tutkimuksen metodina on erotettu omaksi luvukseen, vaikka se diskurssianalyysin luonteen takia kuuluukin olennaisena osana tutkimuksen teoreettiseen viitekehukseen.

Tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien ja tutkimusmetodin esittelyn jälkeen esitetään lyhyesti tutkimusaineisto, minkä jälkeen aineisto käsitellään ja analysoidaan kriittisen diskurssianalyysin metodin mukaan. Aineisto on sijoitettu kokonaisuudessaan tutkimuksen liitteeksi tutkimuksen seuraamisen helpottamiseksi sekä internetin valitettavan arvaamattoman luonteen takia. Aineiston käsittelyn ja analysoinnin jälkeen esitetään tutkimuksen tulokset sekä tutkimuksen aikana syntyneet johtopäätökset.

1.6 Tutkittava aineisto

Tutkimuksessa aineistona toimivat puolustusvoimien internet-sivuilta poimitut ajankohtaisen osion artikkelit vuodelta 2007. Kyseiset artikkelit ovat julkisia ja ne esiintyvät usein sivuston etusivulla näkyvällä paikalla. Artikkeleita on saatettu myös käyttää puolustusvoimien muissa julkaisuissa samankaltaisissa muodoissa. Liitteenä oleviin artikkeleihin on lisätty myös rivinumerointi analyysin ja lukijan helpottamiseksi. Sotavarusteita suoraan koskevia artikkeleita on yhteensä 7 kaiken kaikkiaan 63 artikkelista. Mukaan on laskettu jokaisen omana otsikkonaan olevan artikkeli, vaikka muutama artikkeleista näyttää olevan virheellisiä varhaisempia versioita myöhemmin esitetyistä artikkeleista.

Käsittelyssä ovat siis seuraavat artikkelit (tarkat lähdeviitteet lähdeluettelossa):

- Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen (29.1.2007),
- Raskaat raketinheittimet ovat saapuneet Suomeen (22.2.2007),
- Amiraali Juhani Kaskeala: Rypäleiseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima (5.3.2007),
- Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä (23.3.2007),
- Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille (20.4.2007),
- Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkkoihin (14.5.2007) ja
- Helsinki-luokan viimeinen taistelu (25.6.2007).

1.7 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Diskurssi

Verrattain eheät säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemit, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta.¹¹

Diskurssijärjestys

Termiä diskurssijärjestys käytetään puhuttaessa kriittisessä diskurssianalyysissä jonkin tietyn yhteisön diskurssityypeistä. Diskurssijärjestyksen muodostuu kaikista yhteisön käyttämistä diskurssityypeistä, ja termi diskurssijärjestys korostaa diskurssityyppien välisiä keskinäisiä suhteita.¹²

Diskurssityyppi

Diskurssityyppi tarkoittaa niitä genrejen ja diskurssien muodostelmia, jotka ovat diskurssijärjestyksessä suhteellisen vakiintuneita. Genret esiintyvät tiettyinä yhdistelminä diskurssien kanssa. Tietyn genret artikkelit kuloivat useimmiten aivan tiettyjä diskursseja. Diskurssityyppi koostuu tavallisesti useiden genrejen muodostelmasta eikä niinkään yksittäisestä genrestä.¹³

Genre

Genrellä tarkoitetaan kielenkäyttöä, joka yhdistetään tiettyyn käytäntöön ja joka rakentaa jotain tiettyä sosiaalista käytännettä, kuten haastattelua (haastattelugenre) tai mainostamista (mainosgenre). Genret voidaan kuvailla niiden rakenteellisilla ominaisuuksilla.¹⁴

Identiteetti

Identiteetti on väljä yläkäsite, jolla tarkoitetaan oikeuksia, velvollisuuksia ja ominaisuuksia, mitä toimija olettaa itselleen, toisille toimijoille tai muut toimijat olettavat hänelle.¹⁵

Subjektipositio ja diskurssin käyttäjä

Subjektiposition ja diskurssin käyttäjän käsitteet tarkoittavat samaa asiaa eri suunnalta tarkasteltuna. Subjektiposition käsite sopii tilanteisiin, joissa analysoidaan toiminnan rajoituksia. Esimerkiksi koulussa opettajat ja oppilaat saattavat ottaa positionsa usein annettuina. Diskurssin käyttäjän käsitteessä on kyse ihmisen tavoista määrittää itse itseään ja puhua kokemuksistaan jopa keskenään ristiriitaisillakin tavoilla. Käsitteen valinta on sidoksissa tutkimusongelmaan. Esimerkiksi valtasuhteita tarkasteltaessa on subjektiposition käsite hyödyllisempi.¹⁶

Valta

Valta on produktiivinen ja sosiaalisiin käytäntöihin kietoutunut ilmiö. Valta ei ole yksilöiden ominaisuus, eikä se myöskään ole diskurseja ulkopuolelta käsin määrittelevä voima. Valtaa tarkastellessa kiinnostus kohdistuu siihen, miten valtasuhteet tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä.¹⁷

Viestintä

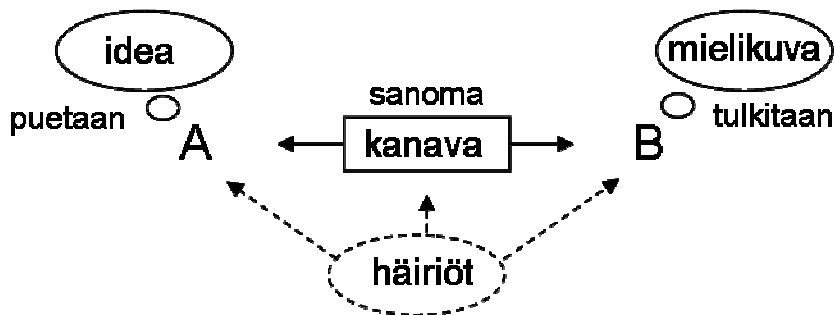
Viestintä on prosessi, tapahtuma, jossa merkityksien antamisen kautta tulkitaan asioiden tilaa ja jossa tämä tulkinta saatetaan muiden tietoisuuteen vuorovaikutteisen sanomia välittävän verkoston kautta.¹⁸

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Viestintä

Viestinnästä puhuttaessa tulee usein esille kaksi hieman keskenään kilpailevaa koulukuntaa. Varhaisempi näkemys on Shannonin teorioista lähtöisin oleva prosessikoulukunta, joka näkee viestinnän tapahtumana, jossa tarkastelun painopiste on tapahtuman osissa ja niiden välisissä suhteissa. Myöhemmin tätä jaottelua on tarkastellut uudelleen Fiske, joka näkee prosessikoulukunnan rinnalla toisen näkökulman viestintään. Toista näkökulmaa Fiske kutsuu semioottis-kulttuuriseksi koulukunnaksi, joka pitää prosessinäkökulmaa liian mekaanisena. Tämän koulukunnan mukaan viestintä on kaiken sosiaalisen toiminnan perusedellytys, jolloin huomiota pitää kiinnittää niihin merkityksiin, joita viestinnän kautta välittyy.¹⁹

Leif Åberg lähtee oman viestinnän teoriansa määrittelyssä liikkeelle siitä, että aikaisemmin kaksi kilpailevan koulukunnan teoriaa viestinnästä voidaan nähdä toisiaan täydentävinä ja siten saada aikaan kokonaisvaltaisempi viestinnän teoria. Hän käyttää rakentamastaan prosessikoulukunnan ja semioottisen koulukunnan näkemyksiä yhdistelevästä teoriasta nimitystä fasettiteoria. Hänen mukaansa yhteisesti jaettuja merkityksiä ei voi syntyä ilman jotain prosessia, jonkinlaista vuorovaikutusta tai viestinnällistä yhteyttä. Jos viestintää taas tarkastellaan vain prosessina, unohtuu että viestintä on hyvin uniikki prosessi. Minkään laatikko ja nuoli -mallin avulla ei voi ennustaa viestinnän tuloksia. Pelkästään prosessimalleja terästämillä ei synny malleja, jotka paremmin kuvaavat viestintää ihmisten välisenä tapahtumana.²⁰

KUVA 2: Åbergin viestinnän malli²¹

Kuvassa 2 oleva Åbergin viestinnän malli ei viestintäprosessin rakenteeltaan suuresti poikkea Wiion 1973 esittämän yksivaiheisen viestinnän mallista.²² Åberg kuvaa malliaan epälineaariseksi ja vuorovaikutteiseksi viestinnän malliksi. Mallissa A:n rooli on vain prosessin käynnistäjän rooli. Hän pukee ideansa sanomaksi, joka siirtyy B:n ulottuville. B tulkitsee sanomaa, minkä seurauksena syntyy mielikuva sanomasta. B ei siis tulkitse alkuperäistä ideaa vaan A:n formuloimaa sanomaa. Prosessi on kaksisuuntainen, dynaaminen ja vuorovaikutteinen. Vuorovaikutuksen kautta syntyy sekä A:n että B:n mielessä uusia mielikuvia siitä, mitä viestitään.²³ Mielikuvien syntymisen rakentuminen taasen Åbergin mallissa on lähes sama kuin Karvosen esittämässä mallissa.²⁴

Åbergin fasettiteorian mukaan viestien käsittely tapahtuu neljässä vaiheessa:

- 1) kokonaisvaltainen tulkinta,
- 2) yksinkertaistaminen,
- 3) fasettien aktivoituminen ja
- 4) kiinnittyminen.²⁵

Kokonaisvaltainen tulkinta tarkoittaa, että viestintätilanteessa esiintyviä ärsykejä ei pilkota osiin, vaan ne käsitellään ajatuskokonaisuuksina. Tämä käsittely tapahtuu työmuistissa, jonne ärsykkeet erotuskynnyksen ylitettyään kulkeutuvat. Vaiheet kaksi ja kolme tapahtuvat rinnakkain. Yksinkertaistamisvaiheessa ärsykevirta yksinkertaistetaan ennen kuin se aiheuttaa muuta henkistä toimintaa. Ärsykevirta siis muuntuu epämääräisemmäksi ja yksinkertaistetuimmaksi. Fasettien aktivoituminen tarkoittaa, että ärsykevirta aktivoi jo olemassa olevia fasetteja. Ärsykkeiden virtaa verrataan kestonmuistissa jo oleviin fasetteihin eli muistijälkien joukkoihin. Kiinnittymisvaiheessa mieleen painuvat tai painettavat asiat kiinnittyvät aivosoluihin ja kytkeytyvät kestonmuistissa jo oleviin muistijälkiin. Kiinnittymisvaiheeseen vaikuttaa viestin käsittelyn aktiivisuus tai passiivisuus.²⁶ Tässä kohdassa on syytä huomauttaa, että Åbergin käyttämästä termistä fasetti käytävät muut yleisemmin nimitystä skeema, minkä Åberg itsekin toteaa sivuhuomautuksena.²⁷

Åberg näkee siis viestinnän prosessina, jossa välittyy sanomia. Näihin sanomiin liitetään merkityksiä. Tässä prosessissa hän näkee kaksi identifioitavissa olevaa tekijää. On oltava joku, joka käynnistää prosessin. Tässä vanhempi käsite lähettäjistä on muuttunut käynnistäjän suuntaan. On myös oltava joku tai jotain, jotka vastaanottavat tämän sanoman. Åberg myös korostaa sanomaa merkkien kokonaisuutena. Tulkinta on monimerkityksellistä eli polyseemistä. Sanoman lähettäjän näkökulmasta virheellistä sanoman tulkintaa ei voi pitää viestinnän häiriönä, vaan kyseessä on viestintäprosessin perustavaa laatua oleva ominaisuus. Mikäli sanoma välittyy vastaanottajan ulottuville ja tulkintaprosessi käynnistyy, se laukaisee väistämättä tiettyjä mielikuvia vastaanottajassa. Nämä mielikuvat ovat yksilöllisiä, koska ne perustuvat vastaanottajan tajunnassa jo oleviin mielikuviin. Tämän perusteella on luonnollista, että sanomia tulkitaan yksilöllisesti. Kielen ja representaatiot Åberg näkee yhteisöllisesti rakentuneiksi, joten tulkinnassa toimii siten samanaikaisesti äärimmäisen yksilöllinen ulottuvuus ja kulttuurisesti määräytyneet tulkinta.²⁸

Sisään- ja uloskoodauksella prosessikoulukunta tarkoitti viestin muuntamista kanavalle sopivaksi, jotta lähettäjä voi siirtää kanavalle ideansa ja vastaanottaja ottaa sen kanavalta.²⁹ Åberg laajentaa sisään- ja uloskoodauksen käsitteet puhtaasta teknisestä tarkastelusta koskemaan myös merkkien ja sanomien muotoilua sekä tulkintaa. Viestintä ollessa sanomien vaihdantaa täytyy olla olemassa myös jokin sanoman siirtäjä eli kanava tai viestin. Sanomien vaihdanta tarkoittaa viestinnän olevan kaksisuuntaista tai toisinsanoen vuorovaikutteista. Åberg ei siis käsitä viestintää toiminnaksi, jossa tehdään jotain passiiviselle kohteelle tietyn vaikutuksen aikaansaamiseksi. Åbergin mukaan viestintä on yhdessä tekemistä, jossa jokainen osapuoli toimii aktiivisena subjektina.³⁰

Åberg määrittelee viestinnän seuraavasti: *Viestintä on prosessi, tapahtuma, jossa merkityksien antamisen kautta tulkitaan asioiden tilaa ja jossa tämä tulkinta saatetaan muiden tietoisuuteen vuorovaikutteisen, sanoma välittävän verkoston kautta.*³¹ Tähän määritelmään Åberg asettaa kahdeksan lähtöoletusta:

- 1) Merkityksenanto on tapahtuma, jonka avulla tulkitsemme koetun virtaa.
- 2) Tämä tulkinta on kulttuurisesti määräytyntä omaa pohdintaa asioiden tilasta.
- 3) Semioottis-kulttuurisesti tarkasteltuna merkityksenanto on assosiaatioiden (mielikuvien) yhdistämisen prosessi. Assosiaatio koostuu tiedosta tai luulosta sekä siihen liittyvästä affektiosta (tunteesta). Fysiologisesti merkityksenanto on solupopulaatioiden syntymistä synaptisten kytkentöjen verkosomisen kautta.
- 4) Viestinnän kautta pyritään laukaisemaan merkityksenannon prosessi vuorovaikutuksen osapuolisissa. Tämän prosessin modus operandi on sanoma (merkkien yhdistelmä), joka muodostaa ajatuskokonaisuuden. Ajatuskokonaisuus on tulkinta jostain asioiden tilasta. Tämän fasettien aktivoitumisen käynnistävät ulkoiset ärsykkeet tai oma aktiivinen ajattelumme.
- 5) Viestinnän tavoitteet voidaan ilmaista jatkumona, joka tapahtuman käynnistäjän kannalta ulottuu
  - käynnistäjän haluamien tasan tarkkojen merkitysten siirtämisestä eli kloonamisesta (integroiva viestintä)
  - vuorovaikutusten kautta yhdessä luotujen merkitysten synnyttämisen kautta (vuorovaikutteinen viestintä)
  - tilanteeseen, jossa käynnistäjä toivoo syntyvän uusia, vastaanottajasidoksia merkityksiä (dissipatiivinen viestintä).
- 6) Viestintä on siten tapahtuma, joka käytännön tasolla voidaan kuvata vuorovaikutteisena sanomia välittävänä verkostona.
- 7) Vuorovaikutus vaihtelee satunnaisesta ja kertaluonteisesta vakiintuneisiin suhteisiin.
- 8) Vuorovaikutuksen perusmuodot ovat kasvokkainviestintä, kirjallinen viestintä ja sähköinen viestintä sekä näiden yhdistelmät.³²

2.2 Puolustusvoimat viestijänä

Tutkimuksen johdannossa mainittiin internetin tuoma muutos tiedonvälitykseen ja viestintään. Tutkimuksen näkökulmasta internetin vaikutusta viestintään julkisyhteisön kannalta on pohtinut muun muassa Hannu Nieminen.³³ Hänen mukaansa internet on avannut mahdollisuuden viestinnän aivan uudenlaiseen kehittämiseen, missä julkisyhteisöt voivat tarjota tietoa ja informaatiota sekä palveluja suoraan kansalaisille. Toisaalta internet mahdollistaa kansalaisille pääsyn julkisen tiedon ja palvelujen ääreen suoraan, jonoitta ja heidän haluamallaan hetkellä.³⁴

Niemisen mukaan tilanne on julkisyhteisöjen viestinnälle ja viestinnästä vastaaville työntekijöille aivan uusi ja ennen kokematon. Syyksi Nieminen painottaa erityisesti viestinnän kohderyhmän vaihtumista. Ennen internetiä kohderyhmänä olivat ammattijournalistit, joiden tehtävänä oli pukea ja suodattaa viesti kansalaisen ymmärtämään muotoon. Internetin aikakaudella julkisyhteisöjen viestijöiden on siis kyettävä ottamaan journalistille aiemmin kuuluneita tehtäviä. Viestit on laadittava tavalla, joka on ymmärrettävä ja puhutteleva kenen tahansa tietoa etsivän kansalaisen kannalta.³⁵

Nämä 2000-luvun alun pohdinnat ovat selkeästi vaikuttaneet myös valtiorhallintoon, sillä Valtioneuvoston viestintäsuositus mainitsee erikseen verkkoviestinnän. Viestintäsuosituksen mukaan viranomaiset esittäytyvät tietoverkossa niin, että hallinnon käsittelemät asiat löytyvät vaivattomasti ja että hallinnosta on helppo muodostaa kokonaiskuva. Kokonaisuuksien muodostamista voidaan edesauttaa linkitysten ja eri aiheiden mukaisten portaalien avulla. Lisäksi kiinnitetään huomiota verkkoon tuotetun aineiston pitkäaikaiseen käyttöön ja arkistointiin.³⁶ Puolustusministeriö on vastaavasti todennut määritellesään yhteiskunnan kohtaamisen tapoja yhden puolustushallinnon julkisuuden kentistä olevan nimenomaan verkkojulkisuuden. Verkkojulkisuuteen puolustusministeriö laskee verkkojulkisuuden seurannan lisäksi myös sähköisen viestinnän ja asioinnin ylläpidon ja kehittämisen.³⁷

Puolustusvoimien viestintästrategia toteaa pääesikunnan viestintäosaston tuottavan puolustusvoimien komentajan ja pääesikunnan tarvitsemat viestinnän asiantuntijapalvelut. Esimerkkeinä näistä viestintästrategia mainitsee muun muassa koko puolustusvoimia palvelevan viestintä- ja suhdetoimintamateriaalin tuottamisen.³⁸ Internet-viestit ovat myös koko puolustusvoimia palvelevaa viestintämateriaalia ja koska viestintäosasto on myös laatinut Puolustusvoimien viestintästrategian, on tarpeellista esitellä lyhyesti viestintästrategian tutkimuksen kannalta merkitykselliset pääkohdat.

Puolustusvoimien viestintästrategia toteaa puolustusvoimien viestinnän noudattavan valtiorhallinnon viestinnästä annettuja säädöksiä, ohjeita ja määräyksiä. Näistä asioista esimerkkeinä mainitaan muun muassa Valtiorhallinnon viestintäsuositus, puolustusvoimien tehtävät, tulevaisuuden tavoitetila ja toimintamalli sekä valtiorhallinnon antamaan ohjaus.³⁹ Viestintästrategia on puolustusvoimien viestinnän pitkän aikavälin ylin ohjausasiakirja ja siinä määritetään viestinnän yleiset periaatteet ja niihin liittyvät vastuut. Viestintästrategia huomauttaa tukevansa puolustusvoimien johtamistoimintaa sekä siihen sisältyvää viestintää kaikilla tasoilla ja kaikissa tilanteissa. Viestintästrategia on tarkoitettu asioista vastaavien esimiesten ja viestinnän ammattilaisten käyttöön.⁴⁰

Valtiohallinnon viestinnän Puolustusvoimien viestintästrategia katsoo kattavan kaikki tilanteet ja toiminnot, joissa viranomaiset vastaanottavat, tuottavat ja jakavat tietoa.⁴¹ Viestinnän merkityksen korostumisen viestintästrategia katsoo johtuvan yhteiskunnan toimintojen kehittymisestä.⁴² Puolustusvoimien viestinnän päämääräksi viestintästrategia katsoo organisaation strategisten tavoitteiden toteutumisen tukemisen. Strategisiksi tavoitteiksi mainitaan maanpuolustustahdon ylläpitäminen ja vahvistaminen sekä puolustuskyvyn kansallinen ja kansainvälinen uskottavuus. Viestintä nähdään strategisen johtamisen välineenä.⁴³ Viestintästrategia vielä painottaa viestinnän olevan erityisesti johtamistoimintaan kytkeytyvää ja sitä tehostavaa toimintaa.⁴⁴

Viestinnän tehtäväksi Puolustusvoimien viestintästrategia määrittelee pyrkimyksen vaikuttaa tiedon määrään ja laatuun sekä asenteisiin, mielipiteisiin, mielikuviin ja käyttäytymiseen.⁴⁵ Viestinnän kokonaisuuden viestintästrategia jakaa osa-alueisiin, joista se käyttää nimiä toimintojen tukeminen, kiinnittäminen, tiedottaminen ja maineenhallinta. Viestintästrategia toteaa jaon olevan sama myös poikkeusoloissa.⁴⁶ Puolustusvoimien viestinnältä viestintästrategian vaatii aktiivisuutta ja palvelua, oikea-aikaisuutta ja luotettavuutta. Lähtökohtana tulee olla vastaanottajan tarpeet, oikeudet ja edut.⁴⁷ Sisäisen viestinnän merkitys mainitaan useampaankin otteeseen tärkeänä ja syiksi mainitaan muun muassa maanpuolustustahdon kehittyminen ja ylläpito puolustusvoimien oman henkilökunnan ja asevelvollisten keskuudessa.⁴⁸

Viestinnän tehtäväksi mainitaan kuitenkin myös erikseen antaa kansalaisille totuudenmukaiset ja riittävät tiedot puolustusvoimien toiminnasta ja tavoitteista.⁴⁹ Tämä liittyyne Puolustushallinnon viestintästrategiassa laajemmalti mainittuun toimintaan, jossa puolustushallinto antaa yleistä informaatiota toiminnastaan ja pyrkii edistämään kansalaisten yhteiskunnallista osallistumista. Viimeksi mainitulla Puolustushallinnon viestintästrategia tarkoittaa vuorovaikutteista viestintää, jossa viranomaiset edistävät keskustelua tiedottamalla aktiivisesti vireillä olevista asioista, ongelmista ja niiden ratkaisuvaihtoehdoista sekä perustelevat päätöksensä julkisuudessa.⁵⁰

Viestinnän painopistealueiksi Puolustusvoimien viestintästrategia määrittelee kansallisen puolustuksen, tuen yhteiskunnalle ja yhteiskunnalta sekä kansainvälisen toiminnan. Kansallisen puolustuksen yhteydessä mainitaan erityisesti usein käytetty sotilasfraasi: tahto, taito ja väline.⁵¹ Nämä painopistealueet vastaavat Puolustushallinnon viestintästrategian asettamia perusviestejä.⁵² Viestinnän sisällön Puolustusvoimien viestintästrategia mainitsee ilmentävän puolustusvoimien arvoja kuten suomalaisuutta, uskottavuutta ja kehityshakuisuutta.⁵³

2.3 Julkinen viranomaisen viestijänä

Puolustusvoimien ja puolustushallinnon viestintä perustuu pitkälti vuoden 1999 julkisuuslain synnyttämään muutosaaltoon. Julkisuuslaissa viranomaisen toiminnalle asetettiin julkisuusvaatimuksia, jotka synnyttivät valtiohallinnossa useita erilaisia ohjeistuksia. Seuraavaksi referoidaan lyhyesti näistä dokumenteista muutamia yhteiskunnallisia elementtejä, jotka on syytä muistaa myös tutkittaessa puolustusvoimien viestintää.

Valtiohallinnon viestintäsuositus näkee hallinnon julkisuuden ja tätä kautta syntyvän luottamuksen olevan demokratian peruspilari. Viranomaisten toiminnan julkisuus mahdollistaa valvonnan ja osallistumisen. Kansalaisilla tulee olla mahdollisuus valvoa viranomaisten toimintaa ja julkisen vallan käyttöä sekä keskustella siitä.⁵⁴ Valtionhallinnon viestintä käsitetään prosessina, jossa viranomaisten viestintä sekä osallistuminen julkiseen keskusteluun luovat merkityksiä yhteiskunnallisista asioista. Keskeistä on hallinnon toiminta avoimesti, joustavasti ja läpinäkyvästi. Viestinnän tulee olla vuorovaikutteista eikä ylhäältä ohjattua.⁵⁵

Valtionhallinnon tehtävänä on julkistaa vireillä olevat merkittävät lainsäädäntöhankkeet sekä muut vastaavat, jotta kansalaiset voivat osallistua jo asioiden valmisteluvaiheessa.⁵⁶ Tiedon välittäminen hallinnosta on viranomaisen velvollisuus. Viranomaisten on viestittävä aktiivisesti toiminnastaan ja palveluistaan sekä kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista.⁵⁷ Viranomaisen tehtävänä on viestiä kaikista merkittävistä asioista, eikä se voi painottaa vain itselleen myönteisiä seikkoja.⁵⁸

Viestinnän merkityksen kasvaminen yhteiskunnassa sekä hallinnon toiminnan tehokkuus ja tuloksellisuus luovat odotuksia valtionhallinnon viestinnälle. Tämän takia viestinnän tulee olla tavoitteellista ja suunnitelmallista sekä sitä tulee käyttää johtamisen ja toiminnan välineenä.⁵⁹ Koska eri viranomaiset hoitavat erityyppisiä asioita, viestinnän painopisteet vaihtelevat viranomaisittain.⁶⁰ Yleisesti merkittävissä asioissa tiedotetaan valmistelun vireilletulosta ja pidetään saatavilla tietoa valmisteluhankkeiden etenemisestä. Lisäksi ehdotukset tuodaan esille julkista keskustelua varten.⁶¹ Valtionhallinnon aktiivinen viestintä on tärkeää erityisesti hallinnon hitaissa prosesseissa, joissa joukkoviestinten uutiskynnys ei ylity.⁶²

Valtiohallinnon viestintää tarkasteltaessa on syytä muistaa, että viestinnässä mukana olevaa toista osapuolta kansalaista voi tulkita nykyhallintoteorian mukaan kahdella eri tavalla. Tämä ristiriita on myös havaittavissa valtiohallinnon viestintää käsittelevissä asiakirjoissa. Vanhempi hallintoteoreettinen näkökulma on nimeltään uusi julkinen hallinto (New Public Management), jossa valtiohallinto nähdään yrityksenä ja kansalainen tämän asiakkaana. Valtion tehtävänä nähdään ohjaus ja markkinavoimien vapautta-

minen.⁶³ Uusi julkinen hallinto selittää hyvin asiakirjoissa vaaditun tehokkuuden ja toiminnasta tiedottamisen kansalaisille, joita voi myös kutsua asiakkaisiksi.

Kuitenkin valtiohallinnon viestinnän asiakirjat puhuvat myös kansalaisen osallistumisesta viestintään. Tämä on näkökulma tuoreemmasta hallintoteoriasta nimeltään uusi julkinen palvelu (New Public Service). Ajatus uudesta julkisesta palvelusta on syntynyt ongelmasta mitata valtiohallinnon tulosta, sillä eihän valtiohallinto tavoittele taloudellista voittoa yritysten tapaan. Valtiohallinto nähdään tässä näkökulmassa yhtenä osapuolena demokraattisessa hallinnossa. Valtiohallinnon tehtävänä on palvella ja valtuuttaa kansalaisia. Kansalaiset eivät siis ole asiakkaita tai äänestäjiä. Tarkoituksena on herättää kansalaisten omaaloitteisuus. Valtionhallinnon tehtävä on palvella kansalaisia neuvottelemalla heidän kanssaan ja ottamalla heidät mukaan päätöksiin. Tärkeänä nähdään itse prosessi eikä välttämättä lopputulos. Tällä mallilla pyritään varmistamaan kansalaisten suurempi sitoutuminen yhteiskunnan päätöksiin ja syvemmän luottamuksen syntyminen.⁶⁴

Myös Nieminen näkee ongelman julkisyhteisön ja julkishallinnon viestinnän tarkastelussa. Julkisyhteisöt poikkeavat hänen mukaansa luonteeltaan muista yhteisöistä niin, ettei niiden viestinnän tarkastelussa voida soveltaa samoja strategioita. Hän kutsuu tätä kommunikatiivisen ja strategisen toiminnan väliseksi eroksi. Julkisyhteisön toiminta on luonteeltaan ensisijaisesti kommunikatiivista kun taas yritysten ja useimpien yhdistysten on strategista päämäärään pyrkivää. Kommunikatiivinen rationaalisuus pyrkii julkisen keskustelun kautta hakemaan yhteisymmärrystä ennen päätöksentekoa. Hän toteaa internet-pohjaisen viestinnän myötä julkisyhteisön tulleen aivan uuteen vuorovaikutustilanteeseen kansalaisten kanssa.⁶⁵

Valtiohallinnon viestinnän tarkastelussa viestinnän osapuolien määrittelyn lisäksi ongelmaksi muodostuu itse valtiohallinnollisen elimen asema. Vallan kolmijako-opin mukaan valta on jaettu lainsäädäntövaltaan, toimeenpanovaltaan ja tuomiovaltaan. Viestinnän kannalta esimerkiksi lainsäädäntövallan ero toimeenpanovaltaan on se, että lainsäädäntövallan kannalta kaikki yhteisön jäsenet ovat tasavertaisia, kun taas toimeenpanovallan näkökulmasta yhteisö jakautuu hierarkkisiin ryhmiin. Toimeenpanovallan instituutioiden tehtävät ovat luonteeltaan strategista ja teknistä toimintaa, toisin sanoen instituutioiden päämäärät on ennalta annettu ja kyse on niiden tehokkaasta toteutuksesta. Niinpä myös viestintä on toimeenpanotehtävien toteuttamista koskevilta osiltaan luonteeltaan strategista ja teknistä. Monissa suhteissa toimeenpanoa koskeva viestintä muistuttaa yritysviestintää kuitenkin sillä erolla, että viranomaisilla ei ole kilpailijoita toimialueellaan.⁶⁶ Ongelmallista tämä on erityisesti valtiohallinnon elimissä, joissa on sekä lainsäädäntövaltaan että toimeenpanovaltaan kuuluvia osia. Ongelmallista tämä on myös muuten tulkitessa valtiohallinnon viestinnästä annettuja ohjeita, sillä ohjeissa ei ole välttämättä selkeästi huomioitu tätä problematiikkaa lainkaan.

2.4 Yhteisöviestintä

Tässä yhteydessä palataan lyhyesti vielä puolustusvoimien viestinnän lähtökohtiin. Puolustusvoimien viestintästrategia mainitsee viestinnän kokonaisuuden olevan jaettavissa neljään osa-alueeseen. Tätä jakoa viestintästrategia kuvaa pitsamallilla eräässä kuvassa.⁶⁷ Sattumoisin tämä jako on hieman yksinkertaistettu versio Åbergin esittämästä tulosviestinnän mallista, josta Åberg käyttää nimeä ”Åbergin pizza”.⁶⁸ Mallin Åberg on kehittänyt esittämään viestinnän funktionaalista jakoa viestinnän kehittämisen ja johtamisen helpottamiseksi, jotta jokainen tulosviestinnän osa-alue tukisi yhteisön kokonaistavoitteiden saavuttamista ja tuloksen tekemistä.⁶⁹ Malli on syntynyt markkinoinnin ja viestinnän yhteentörmäyksestä huolestuneiden pyynnöstä.⁷⁰ Åberg ei mallissaan näe näiden kahden olevan toisilleen alisteisia, vaan ne ovat alisteisia yhteisön kokonaistavoitteille ja tulokselle.⁷¹

2.5 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysin esittely lähtee perinteisesti liikkeelle tajuamisen ja kielenkäytön määrittelyllä. Tajuaamisen ymmärretään perustuvan kielen käyttöön: käsitteellisiin luokituksiin ja merkityksiin. Kielen käyttöä taas ymmärretään olevan mahdollista tutkia karkeasti jaotellen kahdesta näkökulmasta: todellisuuden kuvana tai todellisuuden rakentamisena. Ensimmäinen niin sanottu realistinen näkökulma tukeutuu oletukseen, jonka mukaan kielen käyttö toimii välineenä saada tietoa olemassa olevista faktoista. Jälkimmäisessä sosiaalisesti konstruktionismiksi tai konstruktivismiksi usein kutsutussa näkökulmassa kielenkäyttöä ei tarkastella siltana todellisuuteen, vaan osana todellisuutta itseään. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tukeudutaan jälkimmäiseen näkökulmaan.⁷²

Jokinen, Juhila ja Suoninen määrittelevätkin diskurssianalyysin sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Metodisia apuvälineitä diskurssianalyysi on lainannut muun muassa keskusteluanalyysistä ja uudesta retoriikasta.⁷³ Diskurssianalyysiä ei ole kuitenkaan mielekästä luonnehtia selkeärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi, vaan pikemminkin väljäksi teoreettiseksi viitekehykseksi, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia.⁷⁴

Jokinen, Juhila ja Suoninen näkevät diskurssianalyttisen viitekehyksen rakentuvan seuraavista viidestä teoreettisesta lähtökohta-oletuksesta:

- 1) Oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta

- 2) Oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta
- 3) Oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta
- 4) Oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin
- 5) Oletus kielenkäytön seuraamuksia tuottavasta luonteesta

Tutkimusongelmasta ja tutkimuksen asetelmasta riippuu se, kuinka merkittävässä roolissa kukin näistä lähtökohdista tutkimuksessa on. Tutkijan on syytä tuntea tutkimuksensa painotusvalinnat, sillä niillä on seurauksensa tutkimuksen kulkuun ja tuloksiin. Seuraavaksi nämä viisi Jokisen, Juhilan ja Suonisen lähtökohtaoletusta esitellään lyhyesti.⁷⁵

2.5.1 Kielenkäyttö sosiaalisen todellisuuden rakentajana

Kielenkäyttö on käytäntö, joka ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan myös merkityksellistää sekä jäsentää, rakentaa, uusintaa ja muuntaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Kieltä käytettäessä kielenkäyttäjä toisin sanoen konstruoi eli merkityksellistää kohteet, joista puhuu tai kirjoittaa.⁷⁶

Jokinen, Juhila ja Suoninen esittävät kaksi esimerkkiä merkityksellistämisestä. Ensimmäiseksi konstruktivisuuden idea voi tulla ymmärrettävämmäksi, jos ajatellaan kaikki käytettävät sanat sijoitettaviksi lainausmerkkeihin. Tällöin mitään käsitettä ei voi ottaa itsestäänselvyytenä.⁷⁷ Toisessa esimerkissä omalle kulttuurillemme yksinkertainen ja tuttu sana ”kenkä” pitää merkityksellistää alkuasukaskulttuurin jäsenelle. Kuvauksen ”kenkä” sijasta joudutaan käyttämään huomattavasti pidempää ja moniselitteisempää kuvausta.⁷⁸ Puolustusvoimissa vastaava tilanne on esimerkiksi sanan ”panssarivaunu” kanssa. Keskustelussa maallikon kanssa tämä kuvaus joudutaan välittömästi laajentamaan, ja kertomaan ”panssarivaunusta” erittäin suojattuna liikkuvana tykkinä, taktisesti nopealiikkeisenä asejärjestelmänä, aikanaan mullistavana aselajina, yksittäiselle taistelijalle kauhua aiheuttavana tai logistisesti erittäin haastavana huoltokohteena. Meidän on siis oman kulttuurimme jäsenenä vaikea havaita sanojen konstruktivisuutta, sillä neutraaleimmankin tuntuksissa kuvauksissa käyttämämme sanat lataavat kohteisiinsa piileviä odotuksia siitä, mikä on luonnollista.⁷⁹

Konstruktivisuuden idea liittyy myös kiinteästi kielen jäsentämiseen sosiaalisesti jaettuina merkityssysteemeinä. Merkitysten ajatellaan muodostuvan suhteessa ja erotuksena toisiinsa. Esimerkiksi eri värisävyjä kuvaavat käsitteet eivät saa merkitystään ensisijaisesti suhteessa tietyn värisiin esineisiin, vaan merkitykset tulevat värikäsitteiden keskinäisistä suhteista ja erottumisesta. Erottelun muodostuessa hienojakoisemmaksi hahmottuu myös erilaisia värisävyjä lisää. Arkikielessä keskinäisiin merkityseroihin perustuviin käsitteiden käyttö on yleistä.⁸⁰

Looginen jatko ajatukselle merkityssysteemeistä on ei heijastuvuuden -idea, jonka mukaan kieltä tai kielenkäyttöä ei oleteta todellisuuden kuvaksi. Kielen ei ajatella heijastavan yksiselitteisellä tavalla niin sanottua ulkoista todellisuutta (esimerkiksi havainnoitavia värejä), eikä myöskään sisäistä psyykkistä todellisuutta (esimerkiksi värejä aistivia tuntemuksia). Ei heijastuvuuden -ideassa on siis tarkoituksena rakentaa kuvauksia siitä, miten sosiaalinen todellisuus on rakentunut ja miten sitä jatkuvasti rakennetaan. Esimerkkinä Jokinen, Juhila ja Suoninen mainitsevat kahden eri maakuntakulttuurin vertailun.⁸¹ Tilanne on aivan sama vertaillessa kahta eri aselajia. Tutkijan ei tule lähteä liikkeelle aselajien sisäisten kulttuuristen erityispiirteiden tai luonne-erojen kuvaamisesta ottaen näitä kategorioita annettuina. Tutkijan pitää pikemminkin kohdistaa kiinnostuksensa siihen, miten aselajien sisäiset kulttuurit tuotetaan sekä milloin ja miten niihin liittyviä itsemäärittelyjä ja keskinäisiä eroja herätetään henkiin.

Huomioitavaa on kuitenkin, että ei heijastuvuus ei tarkoita kielenkäytön erottamista ”oikeasta” todellisuudesta. Kielenkäyttö ja todellisuus ovat yhteenkietoutuneita toisin sanoen sekä aineelliset että käsitteelliset asiat nähdään erilaisten merkityssysteemien avulla. Vaikka todellisuus ei muodostu pelkistä merkityksistä, on kuitenkin asioiden tai esineiden tarkastelu ilman merkityksellistämistä mahdotonta. Asioiden tarkasteleminen merkityksellistämisen kautta ei vähennä niiden totuusarvoa.⁸² Esimerkiksi ”kivääri” ei ole yhtään vähemmän todellinen, vaikka kivääri käsitteenä nähtäisiin konstruoituvan suhteessa ja erotuksena muihin aseisiin. Se ei myöskään lakkaa olemasta henkilön kiistäessä sen olemassaolon tai nimetessä sen ”heittimeksi”, sillä tiettyjen merkitysten vakiintuminen on sosiaalinen prosessi, jota yksi toimija ei kykene murtamaan.⁸³

Merkityssysteemit eivät kumpua sattumanvaraisesti yksittäisten ihmisten päiden sisältä, vaan rakentuvat osana erilaisia sosiaalisia käytäntöjä. Esimerkkinä Jokinen, Juhila ja Suoninen mainitsevat opettajan ja oppilaiden välisten suhteiden merkityksellistämisen.⁸⁴ Aivan vastaavasti henkilökuntaan kuuluvan kouluttajan ja asevelvollisen välisten suhteiden merkityksellistämisen tavat rakentuvat osana niitä käytäntöjä, joissa kouluttaja ja asevelvolliset toimivat: kasarmipalveluksessa, koulutuksessa, sotaharjoituksessa, jne. Diskurssianalyysille on tunnusomaista sellainen sosiaalisia käytäntöjä korostava materiaalisuus, jossa sosiaalista todellisuutta jäsennetään jatkuvasti rakentuvana prosessina. Tässä prosessissa olemassa olevia käsitteellistämisen tapoja uusitaan sekä muunnetaan. Tämän pohjalta on loogista, ettei myöskään tutkijan raportissaan käyttämä kieli ole yksiselitteistä todellisuuden kuvausta, vaan muun kielen käytön tapaan konstruktivistista. Sosiaalinen todellisuus on sekä analyysin kohde että tuote.⁸⁵

Eräs kielenkäytön tutkijan peruskysymys on, missä määrin hän huomaamattaan tulee uusintaneeksi olemassa olevaa käsitteistöä, vanhoja kategorioita ja kaksijakoisuuksia. Onhan tutkija itsekkin sen kulttuurin jäsen, sen sosiaalisen todellisuuden sisällä, jota tutkii. Jokinen, Juhila ja Suoninen nimittävät reflektoinniksi sen pohdintaa, missä määrin tutkijan on kulloinkin mahdollista kuvata asioita, ilmiöitä, tekoja ja

toimintaa ilman että tutkija tulee konstruoineeksi ne huomaamattaan totutulla tavalla. Reflektoinnin käsitteeseen sisällytetään usein myös pohdinta tutkijan käyttämien käsitteellisten konstruointien mahdollisista eritasoisista seurauksista erilaisten käytäntöjen kannalta.⁸⁶

2.5.2 Merkityssystemien kirjo

Diskurssianalysissä kieltä ei luonnehdita yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Sen sijaan puhutaan merkityssystemien kirjosta. Sosiaalinen todellisuus hahmottuu moninaisena, useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien systemien kenttänä, jotka merkityksellistävät maailmaa, sen prosesseja ja suhteita eri tavoin.⁸⁷ Esimerkiksi samassa varusmiespalvelusta käsittelevässä lehti uutisessa voidaan korostaa asevelvollisten sosiaalista asemaa, simputusta sotilasyhteisössä, puolustusvoimien määrärahaongelmia ja pohdintaa asevelvollisuuden järjestämisestä nykyaikana. Samaten joku yksittäinen ihminen on mahdollista merkityksellistää upseeriksi, sotilaaksi, virkamieheksi, kouluttajaksi, henkilökunnaksi, ja niin edelleen. Yksi ja sama kielen käyttäjä voi liikkua kaikilla näillä merkitysalueilla.⁸⁸

Useimmiten arkielämän tilanteissa ei kuitenkaan ole näin suurta valinnan varaa, koska ymmärretyksi tuleminen edellyttää monesti pitäytymistä totutuissa konstruoinnin ja esittämisen tavoissa. Jokinen, Juhila ja Suoninen mainitsevat esimerkiksi lähiön. Puhuttaessa lähiöstä se pelkistetään helposti joko ongelmaksi betonikolossiksi tai luonnonläheiseksi asuinalueeksi.⁸⁹ Vastaavasti puhuttaessa asevelvollisuudesta puhe kääntyy usein joko kasarmilla varusmiesten tekemään turhaan täyteohjelmaan tai sotaharjoituksissa syntyvään talvisotamaiseen maanpuolustushenkeen. Kuitenkin jo kahden mahdollisen merkityspotentiaalinn rinnakkainen olemassaolo ikään kuin hävittää lähiön ja asevelvollisuuden yksiselitteisenä kuvauksen kohteena, ja samalla murtaa näkemystä kuvauksen ja kohteen välisestä yksiselitteisestä heijastuvuussuhteesta.⁹⁰

Erilaisia merkityssystemejä on toisinaan kutsuttu diskursseiksi ja toisinaan tulkintarepertuaareiksi. Olenaisinta ei ole käsitteen valinta tutkimukseen, vaan miten käsite määritellään tutkimuksessa. Jokinen, Juhila ja Suoninen määrittelevätkin molemmat verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta. Merkityssystemejä ei ole välttämätöntä ymmärtää vain sanojen ja lauseiden muodostamiksi systeemeiksi, vaikka valtaosa sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja asioiden merkityksellistämistä tapahtuukin sanallisen viestinnän keinoin. Diskurssin käsitteen Jokinen, Juhila ja Suoninen katsovat sopivan tutkimuksiin, joissa painopiste on ilmiöiden historiallisuuden tarkastelussa, valtasuhteiden analyyssissä tai institutionaalisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssin käsitteen heikkoutena he näkevät mahdollisen kielteisiä miellelyhtymiä kantavan muodikkouden leiman ja usein tapahtuneen termin epämääräisen käytön. Tulkin-

tarepertuaarin käsitteen he katsovat parhaiten soveltuvan tutkimuksiin, joissa spesifioidaan yksityiskohdaisesti arkisen kielenkäytön vaihtelevuutta.⁹¹

Diskurssianalyysissä ei tutkita repertuaareja tai diskursseja sinänsä, vaan selvitetään selväksi erityisesti sitä, miten ne aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Mikäli tutkija ei muista painottaa tätä toimintaulottuvuutta, johtavat diskurssin tai repertuaarin käsitteet turhan jähmeään mielikuvaan käytännöistä irrallaan elävistä ja ihmisen toimintaa ulkoapäin determinoivista staattisista merkityssystemeistä. Erilaiset merkityssystemit eivät rakenna sosiaalista todellisuutta itseriittoisesti, vaan määrittyvät myös suhteessa toisiinsa, mitä kuvataan toisinaan interdiskursiivisuuden tai intertekstuaalisuuden käsitteillä. Esimerkiksi pakolaisista puhuttaessa kansainvälisyysdiskurssi saattaa saada sisältönsä osin kansallisen kulttuurin säilyttämiskurssin kritiikistä ja liittoutumisesta ihmisten keskinäiseen yhteenkuuluvuusdiskurssiin.⁹²

Diskurssit ja repertuaarit voivat olla paitsi rinnakkaisia myös keskenään kilpailevia merkityssystemejä. Valtasuhteiden verkostoissa jotkut diskurssit voivat saada muita diskursseja tukevamman jalansijan. Näistä saattaa muodostua yhtenäisesti jaettuja ja itsestään selvinä pidettyjä totuuksia, jotka vaientavat vaihtoehtoisia totuuksia. Esimerkiksi kansallisen kulttuurin puhtautta vaaliva diskurssi voi jossakin historiallisessa tilanteessa saada ylivoimaisen tukahduttavan lähes tyystin alleen kansojen keskinäistä yhteenkuuluvuutta korostavan diskurssin. Keskeiseksi nousee tällöin artikulaatiokamppailu merkityssystemien välillä.⁹³

2.5.3 Toiminnan kontekstuaalisuus

Diskursseja ja repertuaareja tuotetaan, uusinnetaan ja muunnetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Tapahtumatilanteen eli kontekstin moniulotteisuutta, joka virittää merkityssystemien rakentumista, ei tällöin nähdä analyysin kannalta kiusallisena häiriötekijänä, jonka vaikutus haluttaisiin eliminoida. Päinvastoin moniulotteisuutta pidetään diskursiiviseen maailmaan kuuluvana ominaisuutena, joka rikastuttaa aineiston analyysiä.⁹⁴

Diskurssianalyysi eroaa nimenomaan kontekstuaalisuutta korostaessaan esimerkiksi psykologisesta laboratoriotutkimuksesta, jossa pyritään hävittämään kaikki luonnollisten tilanteiden epäpuhtaudet puhtaiden tutkimustulosten saamiseksi. Selvä ero tulee myös sellaiseen lingvistiikkaan, jossa pyritään kartoittamaan abstraktia ja käyttöyhteyksistään irrotettua kielijärjestelmää. Diskurssianalyysi poikkeaa myös kvalitatiivisilla menetelmillä tehdyistä haastattelututkimuksista, joissa pyritään minimoimaan haastattelijan ja haastattelutilanteen vaikutus, jotta haastateltavan varsinainen sanoma saataisiin mahdollisimman puhtaana

esiin. Diskurssianalyysissä siis aineiston mahdollinen vuorovaikutuksellisuus otetaan analyysissä arvokkaana seikkana huomioon. Aineiston vuorovaikutuksellisuus toisin sanoen kontekstualisoi sanottua.⁹⁵

Kontekstin huomioon ottaminen analyysissä tarkoittaa yleisesti ottaen sitä, että analysoitavaa toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa, johon tulkinta puolestaan pyritään suhteuttamaan. Aika ja paikka voidaan kuitenkin määritellä lähes miten tahansa, ja tästä johtuen kontekstin käsitteen määrittelyyn liittyy lukuisia koulukuntakiistoja. Jokinen, Juhila ja Suoninen esittävät vaihtoehtoiksi kontekstin määrittelyyn muun muassa lause- ja episodikontekstia, vuorovaikutuskontekstia, kulttuurista kontekstia sekä tuottamisen reunaehtoja.⁹⁶

Lause- ja episodikonteksti sekä vuorovaikutuskonteksti ovat aineistouskollisia. Niissä ei analyysivaiheessa kurkotella aineistosta todennettavissa olevan tilanteen ulkopuolelle, vaan lähtökohtana on sen hienojakoinen jäsentely sellaisenaan. Kontekstien nähdään tässä suhteessa siis rakentuvan aktuaalisessa toiminnassa. Lause- ja episodikonteksti lähtee ajatuksesta, jossa kontekstiksi nimitetään sanojen yhteyttä lauseeseen tai yksittäisen teon rakentumista suhteessa toimintaepisodiin. Esimerkiksi lauseyhteydestä riippuen sana ”kuusi” voi tarkoittaa lukua tai puulajia. Samoin yksittäisen lauseen merkitystä voidaan lähteä tarkastelemaan suhteessa lauseiden muodostamaan kokonaisuuteen. Vuorovaikutuskontekstilla tarkoitetaan taas vuorovaikutuksen ominaisuuksia, jotka ovat lausumien tulkinnan kannalta olennaisia. Jos esimerkiksi analysoitavat aineistokohdat ovat keskustelupuheenvuoroja, on niitä analysoitava suhteessa keskustelun kulkuun. Esimerkiksi esittäytymistilanne ei välttämättä ole vapaa, vaan itsestään kerrotaan helposti esittäytymiskierroksen aloittajan formaattia käyttäen.⁹⁷

Kielenkäytön voidaan kuitenkin ajatella suhteutuvan myös konkreettisen tapahtumatilanteen ulkopuolelle. Tällaista suhteutumista voidaan kuvata kulttuurisen kontekstin käsitteen avulla. Analyysin kannalta tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta pyritään tunnistamaan sellaisiakin seikkoja, joiden tulkinta edellyttää tutkijan oman kulttuuristen tapojen, stereotyyppien tai yleisen yhteiskunnallisen ilmapiirin tuntemuksen tietoista käyttöä. Analysointia on mahdollista jatkaa pohtimalla sitä, miten kielenkäyttäjät suhteuttavat lausumansa mahdollisiin vasta-argumentteihin, jotka edustavat useimmiten laajalle levinneitä kulttuurisia konventioita. Suhde mahdollisiin vasta-argumentteihin on usein olennainen, vaikei sitä olisi keskustelussa julkilausutusti esitettykään. Puhuja tällöin argumentoi ikään kuin näkymättömälle yleisölle ottaen jo ennakoita huomioon mahdollisesti esitettävän kritiikin.⁹⁸

Kontekstiksi voidaan nimittää myös tutkittavan aineiston tuottamisen kannalta olennaisia reunaehtoja. Esimerkiksi tieteellisen tekstin tuottamisen ehdot ovat varsin erilaiset kuin haastattelupuheen, sanomalehtiutisen tai kirjoituskilpailussa syntyneen omaelämäkerran. Samoin hyvin määrämuotoisia ja institutionaalisia tilanteita tai tietystä muodollisesta asemasta käsin tulevaa puhetta analysoitaessa saattaa olla hyö-

dyllistä arvioida myös niihin liittyviä tuottamisehtoja. Esimerkiksi tutkittaessa sosiaalityöntekijän puhetta voi tilanteen ymmärtämisen kannalta olla tärkeää tuntee lainsäädäntöä ja työpaikan ohjeistusta tai vastaavasti tuomioistuinkäsittelyn osalta muodollisia tuomioprosessin vaiheita.⁹⁹

Tällaiset reunaehdot tulevat usein huomioituiksi jo tutkimuksen lähtökohdissa, aineiston valinnassa ja kysymyksenasettelussa. Kuitenkin on varottava selittämästä reunaehtokontekstilla kausaalisesti toiminnan syitä toteamalla esimerkiksi, että sosiaalityöntekijä pienensi avustussummaa, koska hänen esimiehensä on määrännyt säästölinjan. Diskurssianalyysiksi tämä analyysi muuttuisi vasta tarkennettaessa sitä, miten sosiaalityöntekijä punoo erilaisia säädöksiä osaksi työprosessiaan. Reunaehtokontekstin pohtiminen tukee siten niiden tapojen analysointia, joilla toimivat viittaavat erilaisiin perusteisiin kuten realiteetteihin (”tätä ei voi tehdä toisin, koska...”) tai tuottavat ne implisiittisesti niin itsestään selvinä, ettei niihin tarvitse edes viitata.¹⁰⁰

2.5.4 Toimijan kiinnittyneisyys merkityssysteemeihin

Diskurssianalyysissä tarkastelun keskeisenä kohteena ei ole yksilö, vaan sosiaaliset käytännöt. Tarkastelu paikantuu tällöin esimerkiksi yksilöiden kielenkäyttöön eri tilanteissa ja niihin laajempiin merkityssysteemeihin, joita he toiminnassaan tuottavat. Analyysin tavoitteena ei ole toimijoiden toiminnalleen tietoisesti antaman mielen tai intention hahmottaminen tai valmiiden ajatusten esiin kaivaminen. Minän olemuksen erittelemisen sijaan kiinnostus kohdistuu minän rakentamisen ja rakentumisen prosesseihin. Minän merkitysten, samoin kuin muidenkin merkitysten, nähdään rakentuvan sosiaalisissa käytännöissä ja määrätyissä konteksteissa. Yhden ja yhtenäisen minän sijasta kullekin yksilölle voi rakentua monta eri konteksteissa realisoituvaa minää. Huomion kiinnittämisellä näihin rakentumisen prosesseihin pyritään eroon staattisuudesta, joka liittyy toiminnan luonnehtimiseen persoonallisuuden, roolien tai tyyppien käsitteillä.¹⁰¹

Jokinen, Juhila ja Suoninen kuvaavat identiteetin, subjektiposition ja diskurssin käyttäjän käsitteillä diskurssianalyysin erilaisia toimijaulottuvuuksia. Identiteetti on väljä yläkäsite, jolla tarkoitetaan oikeuksia, velvollisuuksia ja ominaisuuksia, mitä toimija olettaa itselleen, toisille toimijoille tai muut toimijat olettavat hänelle. Identiteetit muodostuvat omanlaisikseen kussakin diskurssissa ja repertuaarissa. Subjektiposition käsite sopii tilanteisiin, joissa analysoidaan toiminnan rajoituksia. Esimerkiksi koulussa opettajat ja oppilaat saattavat ottaa positionsa usein annettuina. Tällöin on kiinnostavaa tarkastella sitä, miten tuota stabiiliutta tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssin käyttäjän käsite tarkastelee subjektiposition käsittelemästä asiasta toiminnallisempaa puolta. Diskurssin käyttäjän käsitteessä on kyse ihmisen tavoista määrittää itse itseään ja puhua kokemuksistaan jopa keskenään ristiriitaisillakin tavoilla. Vaihtoehtoisissa

merkityssysteemeissä toimivat ihmiset voivat varsin käytännöllisestikin hyödyntää erilaisia diskursseja ja määrittää itsensä haluamallaan tavalla.¹⁰²

Subjektiposition käsitettä käytettäessä on tärkeää huomata, etteivät positiot ole ennalta olemassa olevia, valmiita paikkoja yksilöille, vaan positiot tuotetaan aina sosiaalisissa käytännöissä. Valinta subjektiposition ja diskurssin käyttäjän käsitteen välillä on Jokisen, Juhilan ja Suonisen näkemyksen mukaan riippuvainen tutkimusongelmasta. Diskurssin käyttäjän käsite soveltuu kielen käytön moninaisuutta tutkivaan tutkimukseen kun taas subjektiposition käsite valtasuhteiden analyysiä painottavaan tutkimukseen.¹⁰³

2.5.5 Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne

Kielenkäyttö mielletään usein pelkäsi asioiden kuvaamiseksi erotuksena varsinaisesta tekemisestä. Kaikilla lausumilla kuitenkin aina paitsi kuvataan jotakin, myös tehdään jotakin. Lausumat siis sekä väittävät jotain todellisuuden luonteesta että samalla rakentavat tuota todellisuutta. Jokinen, Juhila ja Suoninen näkevät näistä jälkimmäisen eli kielenkäytön seurauksia tuottava luonteen analyttisesti erityisen olennaiseksi. Kyse on kiinnostuksen kohdistamisesta siihen, mitä kielenkäyttäjä milläkin ilmaisullaan kulloinkin tekee ja tulee tuottaneeksi.¹⁰⁴

Erialaisten kielikuvien käyttö on aina enemmän tai vähemmän pragmaattista. Analyysissa voidaankin keskittyä tarkastelemaan kielellisten tekojen tilannekohtaisia funktioita. Funktiolla ei välttämättä tarkoiteta toimijan itsensä tarkoittamaa vaikutusta. Huomio kiinnitetään pikemminkin siihen, mitkä funktiot ovat potentiaalisina läsnä tai aktualisoituvat vuorovaikutussuhteissa. Funktioiden tulkinta ei siten edellytä sen pohtimista, onko toiminta tietoista vai ei. Jokinen, Juhila ja Suoninen toteavat huomaamattomasti toteutettujen funktioiden olevan usein analyttisesti kaikkein kiinnostavimpia.¹⁰⁵

Kielenkäytöllä voi olla tilannekohtaisten funktioiden ohella myös laajoja ja yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia seurauksia, jotka liittyvät diskurssien ja vallan yhteenkietoutumiseen. Tällaisia ideologisia seurauksia voivat olla esimerkiksi joidenkin alistussuhteiden legitimoiminen tai ylläpitäminen. Tosin alistussuhteiden tuottaminen ei suinkaan aina ole ilmeistä. Sama diskurssi voi olla seurauksiltaan ristiriitainen ja tuottaa näkökulmasta riippuen niin kielteisiä kuin myönteisiä seurauksia. Analyysin tehtävänä on pyrkiä jäljittämään näitä toisinaan selkeitä, mutta useimmiten hankalasti havaittavia ja ristiriitaisia seurauksia. Esimerkkinä Jokinen, Juhila ja Suoninen mainitsevat Wetherell & Potterin tekemän tutkimuksen Uuden Seelannin valkoihoisen valtaväestön tavoista pohtia alkuperäiskansan maorien ongelmaa. Tutkimuksessa sinänsä humanistisilta ja täysin rasismittomilta vaikuttavat diskurssit näyttivätkin yleisemmältä kulttuuriselta kannalta tulkittuna sisältävän arveluttavia ideologisia seurauksia (esimerkiksi rotujen

yhteisöllisyyttä korostanut diskurssi saattaa herkästi tuottaa oikeuksiensa puolesta mielenosoittavat maorit rettelöitsijöiksi).¹⁰⁶

Ideologisten seurauksien näkyväksi tekeminen lisää diskurssianalyysin yhteiskunnallista relevanssia ja erottaa sen vahvasti eettisestä ja moraalisesta relativismista eli kaiken hyväksymisestä. Seurauksien paljastamisen kautta on mahdollista nostaa esiin vaihtoehtoisia sosiaalisen todellisuuden jäsenyyksiä. Kannanotot eivät kuitenkaan saa jäädä pelkäksi spekuloinniksi, vaan ne on perusteltava suhteessa tehtyyn analyysiin. Jokinen, Juhila ja Suoninen korostavat myös tässä yhteydessä reflektiivisyyttä, jossa tutkija arvioi omaa suhdettaan valtaan. Kyse on siitä, miten diskurssit rakentavat sosiaalista todellisuutta ja millaisia seurauksia niiden käyttöön mahdollisesti liittyy. Diskursseilla tarkoitetaan tässä sekä tutkimustuloksiksi saatuja että niitä, joihin tutkija itse tukeutuu. Tutkijan on oltava herkkä sen suhteen, mitä kaikkea hän omilla analyttisillä tulkinnoillaan on tuottamassa ja mahdollistamassa.¹⁰⁷

3 TUTKIMUKSEN METODI (KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI)

3.1 Kriittisen diskurssianalyysin taustaa ja lähtökohtia

Norman Fairclough on soveltanut kehittämäänsä teoriaa kriittisestä diskurssianalyysistä tiedotusvälineiden analyysiin kirjassaan ”Miten media puhuu?”. Perimmäinen motiivi hänellä kirjan kirjoittamiseen näyttää olevan sama huoli kuin monella muulla on nykyuorten Wikipedian käytöstä: medialukutaidottomuus. Hän antaa kirjansa lopuksi lyhyen kysymyssarjan median kriittiseen lukemiseen. Faircloughin huolen perusta on diskurssianalyttikkojen foucault’laisessa määrittelyssä vallasta, missä valta nähdään produktiivisena, sosiaalisiin käytäntöihin kietoutuneena ilmiönä.¹⁰⁸ Fairclough itse muotoilee valtakysymyksessään olevansa huolissaan siitä, miten yhteiskuntajärjestelmissä toimivat valtasuhteet vaikuttavat joukkotiedotukseen ja miten joukkotiedotus toisaalta vaikuttaa valtasuhteisiin. Näillä valtasuhteilla hän tarkoittaa esimerkiksi luokkaa, sukupuolta tai etnisyyttä koskevia suhteita sekä tiettyjen erityisryhmien kuten poliitikkojen tai tiedemiesten ja suuren yleisön välisiä suhteita.¹⁰⁹ Faircloughin metodissa erilaista aikaisempiin verrattuna on yhteiskunnallisten aspektien tarkempi huomiointi diskurssianalyysissä normaalin lingvistisen tekstianalyysin ja diskurssianalyysin lisäksi.¹¹⁰

Miten tämäntapainen kriittinen diskurssianalyysi sitten soveltuu viranomaisen viestinnän tutkimiseen? Ensiksi täytyy muistaa viranomaisen ja julkishallinnon viestinnässä tapahtunut muutos, joka on tuomassa yrityksiltä ja journalisteilta peräisin olevia viestintätapoja ja viestintätyylejä julkishallintoon.¹¹¹ Toiseksi puhuttaessa tekstin muodossa olevan viestin analysoinnista Fairclough toteaa osuvasti jokaisen tekstin

luennan olevan tekstin ominaisuuksien sekä tulkitsijan tekstiin tuottamien tulkinnallisten mahdollisuuksien ja käytäntöjen jakopinta.¹¹² Faircloughin metodi pystyy siis hedelmällisempään tutkimukseen kuin mihin pelkkä lingvistinen tai semioottinen analyysi pystyisi.

Kriittinen diskurssianalyysi tutkii siis itse viestejä, eikä niiden vastaanottamista. Laajan, julkiselle yleisölle viestivän organisaation tutkimukseen tällaista tutkimusta on pidetty liian paljon itse viestiin keskittyvänä ja unohtavan viestin vastaanottajat.¹¹³ Fairclough argumentoi kuitenkin vastaanottotutkimuksen vievän usein päinvastaiseen ääripäähän, ja muun muassa viestin luentaa koskevilla havainnoillaan perustelee viestin tutkimisen olevan keskeinen osa tutkimusta vastaanottotutkimuksen rinnalla.¹¹⁴ Näin ollen puolustusvoimien viestien tutkiminen ei ole kattava analyysi puolustusvoimien viestinnästä vaan osa sitä.

Fairclough määrittää diskurssianalyysin yritykseksi jäljittää tekstien, diskurssikäytäntöjen ja sosiokulttuuristen käytäntöjen välisiä systemaattisia yhteyksiä¹¹⁵, mikä vastaa aiemmin esiteltyä Jokisen, Juhilan ja Suonisen käyttämää määritelmää. Faircloughin näkemys diskurssianalyysin yleisestä viitekehuksesta vastaa myös Jokisen, Juhilan ja Suonisen näkemyksiä, joten yleistä viitekehystä ei ole tarpeellista toistaa tässä. Valtaa hän ei tarkemmin määrittele, mutta kuten aiemmin mainittiin, hän puhuu vallasta foucault'laisessa mielessä muiden diskurssianalyttikoiden tapaan. Valta ei ole yksilön ominaisuus, eikä valta myöskään ole voima, joka määrittää diskursseja ulkopuolelta. Valta on siis sosiaalisissa käytännöissä ilmenevä ilmiö¹¹⁶, eikä itsessään ole positiivinen tai negatiivinen ilmiö.¹¹⁷

Fairclough analysoi kieltä ja tekstiä yhdessä diskurssikäytäntöjen, sosiokulttuuristen käytäntöjen ja yhteiskunnallisten aspektien kanssa.¹¹⁸ Hän havainnollistaa lähestymistapaansa useilla esimerkeillä sekä selostamalla aikaisempia tutkimusmetodeja. Kuitenkin hänen analyysinsä lähtökohtia selventää parhaiten hänen kokoamansa lista tiedotusvälineiden diskurssin kriittisen analyysin metodisista tavoitteista:

- 1) Analyysin yksi pääkohta tulisi olla se, kuinka mittavat muutokset yhteiskunnassa ja kulttuurissa näkyvät tiedotusvälineiden muuttuvissa diskursiivisissa käytännöissä. Aineistovalikoiman tulisi vastaavasti valottaa niitä alueita, joilla vaihtelua ja epävakautta on huomattavissa, mutta myös niitä alueita, jotka ovat vakaita ja muuttumattomia.
- 2) Tiedotusvälineiden tekstien analyysiin täytyisi sisällyttää yksityiskohtaisia huomioita niiden kielestä ja tekstuurista. Tarvitaan myös visuaalisen ilmaisun ja äänitehosteiden yksityiskohtaista analyysia.
- 3) Tekstianalyysia tulisi täydentää tekstin tuotannon ja kulutuksen käytäntöjen analyysillä. Tähän täytyisi liittää tarkastelu niistä muutoksista, joita teksti kokee kulkiessaan diskursiivisten käytäntöjen verkoston läpi.

- 4) Tekstien ja käytäntöjen analyysi tulisi kytkeä yhteiskunnalliseen kontekstiin analysoimalla tiedotusvälineiden yhteiskunnallisia ja kulttuurisia käytäntöjä, joihin sisältyvät muun muassa valtasuhteet ja ideologiat.
- 5) Tekstianalyysiin pitäisi sisältyä sekä lingvistinen analyysi että genren ja diskurssien mukainen intertekstuaalinen analyysi. Siinä tulisi ottaa huomioon, että tekstit ovat yleisesti intertekstuaalisia sekamuotoja, joissa genret ja diskurssit sekoittuvat. Tällainen sekamuotoisuus ilmenee moniaineksinä kielellisinä piirteinä.
- 6) Tekstien lingvistinen analysointi tulisi toteuttaa monifunktioisuuden mukaisesti. Sen pitäisi suuntautua tekstien yhtäaikaisiin prosesseihin: sekä representaatioon että suhteiden ja identiteettien rakentumiseen, sekä näiden prosessien välisiin tärkeisiin suhteisiin.
- 7) Tekstien lingvistinen analyysi edellyttää analyysia monilla tasoilla (ääntäminen, sanasto, kielioppi ja makrorakenteet sekä skeemat).
- 8) Tekstien ja yhteiskunnan sekä tekstien ja kulttuurin välinen suhde tulee ymmärtää dialektiseksi. Tekstit muotoutuvat sosiokulttuurisesti, mutta ne myös muotoilevat yhteiskuntaa ja kulttuuria tavoilla, jotka voivat olla yhtä hyvin uutta luovia kuin uusintaviakin.¹¹⁹

Tätä listaa metodisista tavoitteista ei ole tarkoitettu toteutettavaksi jokaisessa tutkimuksessa, vaan se on pikemminkin tutkimusohjelman linjaus.¹²⁰ Metodisten tavoitteiden listaa voi myös soveltaa tutkiessa julkishallinnollista viranomaista puolustusvoimia, kunhan muistaa sovittaa listan viitekehykseen ja tutkimusongelmaan sopivaksi. Suurimmat ja oleellisimmat eroavaisuudet tulevat tiedotusvälineiden viestien luonteesta sekä tiedotusvälineiden luonteesta muutosherkkyyden mittarina. Tiedotusvälineiden viestin luonne on listassa hyvin laaja ja käsittää tekstipohjaisen viestin lisäksi myös muun muassa television. Tiedotusvälineiden osuus yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten herkkänä mittarina¹²¹ on erilainen kuin julkishallinnollisen viranomaisen, joka puolustusvoimien tapauksessa näyttää seuraavan yhteiskunnan muutoksia pikemminkin jälkijunassa, kuin ensimmäisten joukossa.

3.2 Kriittisen diskurssianalyysin viitekehys

3.2.1 Yleistä

Kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä lähestymistavan kriittisyys tarkoittaa pyrkimystä ottaa huomioon se, että sosiaaliset käytännöt ja erityisesti kielenkäyttötavat ovat sidoksissa syy- ja seuraussuhteisiin, joita emme normaalioloissa juuri lainkaan huomaa. Fairclough huomauttaa varsinkin kielenkäytön ja vallankäytön välisen yhteyden olevan useimmille epäselvä, vaikka lähemmin tarkasteltuna kieli on vallankäytölle elintärkeä.¹²² Tämä on johdonmukainen ajatus foucault'laisesta vallan määritelmästä.

Fairclough käyttää termiä diskurssijärjestys puhuessaan kriittisessä diskurssianalyysissä jonkin tietyn yhteisön diskurssityypeistä. Hän näkee diskurssijärjestyksen muodostuvan kaikista yhteisön käyttämistä diskurssityypeistä, ja käyttämällä termiä diskurssijärjestys hän korostaa diskurssityyppien välisiä keskinäisiä suhteita. Hän perustelee keskinäisten suhteiden korostamista kysymällä: Ovatko osa-alueet tiukasti erillään vai sekoittuvatko ne tietyissä teksteissä helposti toisiinsa? Saman kysymyksen hän näkee mahdolliseksi asettaa myös eri diskurssijärjestyksille ja niiden välisille suhteille.¹²³

Fairclough katsoo diskurssijärjestyksen rakentuvan kahdesta keskeisestä diskurssityyppien kategoriasta: diskursseista ja genreistä. Diskurssi tässä tarkoittaa tutusti sosiaalista käytäntöä rakentavaa ja sosiaalisessa käytännössä rakentuvaa merkityssysteemiä. Genrellä tässä tarkoitetaan kielenkäyttöä, joka yhdistetään tiettyyn käytäntöön ja joka rakentaa jotain tiettyä sosiaalista käytännettä, kuten haastattelua (haastattelu-genre) tai mainostamista (mainosgenre). Genret voidaan kuvailla niiden rakenteellisilla ominaisuuksilla. Haastattelu on esimerkiksi rakentunut aivan eri tavoin kuin mainos.¹²⁴

Kriittisen diskurssianalyysin Fairclough määrittelee rakentuvan kahdesta olennaisesta ja toisiaan täydentävästä analyysistä: viestintätilanteen analyysistä sekä diskurssijärjestyksen analyysistä. Viestintätilanteen analyysillä Fairclough tarkoittaa erityistapausten analysointia, kuten pääkirjoituksen tai tietyn televisiodokumentin analysointia. Tarkastelun kohteena on tällöin jatkuvuus ja muutos viestintätilanteessa. Diskurssijärjestyksen analyysillä Fairclough tarkoittaa kiinnostusta yleisemmästä kokonaisrakenteesta sekä sen kehityksestä sosiaalisten ja kulttuuristen muutosten kontekstissa. Tällöin tarkastelun kohteena ovat diskurssijärjestyksiä rakentavat diskurssien ja genrejen muodostelmat, näiden vaihtelevat keskinäiset suhteet sekä tietyn diskurssijärjestyksen suhde muihin diskurssijärjestyksiin.¹²⁵

3.2.2 Viestintätilanteen analyysi

Viestintätilanteen kriittinen diskurssianalyysi koostuu tilanteen kolmen eri puolen keskinäisten suhteiden erittelystä. Viestintätilanteen osat ovat teksti, diskurssikäytäntö ja sosiokulttuurinen käytäntö.¹²⁶ Teksteiksi Fairclough laskee niin kirjalliset kuin suullisetkin, ja suulliset tekstit voivat olla joko puhuttuja tai puhuttuja ja visuaalisia yhtä aikaa. Tässä tutkimuksessa tekstit ovat pelkästään kirjallisia. Diskurssikäytännöllä Fairclough tarkoittaa tekstin tuotannon ja tekstin kulutuksen prosesseja. Sosiokulttuurisella käytännöllä hän taas viittaa siihen sosiaaliseen ja kulttuuriseen yhteyteen, jonka osa kyseinen viestintätapahtuma on.¹²⁷ Tähän tutkimukseen liittyen on esitelty sosiokulttuurisen käytännön näkökulmia alaluvussa puolustusvoimista viestijänä sekä osittain myös viestinnän alaluvussa. Diskurssikäytännön näkökulmaa on esitelty käsiteltäessä internetiä viestintäkanavana julkishallinnon viestinnän yhteydessä.

KUVA 3: Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys¹²⁸

Fairclough näkee viestintätilanteen analysoinnin viitekehysten olevan käyttökelpoinen monien erilaisten painotusten yhteydessä. Hän huomauttaa kuitenkin, että painotuksista huolimatta on viestintätilanteisiin syvennyttävä monipuolisesti. Tässä tutkimuksessa painottuvat tekstin lingvistinen ja intertekstuaalinen analyysi sekä osin sosiokulttuurinen analyysi. Diskurssikäytäntö on kuitenkin huomioituna mukana, sillä tekstin intertekstuaalinen analyysi on kiinteästi sitoutunut siihen.

Tekstien analyysiin kuuluu perinteisiä lingvistisiä analyysimuotoja, kuten sanaston ja semantiikan analyysi, virkkeiden ja niitä pienempien yksiköiden kieliopillinen analyysi sekä äänneiden ja kirjoitusjärjestelmän analyysi. Tekstianalyysiin kuuluu kuitenkin myös sen tarkastelu, kuinka teksti järjestyy virkkeiden

tasoa laajemmin. Esimerkkeinä tästä annetaan virkkeiden liittyminen toisiinsa, puheen vuorottelu haastattelussa tai tietyn sanomalehtiartikkelin kokonaisrakenne.¹²⁹ Tekstianalyysi kohdistuu sekä tekstien merkitykseen että niiden muotoon. Vaikka näiden kahden puolen asettaminen vastakkain voi olla analyytisesti tuottavaa, todellisuudessa niitä on vaikea erotella. Fairclough ehdottaakin työhypoteesiksi sitä, että muotojen ollessa erilaiset myös merkityksissä täytyy olla joitakin eroja.¹³⁰

Tekstiin kriittisessä diskurssianalyysissä suhtaudutaan monifunktionaisen näkökulman kautta. Monifunktionaisen näkökulman mukaan jokaisessa tekstissä sekä peräti jokaisessa yksittäisessä lauseessa tai virkkeessä on yhtäaikaaisesti läsnä kolme funktionaalista pääkategoriaa: ideationaalinen, interpersonaalinen ja tekstuaalinen. Ideationaalinen funktio tarkoittaa sosiaalisen käytännön representointia ja kontekstualisointia eli toisin sanoen tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Interpersonaalinen funktio tarkoittaa kirjoittaja- ja lukijaiden titeetin konstruointia eli toisin sanoen sosiaalisten suhteiden ja identiteettien rakentamista. Tekstuaalinen funktio liittyy tekstin koostumiseen yksittäisistä lauseista.¹³¹

Tekstin analyysissa on tekstin varsinaisen sisällön lisäksi tärkeää analysoida tekstistä puuttuvia asioita.¹³² Faircloughin käyttämän lingvistisen analyysin esittelen tarkemmin omassa alaluvussa.

Viestintätilanteen diskurssikäytännön Fairclough näkee koostuvan useista tekstin tuottamisen ja tekstin kuluttamisen prosesseista. Toiset näistä ovat luonteeltaan hyvin institutionaalisia, kun taas toiset ovat diskurssiprosesseja suppeammassa mielessä.¹³³ Institutionaalisista prosesseista esimerkkejä ovat muun muassa pääkirjoituskäytäntö tai sotaväen ylennyksistä ilmoittaminen. Suppeammassa mielessä ymmärrettyihin diskurssiprosesseihin kuuluvat esimerkiksi muuntumiset, joita tapahtuu lehtiartikkelin siirtyessä tietoisuudesta toimittajien ja taittajien kautta lehteen uutiseksi.¹³⁴

Oleennaista on huomata, että diskurssikäytäntö on ikään kuin välittäjä tekstin ja sosiokulttuurisen käytännön välillä. Diskurssikäytäntö siis muodostaa näiden kahden välisen kytköksen, missä sosiokulttuuriset käytännöt muovaavat tekstejä muuttamalla diskurssikäytännön luonnetta. Tämä muovaus tarkoittaa siis tekstin tuottamisen ja kuluttamisen tapojen muuttamista, mikä taas näkyy itse tekstin ominaisuuksissa. Diskurssikäytäntöjen kaksijakoinen asema suhteessa toisaalta kulttuuriin sekä yhteiskuntaan ja toisaalta diskurssiin, kieleen ja tekstiin nimenomaan tuottaa institutionaalisten ja suppeampien diskurssiprosessien välisen eron.¹³⁵

Diskurssikäytäntö on myös kohta, missä kriittisen diskurssianalyysin kaksi perspektiiviä (viestintätilanne ja diskurssijärjestys) kohtaavat ja leikkaavat toisensa. Kysymys kuuluu, kuinka viestintätilanne perustuu diskurssijärjestykseen ja mikä vaikutus viestintätilanteella on diskurssijärjestykseen. Uusintaako viestintätilanne olemassa olevia rajoja ja suhteita vai muotoileeko se niitä uudella tavalla. Diskurssikäytäntö ja

siten myös viestintätilanteen ja diskurssijärjestyksen suhde voi olla luova tai konventionaalinen. Luova diskurssikäytäntö sekoittaa erilaisia genrejä ja diskursseja keskenään useimmiten suhteellisen monimutkaisesti. Kuitenkin monimutkainenkin diskurssikäytäntö voi muuttua konventionaaliseksi. Esimerkiksi dokumenteissa on nykyään aivan tavanomaista yhdistellä tiedottamisen, suostuttelun ja viihteen genrejä.¹³⁶

Fairclough korostaa diskurssikäytännöistä puhuessaan analyysin kannalta olevan mielenkiintoisinta kiinnittää huomiota luovien diskurssikäytäntöjen erityisluonteeseen ja tekstin moniaineisuusuteen sekä näiden suhteeseen ympäröivään sosiokulttuuriseen käytäntöön. Tätä hän perustelee erityisesti yhteiskunnallisten muutosten tutkimisella tiedotusvälineiden teksteistä.¹³⁷ Kuten aiemmin mainittiin, puolustusvoimia ei voi pitää tiedotusvälineiden kaltaisena herkkänä yhteiskunnallisen muutoksen mittarina. Myöskään tutkimuksen kysymyksenasettelu ei ole lähtöoletuksia sisältävä, joten diskurssikäytäntöjä on tässä tutkimuksessa tarpeellista analysoida yleisesti lyömättä lukkoon tarkastelunäkökantaa. Myös Jokinen, Juhila ja Suoninen varoittavat aineistolähtöisessä analyysissä tehtävistä alkuoletuksista, sillä nämä vaativat huomattavaa etukäteistietoutta ja koskettavat muutoinkin perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen vaikeaa rajamaastoa.¹³⁸

Tekstin ja diskurssikäytännön sekä myös viestintätilanteen ja diskurssijärjestyksen rajalla on intertekstuaalinen analyysi. Intertekstuaalisessa analyysissä tekstiä tutkitaan korostaen diskurssikäytäntöä ja etsitään mitä jälkiä tekstissä on diskurssikäytännöistä. Tarkoituksena on siis selvittää millaisia genrejä ja diskursseja tekstin taustalla on ja mitä jälkiä niistä on jäljellä tekstissä. Aiemmin tekstin analysoinnin yhteydessä mainittu lingvistinen analyysi on luonteeltaan kuvailevaa, kun taas intertekstuaalinen analyysi on luonteeltaan pikemminkin tulkitsevaa. Intertekstuaalinen analyysi on kulttuurinen tulkinta, jossa kohteena oleva teksti sidotaan diskurssijärjestysten rakentamalle kulttuurin alueelle. Tutkijan on tukeuduttava intertekstuaalisessa analyysissä sosiaaliseen ja kulttuuriseen ymmärrykseensä.¹³⁹ Intertekstuaalinen analyysi on selostettu tarkemmin omassa alaluvussa.

Viestintätilanteen sosiokulttuurista ulottuvuutta Fairclough näkee voitavan analysoida erilaisilla abstraktiotasoilla. Analyysiin voi sisältyä välitön tilannekonteksti tai tilannetta ympäröivien institutionaalisten käytäntöjen konteksti tai jopa yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuus. Eri tasojen kontekstien selvityksen laajuus riippuu tutkimuksesta. Kriittiseen diskurssianalyysiin voi sisällyttää useita sosiokulttuurisen käytännön näkökohtia, mutta hyödyllistä on eritellä karkeasti kolme aspektia: taloudellinen, poliittinen sekä kulttuurinen.¹⁴⁰ Tähän tutkimukseen liittyen on esitelty sosiokulttuurisen käytännön näkökulmia alaluvussa puolustusvoimista viestijänä sekä osittain myös viestinnän alaluvussa.

3.2.3 Diskurssijärjestyksen analyysi

Diskurssijärjestyksen analyysi leikkaa siis viestintätilanteiden analyysiä diskurssikäytäntöjen kohdalla. Diskurssijärjestyksen analyysissä on kyse siitä, kuinka diskurssijärjestys rakentuu genrejen ja diskurssien muodostelmina, minkälaisia muutoksia diskurssijärjestyksessä tapahtuu ja miten se suhtautuu toisiin diskurssijärjestyksiin.¹⁴¹

Instituutioiden ja diskursiivisten käytäntöjen välinen suhde ei aina ole järin selkeä tai yksinkertainen. Eri instituutioilla on yhteisiä diskursiivisia käytäntöjä ja jokin diskursiivinen käytäntö voi levittäytyä useisiin instituutioihin. Esimerkiksi mainonta on syntynyt hyödykkeiden tuotannon, levityksen ja kulutuksen diskurssijärjestyksissä, mutta siitä on tullut erityyppisten instituutioiden diskurssijärjestysten osatekijä esimerkiksi koulutuksen tai lääketieteen alalla. Fairclough korostaa, että diskurssianalyysissä pitäisi aina kiinnittää huomiota yhteiskunnallisten instituutioiden tai alueiden sekä näiden diskurssijärjestysten väliin suhteisiin, vuorovaikutukseen ja lehmänkauppoihin.¹⁴²

Diskurssijärjestysten väliset ulkoiset suhteet sekä diskurssijärjestykseen sisältyvien diskurssien ja genrejen väliset sisäiset suhteet voivat olla ongelmallisia selvittää. Diskurssijärjestysten analyysissä on kuitenkin hyödyllistä tarkentaa ulkoisen ja sisäisen välistä eroa. Sekä ulkoiset että sisäiset suhteet pitävät sisällään valinnaisia suhteita ja sarjallisia suhteita. Valinnainen ei tässä tarkoita valinnanvapautta, vaan muiden tekijöiden sanelemia vaihtoehtoja.¹⁴³

Ulkoisesti valinnaisissa suhteissa on kyse siitä, kuinka diskurssijärjestykseen valikoidaan ja omaksutaan mahdollisuuksia muista diskurssijärjestyksistä. Sisäisesti valinnaisissa suhteissa on kyse siitä, kuinka tiettyssä diskurssikäytännössä on useita diskursiivisia vaihtoehtoja, joiden valintaa säätelevät moninaiset ehdot. Instituution diskurssijärjestyksen sisällä voi olla useita erilaisia diskurssikäytäntöjä. Esimerkiksi tiedotusvälineillä diskurssikäytäntöjä ovat uutiset, dokumentit, draamat, visailut, ja niin edelleen. Ulkoisia sarjallisia suhteita ovat esimerkiksi viestintätilanteet, joissa instituution tuottamaa tekstiä käsitellään lähteenä uuteen tilanteeseen. Sisäisiä sarjallisia suhteita ovat taasen instituution sisällä tekstin tuottamiseksi käydyt viestintätilanteet.¹⁴⁴ Valinnaisten ja sarjallisten suhteiden erottelu tarkoittaa myös tekstin intertekstuaalista analyysiä.

Fairclough esittää kaksi kysymystä olennaisiksi pohdittaessa diskurssijärjестystä. Ensiksi kuinka yhtenäisiä tai kuinka vaihtelevia diskursiiviset käytännöt ovat? Toiseksi kuinka vakiintuneita tai kuinka muunnettavissa ne ovat? Kysymykset kytkeytyvät yhteen, sillä yhtenäiset ja vakiintuneet diskursiiviset käytännöt ovat tyypillisiä tasoittuneelle ja konservatiiviselle yhteisölle, kun taas vakiintumattoman yhteisön diskursiiviset käytännöt ovat tavallisesti vaihtelevia ja muutoksille alttiita.¹⁴⁵ Fairclough esittää kysymykset

huomauttaessaan jälleen tiedotusvälineiden diskursiivisten käytäntöjen muutoksen merkityksestä, mutta kyseiset kysymykset ovat perusteltuja myös ilman kyseistä painotusta.

Diskursiivisten käytäntöjen vaihtelevuuteen liittyvät usein esimerkiksi poliittiset ja ideologiset kiistat, yritykset palvella erilaisia erityisyleisöjä tai ammatillisten ja taiteellisten arvostelmien eroavuudet. Vaihtelevuuden voi huomioida myös tekstin kulutuksessa kysymällä millaisen diskurssijärjestyksen mukaan viestinnän kohde omaksuu tekstejä.¹⁴⁶

3.3 Lingvistinen tekstianalyysi

3.3.1 Yleistä

Faircloughin lingvistinen analyysi kattaa tekstin kolme prosessia: representaation, identiteetit ja suhteet.¹⁴⁷ Seuraavaksi selostetaan aluksi representaation analysointi, jonka jälkeen siirrytään identiteetteihin ja suhteisiin.

Lähtökohtana täytyy muistaa se, etteivät tekstit ainoastaan heijasta todellisuutta absoluuttisesti, vaan ne pikemminkin luovat todellisuudesta oman muunnelmansa, joka vaihtelee tekstin tuottajan yhteiskunnallisen aseman, etujen ja päämäärien mukaan. Representaation analyysi onkin selostus siitä, mitä valintoja tekstissä on tehty: mitä on sisällytetty ja mitä jätetty pois, mikä on ilmaistu suoraan ja mikä epäsuorasti, mikä on teemoiteltu ja mikä ei, ja niin edelleen. Valintoja analysoimalla voidaan tehdä havaintoja niiden yhteiskunnallisista vaikuttimista, ideologioista ja valtasuhteista. Representaation analyysin päämääränä on saada kuvatuksi mahdollisuudet, joiden puitteissa valinnat tekstissä tehdään.¹⁴⁸

3.3.2 Representaatio

Representaation analyysissä on kaksi pääasiallista tutkimusaspektia. Ensimmäinen aspekti on lauseiden rakentuminen ja toinen on lauseiden yhdistely ja jaksottelu. Lauseiden rakentumisessa tutkitaan kuinka tietty lause rakentuu sisältämistään elementeistä ja kuinka nämä elementit ilmaisevat prosesseja (näkyvät yleensä verbistä), osallistujia (näkyvät yleensä nomineista) sekä olosuhteita (näkyvät yleensä adverbiaaleista). Kiinnostuksen kohteena on kaksi kysymystä. Minkälaisia valintoja on tehty ja eritoten mitkä ovat olleet valintojen vaikuttimina? Lauseiden yhdistelyn ja jaksottelun tutkimisessa kiinnitetään huomiota lauseiden yhdistelyyn lauserakennelmiksi, lauserakennelmien väliseen koheesioon ja tekstissä käytettyyn argumentaatioon. Kiinnostuksen kohteena on se, kuinka lauseet rakentuvat keskeisen informaationsa ym-

pärille. Lauseiden yhdistelyä ja jaksottelua voidaan tarkastella myös tekstin kokonaisrakenteen kannalta analysoitaessa genrejä intertekstuaalisessa analyysissä.¹⁴⁹

Ennen representaation aspektien tarkempaa esittelyä on syytä huomauttaa, että representaation analyysissä tutkitaan tekstissä lukevia asioita. Yhtäläillä on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota asioihin, jotka puuttuvat tekstistä. Siis asioihin, jotka olisivat voineet olla tekstissä, mutta jotka eivät siinä näy. Poissaolo liitetään yleisellä tasolla puuttuvaan historialliseen kontekstiin. Toisin sanoen teksti pyritään rakentamaan niin, että sen tapahtumat vaikuttavat ainakin jossain määrin irrallisilta aiempiin tapahtumiin tai seuraamuksiin nähden. Tekstin tapahtumat siis eristetään historiasta.¹⁵⁰

Faircloughin mukaan läsnäololle voidaan asettaa erilaisia asteita. Hän kuvaa tätä ajatustaan näkyvyyden asteikolla: poissaoleva – alkuoletus – toissijainen – ensisijainen. Alkuoletus on tekstissä tietyllä tapaa läsnä, mutta osana tekstin implisiittistä ja epäsuoraa merkitystä (eli mitä annetaan ymmärtää sanomatta suoraan). Eksplisiittisesti tekstissä läsnä olevien asioiden tiedollinen arvo voidaan häivyttää toissijaiseksi tai nostaa ensisijaiseksi. Olennaista on se, kuinka alkuoletukset asemoivat tekstin vastaanottajan. Tekstin alkuoletukset ovat osa tekstin intertekstuaalisuutta, sillä alkuoletus tarkoittaa käytännössä oletusta siitä, että on olemassa muita tekstile ja vastaanottajille jollain yhteisellä tapaa tuttuja tekstejä.¹⁵¹

Ideologian analyysissä alkuoletukset ovat tärkeitä, sillä ideologiat eivät yleensä ole eksplisiittisesti tekstissä näkyvissä. Alkuoletuksilla voidaan esimerkiksi vedota tervejärkisiin oletuksiin eli maailmankuvaan. Teksteissä voidaan hämärtää rajaa ihmisten enemmistön ja päättäjien välillä, jolloin päättäjien toimet, käytännöt tai arvot voidaan yleistää koskemaan ihmisten enemmistöä. Tällöin alkuoletuksella legitimoidaan ja uusitaan valtasuhteita olettamalla konsensusta, jota ei itse asiassa välttämättä ole olemassa.¹⁵²

3.3.2.1 Lauseen rakentuminen

Representaation analyysiä yksittäisten lauseiden tasolla voidaan tutkia tarkastelemalla toimintatyyppisiä ja sanastoa. Toimintatyyppisiä ja niihin liittyviä osallistujatyyppisiä voidaan kielellisesti erotella pieni määrä. Näitä tekstissä tehtyjä valintoja tarkastellessa on syytä muistaa kaksi seikkaa. Ensinnäkin tietyissä tekstityypeissä ja tietyissä diskurssityypeissä on omat systemaattiset mallinsa tai tapansa. Toiseksi näissä valinnoissa toteutuvat diskurssien välillä tehdyt valinnat. Toisissa diskursseissa tuodaan ensisijaisesti esiin suhteita, vastuullisuutta tai jopa vehkeilyä, kun taas toisissa diskursseissa nämä ongelmat representoidaan kohtalonomaisina tapahtumina, joihin ihmiset eivät voi vaikuttaa.¹⁵³

Kielestä voi eritellä seuraavanlaisia toiminnan tyyppejä: teko, tapahtuma, asiantila, mentaalinen toiminta ja sanallinen toiminta. Tekoon kuuluu kaksi osallistujatyyppiä: tekijä ja kohde. Tyypillisessä teon lauseessa on rakenne subjekti+verbi+objekti (esimerkiksi poliisi tappoi 15 ihmistä). Tapahtumaan kuuluu vain yksi osallistuja, joka on joko kohde (jolle jotain tapahtuu) tai tekijä (jolloin osallistuja on syysuhteessa tapahtumaan). Tapahtuman rakenne on subjekti+verbi (esimerkiksi 15 ihmistä kuoli, uhrin huusivat). Asiantila on olemista, joten sen rakenne on rinnastava subjekti+verbi+predikaatiivi (esimerkiksi 15 ihmistä on kuollut). Mentaaliseen tapahtumaan kuuluvat osallistujatyyppit ovat kokija (henkilö, jonka mielessä toiminta liikkuu) ja ilmiö (tajuntaan ulkopuolelta vaikuttava asia). Mentaalinen toiminta voi olla tiedollista (esimerkiksi poliisi ymmärsi, että on aika mennä), havaintoon liittyvää (esimerkiksi poliisi näki kirjoituksen seinällä) tai tunnetilaan liittyvää (esimerkiksi poliisi halusi mennä). Sanalliseen toimintaan kuuluu tekijä ja se, mitä on sanottu (esimerkiksi poliisi sanoi, että on aika mennä).¹⁵⁴

Huomiolle pantavaa on se, että teko (jolla on tekijä) ja tapahtuma (jolla ei ole tekijää) näyttävät aluksi olevan selkeästi ja luontaisesti erotettavissa olevia asioita. Kuitenkaan ero ei ole selkeä mitenkään yksinkertaisella tavalla selitettynä. Selventävän esimerkin tästä Fairclough mainitsee ohjelmasta, jossa puhutaan ”halpojen” venäläisten kalojen ”dumppaamisesta” brittimarkkinoille: ”outoa on se, etteivät ne siirry kuluttajille mitenkään erityisen halvalla hinnalla”. Esimerkissä ei ole tekijää eikä kukaan ole vastuussa hinnoista, aivan kuin kalat siirtäisivät itse itsensä ja määrittäisivät vielä hintansakin.¹⁵⁵

Toimintatyyppien ja osallistujatyyppien analyysi voi avata tekstin merkityksiä hyvinkin oivaltavasti. Esimerkiksi tiettyyn ryhmään liittyvät tapahtumat ja tilanteet voidaan ilmaista tavalla, joka ei viittaa heihin suoraan. Ryhmä ei siis esiinny toimijoina lauseessa. Tämä niin sanottu nominalisointi tarkoittaa toiminnan muuttamista nominaaliksi, joka puolestaan saattaa esiintyä osana toista toimintaa. Nominalisoinnilla osa tai jopa kaikki toimintaan osallistuvat häviävät, jolloin tekstistä tulee abstraktia ja se etäänny konkreettisista tapahtumista ja tilanteista. Toinen huomionarvoinen seikka on se, kuinka tietystä ryhmästä puhutaan silloin, kun ryhmään viitataan eksplisiittisesti. Ovatko he tekijöinä vai kohteina? Näillä keinoilla voidaan tekstissä hämärtää toiminnan tekijä ja vastuu.¹⁵⁶

Sanaston tarkastelussa kiinnitetään huomiota kategorioihin ja metaforiin. Kategoriassa on kiinnitettävä huomiota siihen, minkä mukaan tekstin kategoria on valittu. Huomiota on myös kiinnitettävä sanaston eksplisiittisen kategorian lisäksi toiminnan tyypeistä ja osallistujista implisiittisesti ilmi käyviin kategorioihin. Erilaisia ilmaisutapoja vastaavat omat kategorisointinsa, joissa eri diskurssit tulevat ilmi. Myös valitsematta jäänyt sanasto tekstissä mahdollisesti esiintyvistä diskurssista on merkityksellistä. Erilaiset diskurssit voivat tiivistyä yhteen lyhyiksi fraaseiksi, minkä voi osoittaa analysoimalla tekstissä ilmeneviä toistuvia sanayhdistelmiä.¹⁵⁷

Metaforilla voidaan myös laajentaa representaation valintaa. Parhaiten tätä selventää Faircloughin esimerkki köyhien äänen metaforisoinnista ”äänettömäksi” puhuttaessa köyhien äänettömästä kriisistä. Herää kysymys, jääkö köyhien ääni kuulumattomiin sen vuoksi, ettei heillä ole mitään sanottavaa, vai sen vuoksi, ettei heidän sanomisiaan esitetä viestimissä? Mutta jos kriisi sattuu ”purkautumaan”, on se metaforisoituna luonnonkatastrofia vastaava tilanne ja siten viestimisen arvoinen.¹⁵⁸

3.3.2.2 Lauseiden yhdistely ja jaksottelu

Representaation analyysissä lauseiden yhdistelyn ja jaksottelun tarkastelua voidaan lähestyä kolmelta eri näkökannalta. Tekstin kokonaisrakenteen tarkastelulla tutkitaan kuinka eri aiheet on aseteltu suhteessa toisiinsa. Aiheet voi asettaa ensisijaiseksi tai toissijaiseksi muun muassa toistuvuuden avulla. Aiheen ensisijaisuutta voi tarkastella myös informaation rakentumisen kautta. Lauseen alussa oleva elementti on lauseen teema. Teema on lauseen aihe eli se, mistä lause kertoo. Teema on siis informaation kannalta keskeinen ominaisuus. Teema on usein lauseen tekijä, mutta ei aina. Lauseen loppuosa on merkittävä informaation kannalta, varsinkin jos se lopettaa koko virkkeen. Informaation kannalta merkittävä tarkastelukohde on myös kappaleen alku. Viimeiseksi aiheen ensisijaisuuteen vaikuttavat lauseiden koherenssisuhteet. Lauseiden ja virkkeiden välinen koherenssi ei ole tekstissä objektiivisesti, vaan kyse on suhteista, jotka vaativat tulkintaa. Lauseiden tai virkkeiden väliset koherenssisuhteet voivat olla eksplisiittisiä tai implisiittisiä.¹⁵⁹

Toistensa lähellä olevien lauseiden, lausekokonaisuuksien ja virkkeiden väliin voidaan luoda koherenssia kolmella tavalla: täsmentämällä, lisäämällä ja tehostamalla. Täsmennyksessä lause tarkentaa toista kuvailemalla sitä toisin sanoin, antamalla siitä esimerkin tai selvennyksen. Lisäyksessä lause laajentaa toisen lauseen merkitystä lisäämällä siihen jotain uutta. Tämä voidaan tehdä jatkamalla lausetta samansuuntaisesti (josta merkinä ovat yhdistävät sanat kuten esimerkiksi ”ja” tai ”lisäksi”), vastakkaisesti tai vertailevasti (esimerkiksi sanoilla ”mutta”, ”kuitenkin”, ”toisaalta”) tai vaihtoehtoisesti (esimerkiksi sanoilla ”tai”, ”vaihtoehtoisesti”). Tehostuksessa lause lisää toisen lauseen merkitystä laadullisella määreellä, joka voi olla ajallinen (esimerkiksi A sitten B), paikallinen (esimerkiksi A siellä missä B), kausaalinen (esimerkiksi A koska B) tai ehdollinen (esimerkiksi jos A niin B).¹⁶⁰

Lauseiden välistä koheesiota voidaan kuitenkin myös tulkita toisenlaisen luokituksen kautta, jossa erotellaan neljä erilaista koheesion tyyppiä: konjunktio, sanastollinen yhtenevyys, viittaus ja ellipsi. Yllä olevassa kappaleessa mainitut koherenssin keinot ovat konjunktioita. Konjunktioit ovat joko suoraan kielipillisesti konjunktioita tai lauseita sitovia adverbiaaleja. Sanastollinen yhtenevyys sitoo lauseita tai virkkeitä siten, että niissä toistuvat samat tai samankaltaiset sanat. Viittaus yhdistää lauseet edellisiin tai

seuraaviin pronomineilla. Ellipsissä toistettu asia jää pois tai se korvataan muutoin (Esimerkiksi ”Poliisi jätti mainitsematta huumeet. Sen sijaan syyttäjä ei”). Syyttäjä siis mainitsi huumeet.).¹⁶¹

Koherenssisuhteet voivat olla myös tekstissä implisiittisiä, mikä johtaa muun muassa ajatukseen tekstin suositellusta lukutavasta. Koherenssisuhteet voivat pakottaa lukijan omaksumaan suositellun lukutavan, jotta lukija saisi tekstistä ylipäänsä mitään tolkkua. Koherenssisuhteet ovat tekstissä merkittäviä, koska ne myös antavat lukijoille tietynlaisia subjektipositioita ja kertyessään myös muotoilevat identiteettejä. Koherenssisuhteet tällöin välittävät ideologiaa. Toistuuessaan toistumistaan tällaiset tekstit voivat vaikuttaa lukijan tietoihin, uskomuksiin ja arvoihin.¹⁶²

3.3.3 Identiteetit ja suhteet

Identiteettien ja suhteiden analyysissä ollaan kiinnostuneita kahdesta näkökulmasta. Toisaalta tarkastellaan tekstin tapaa rakentaa tekstiin osallistujille (esimerkiksi tekstin tuottaja ja tekstin vastaanottaja) yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä identiteettejä. Toisaalta taas tarkastellaan tekstiin osallistujien välille rakentuvia suhteita. Vaikka identiteettiin liittyviä kysymyksiä on analyysin kannalta käytännöllistä tarkastella erillään suhteista, niiden erottelu on käytännössä mahdotonta. Identiteettien ja suhteiden tarkastelulla voidaan pohtia muun muassa toimijoiden välille rakentuneiden suhteiden valtaa ylläpitäviä vaikutuksia tai rakentuneiden suhteiden arvojen välittämistä. Ideologian analyysissä voidaan tarkastella sitä, kuinka yleiset yhteiskunnalliset valtasuhteet tulevat näkyviin tekstissä.¹⁶³

Identiteetit ja suhteet ovat tutkittavasta aineistosta riippuen yleensä moninaisia ja muuttuvia. Yhden ja saman osallistujan identiteetti voi olla hyvin monisyinen ja tämä voi hoitaa useita eri tehtäviä joko vuoroin tai samanaikaisesti. Yhdenlaisella toiminnalla voi myös olla samanaikaisesti moninaisia yhteiskunnallisia tehtäviä ja rakennetut identiteetit ja suhteet voivat olla erittäin monimutkaisia ja jopa ristiriitaisia. Esimerkkinä Fairclough mainitsee televisio- tai radiojuontajan, joka voi samanaikaisesti yrittää olla tärkeän informaation hankkija, viihdyttävä ja niin sanottu tavallinen ihminen. Identiteettien rakentumisessa on valinnan mahdollisuuksia, mutta näitä valinnan mahdollisuuksia rajoittavat ennen kaikkea arvot ja ideologiat. Valinnan mahdollisuudella tässä tarkoitetaan eri käytäntöjen eroamista toisistaan. Tietty diskurssi-järjestys voi sisältää keskenään vaihtoehtoisia käytäntöjä.¹⁶⁴

Identiteettien ja suhteiden analyysissä on myös kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka tiettyjen suhteiden ja identiteettien rakentumiset liittyvät tiettyihin representointeihin. Esimerkiksi jutustelunomaisella viestintätyylillä tekstin tuottaja tulee esittäneeksi implisiittisen väitteen, jonka mukaan hän on samassa elämismaailmassa kuin tekstin vastaanottaja. Tällöin tekstin tuottaja tulee samalla implisiittisesti kieltäneeksi

oman ja tekstin vastaanottajan erilaiset asemat sekä näkökulmien ja intressien eroavuuden. Käytetyllä viestintätyyllillä voidaankin siis pitää yllä kuvitteellisia ideologisia konstruointeja yhteiskunnallisista suhteista, jotka todellisuudessa eivät ole niin tasapuolisia ja sovussa keskenään, kuin miltä ne saadaan näyttämään.¹⁶⁵

3.4 Intertekstuaalinen tekstianalyysi

3.4.1 Yleistä

Intertekstuaalinen tekstianalyysi on siis luonteeltaan pikemminkin tulkitsevaa, kun taas lingvistinen tekstianalyysi on luonteeltaan kuvailevaa. Kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä intertekstuaalinen analyysi on ikään kuin silta tekstin ja diskurssikäytännön välillä. Tekstejä analysoidaan diskurssikäytännön näkökulmasta ja tarkastelun kohteena on se, kuinka tekstejä tuotettaessa ja kulutettaessa nojaututaan diskurssijärjestysten kirjossa tarjolla oleviin genreihin ja diskursseihin. Tarkastelun kohteena on myös se, kuinka tekstit muuntuvat ja sisältyvät edelleen toisiin teksteihin. Fairclough toteaa intertekstuaalisen analyysin olevan tulkinnan taitoa, joka nojaa analysoijan arvostelukykyyneen ja kokemukseen. Kuitenkin hän toteaa tyydyttävimpien intertekstuaalisten analyysien olevan niitä, joissa tekstistä löytyvät genret, diskurssit ja muut kategoriat tunnistetaan tekstin kielellisistä erityispiirteistä.¹⁶⁶

Intertekstuaalisen analyysin yhteydessä on syytä esitellä käsite diskurssityyppi tarkemmin. Fairclough käyttää termiä diskurssityyppi niistä genrejen ja diskurssien muodostelmista, jotka ovat diskurssijärjestyksessä suhteellisen vakiintuneita. Genret esiintyvät tiettyinä yhdistelminä diskurssien kanssa. Tietty genret artikuloivat useimmiten aivan tiettyjä diskursseja. Diskurssityyppi koostuu tavallisesti useiden genrejen muodostelmasta eikä niinkään yhdestä yksittäisestä genrestä. Diskurssityyppien analyysissä voidaan keskittyä joko diskurssijärjestyksiin tai viestintätilanteisiin. Toisin sanoen voidaan siis tarkastella sitä, kuinka diskurssijärjestyksissä ilmenevät diskurssityypit vakiintuvat tai muuttuvat horjuviksi ja toisaalta taas sitä, kuinka tietyt genrejen ja diskurssien muodostelmat esiintyvät viestintätilanteissa.¹⁶⁷

Diskurssityypeissä tehtäviä valintoja tarkasteltaessa voidaan genren ja diskurssin rinnalle ottaa käyttöön myös muita kategorioita. Fairclough mainitsee näistä aktiviteettityypin, tyylin, muodon ja puheäänien. Tyyli, muodot ja puheäänit ovat kielenkäyttötapoja, jotka liittyvät tiettyihin suhteisiin tekstin tuottajan ja vastaanottajan välillä. Muodot liittyvät tiettyyn viestintävälineeseen (esimerkiksi puhuttu tai kirjoitettu muoto) ja puheäänit tarkoittavat tiettyjen toimijoiden identiteettejä. Genret voidaan siis katsoa muodostu-

vat niille ominaisista tyyleistä, muodoista ja puheäänistä. Aktiviteettityypillä Fairclough tarkoittaa diskurssityypin rakenteellista koostumusta, eli sen järjestymistä rakenneosien sarjaksi.¹⁶⁸

Fairclough esittelee intertekstuaalista analyysiä kolmen aspektin kautta: diskurssin representaation, diskurssityypin genrejen ja tekstin diskursiivisen analyysin kautta. Diskurssin representaatiossa tutkitaan kuinka muiden käyttämät diskurssit representoidaan tekstissä. Diskurssityypin genreissä tarkastellaan genren eri määritelmiä sekä käsitellään kerrontaa. Tekstin diskursiivisessa analyysissä tutkitaan tekstissä esiintyviä diskursseja ja niiden muodostamia kokonaisuuksia.¹⁶⁹

3.4.2 Diskurssin representaatio

Diskurssin representaation tutkimisessa analysoidaan kuinka tekstissä representoidaan jonkun muun käyttämää tai jossakin muualla esiintyvää diskurssia. Eräs tärkeä muuttuja on se, miten pitkälle representoivan diskurssin (tekstin tuottajan diskurssi) ja representoidun diskurssin (jonkun muun diskurssi) välistä rajaa pidetään yllä. Esimerkiksi representoituja puheääniä kohdellaan harvoin tasapuolisesti, mitä voi tarkkailla muun muassa näiden asemoinnista tekstissä tai näiden representoinnissa käytetyistä verbeistä. Näennäisesti objektiivisen vaikutelman luovan tasapuolisuuden takaa on puheäännet usein helppo jakaa moraalisesti hyviin ja pahoihin puheääniin.¹⁷⁰

3.4.3 Diskurssityypin genre

Diskurssityypin genren analysoinnissa Fairclough näkee hyödylliseksi käyttää kolmea eri määritelmää genrelle. Tarkoituksena ei ole valita yhtä muiden sijaan, vaan analyysin edetessä tulisi erikseen harkita kunkin määritelmän tarpeellisuutta ja käyttökelpoisuutta analyysin eri vaiheissa. Fairclough esittää genrelle skemaattisen, moniaineksisen ja polyfonisen määritelmän.¹⁷¹

Genren skemaattinen määritelmä näkee genren olevan rakenne, joka muodostuu joko pakollisista tai osittain pakollisista vaiheista, jotka esiintyvät säännöllisessä tai osittain säännöllisessä järjestyksessä. Esimerkkinä Fairclough antaa uutisartikkelin, jonka rakenne yleensä koostuu otsikosta, ingressistä, satelliittikappaleista ja yhteenvedosta. Uutisartikkelissa näiden vaiheiden järjestys on säännöllinen. Skemaattisella analyysillä voidaan usein havaita tekstin rutiininomainen ja kaavamainen luonne. Genren moniaineksisen määritelmän mukaan yksittäisestä tekstistä voidaan lingvististen piirteiden perusteella erotella eri vaiheita, jotka voidaan yleensä itsessään ymmärtää eri genreiksi. Nämä eri vaiheet voivat olla genren skeeman ennustettavia osia. Viimeinen polyfoninen genren määritelmä on kolmesta määritelmästä

kaikkein hankalin. Polyfonisuudella pyritään huomioimaan tilannetta, jossa eri genret on sulautettu toisiinsa monimutkaisella ja hankalasti havaittavalla tavalla aktiviteettityyppien vaiheiden sisällä. Polyfonisuutta voi ilmentää muun muassa intertekstuaalisissa muodostelmissa olevat epäsäännölliset ja keskenään jopa vastakkaiset kielelliset piirteet. Polyfonisuutta tarkasteltaessa ei niinkään kiinnitetä huomiota aktiviteettityyppien rakenteisiin vaan tyyleihin, muotoihin ja puheääniin.¹⁷²

Genrejen määrittelyn yhteydessä on vielä mainittava kerronnasta. Kerrontaa voisi kuvailla esigenreksi. Kerronta sinänsä täyttää genre määritelmän, mutta kerrontaa käytetään niin laajalti ja kerronta itsessään voidaan luokitella niin moniin eri kerrontatyyppisiin, ettei kerronnasta puhuttaessa käytetä termiä genre. Kerronnan tarkastelusta Fairclough erottelee kaksi puolta. Kronologisesti järjestyneitä tapahtumajaksoja tarkasteltaessa voidaan huomioida esimerkiksi kuinka tekstin lukijaa orientoidaan tuleviin tapahtumiin. Esitystapaa tarkasteltaessa taas voidaan esimerkiksi havainnoida kuinka esitystavalla luodaan auktoriteettia sinänsä viihteelliseen sisältöön.¹⁷³

3.4.4 Tekstin diskursiivinen analyysi

Tekstin diskursiivisessa analyysissä tekstissä esiintyviä diskursseja tarkastellaan sekä diskurssien säännönmukaisuuden että diskurssien rakentamien muodostelmien kannalta. Säännönmukaisuuden kannalta tarkasteltaessa diskurssit erotellaan säännönmukaisiksi ja metaforisiksi. Säännönmukaisesti sovellettu diskurssi tarkoittaa, että diskurssia käytetään tavanomaisesti sen normaalissa merkityksessä. Metaforisesti sovellettu diskurssi tarkoittaa, että diskurssia on laajennettu sille epätavanomaiseen käyttöön. Metaforinen diskurssi siis merkityksellistää nyt sellaisia kokemuksia, joihin sitä ei tavanomaisesti liitetä. Diskurssien rakentamien muodostelmien tarkastelussa taas tutkitaan sitä, miten diskurssit esiintyvät samanaikaisesti tietyissä diskurssityypeissä ja siten voivat vahvistaa ja kumota toisiaan.¹⁷⁴

4 TUTKIMUSAINIESTO

Tutkimuksen aineisto on julkisesti nähtävillä internetissä puolustusvoimien sivustolla. Artikkeleihin pääsee käsiksi valitsemalla puolustusvoimien sivuston alkusivulta (<http://www.mil.fi>) yläpalkista vaihtoehdon ajankohtaista ja vasemmalle aukeavasta valikosta vaihtoehdon artikkelit. Tutkimuksen artikkelit ovat kaikki vuodelta 2007. Kyseiset artikkelit ovat julkisia ja ne ovat aikoinaan esiintyneet todennäköisesti nykyisten artikkeleiden tapaan sivuston etusivulla näkyvällä paikalla. Artikkeleita on saatettu myös käyttää puolustusvoimien muissa julkaisuissa kuten Ruotuväki-lehdessä samankaltaisissa muodoissa kuin missä ne esiintyvät internetissä.

Internetin arvaamattoman ja muuttuvan luonteen takia yllä mainittu navigointiohje sekä lähdeluettelon tarkat linkit saattavat vanhentua. Artikkelit onkin kopioitu tutkimukseen liitteiksi. Liitteenä oleviin artikkeleihin on lisätty myös rivinumerointi analyysin ja lukijan analyysin seuraamisen helpottamiseksi. Sotavarusteita suoraan koskevia artikkeleita vuonna 2007 on yhteensä 7 kaiken kaikkiaan 63 artikkelista. Mukaan on laskettu jokaisen omana otsikkonaan olevan artikkeli, vaikka muutama artikkeleista näyttää olevan virheellisiä varhaisempia versioita myöhemmin esitetyistä artikkeleista.

Tutkimuksessa ovat käsittelyssä siis seuraavat artikkelit, kuten tutkimuksen johdannossa mainittiin:

- Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen (29.1.2007),
- Raskaat raketinheittimet ovat saapuneet Suomeen (22.2.2007),
- Amiraali Juhani Kaskeala: Rypäleaseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima (5.3.2007),
- Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä (23.3.2007),
- Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille (20.4.2007),
- Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkkoihin (14.5.2007) ja
- Helsinki-luokan viimeinen taistelu (25.6.2007).

Artikkeleiden jäljessä on niiden ilmestymisaika internet-sivuston mukaan. Artikkeleiden otsikoita on lyhennetty tutkimuksessa niihin viitattaessa selkeyden säilyttämiseksi. Osissa artikkeleista on kuvia, mutta ainoastaan viimeisessä artikkelissa niille on annettu kuvatekstin tekstiin suurempi asema. Viimeisenä liitteenä olevaan artikkeliin onkin lisätty selostus kuvasta ja kuvatekstit. Muutoin tutkimuksessa keskitytään analysoimaan artikkelien tekstejä, joten teksteistä irrallisena olevat kuvat on jätetty tutkimuksessa huomioimatta. Liitteenä olevat artikkelit ovat alkuperäisessä muodossaan kirjoitus-, asettelu- ja loogisuusvirheineen. Suorat linkit artikkeleihin ovat lähdeluettelossa.

5 AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI

5.1 Yleistä

Jokaisen artikkelin yhteydessä esitellään aluksi yleisluonnehdinta artikkelista ja sen sisällöstä. Tämän jälkeen siirrytään artikkelin analysoinnissa viestintätilanteen analyysiin, mikä aloitetaan artikkelin tekstin analysoinnilla. Tekstin analysoinnissa käsitellään sekä lingvististä että intertekstuaalista tekstianalyysiä. Lomittainen analyysi on perusteltua, sillä molemmat analyysimuodot nojaavat toisiinsa löydöksissään. Artikkelin analyysin lopuksi tarkastellaan diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön näkökulmia artikkeliin.

Diskurssijärjestyksen analyysi on siirretty omaksi alaluvukseen artikkeleiden jälkeen, sillä tutkimuksen kannalta on hyödyllisempää aluksi analysoida itse artikkelit ja tämän jälkeen vasta tarkastella niistä havaittavaa mahdollista diskurssijärjestyksiä. Diskurssijärjestyksen yhteydessä analysoidaan myös artikkeleiden diskurssityyppejä.

Analyysin yhteydessä käytetään merkintää (*RNUMERO*). Kyseinen merkintä tarkoittaa rivin numeroa kyseessä olevasta artikkelista. Muutamissa artikkeleista on eroteltuna mustalla, paksunnetulla kirjasimella alaotsikoita, joista käytetään termiä osa. Osiin viitataan niiden esiintymisjärjestyksessä. Esimerkiksi ensimmäinen osa on heti otsikon jälkeen seuraavat kappaleet seuraavaan alaotsikkoon asti.

5.2 Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen

Ensimmäinen artikkeli kertoo puolustusvoimien uudesta M05-varustuksesta. Artikkelin aluksi hie- man varustuksen kehittämisen taustasta ja varustuksen kehittämiseen liittyneestä projektista. Tämän jäl- keen artikkeli kertoo tarkemmin varustukseen liittyvistä uusista asioista ja lopuksi varustuksen käyttöö- ottoaikataulun.

Ensimmäisessä osassa aiheena on selkeästi puolustusvoimat (otsikko ja tämän toisto heti ensimmäisessä lauseessa) ja puolustusvoimissa käynnissä oleva projekti (tästä puhutaan useilla nimityksillä kuten järjes- telmä R6 - 7, hanke R14 ja projekti R19). Järjestelmä-sanalla käyttö antaa ymmärtää, että kyseessä on puo- lustusvoimien tasaisen ja kokonais organisaation hanke. Ensimmäinen osa muun muassa alkaa ja loppuu maininnoilla järjestelmästä. Osassa liitetään myös historiallista kontekstia hankkeeseen mainitsemalla osan keskellä (muun muassa R10 ja R14) vuosilukuja ja kyseessä olevalla vuosiluvulla tapahtuneita asioi-

ta. Asettelyn perusteella näyttäisi olevan selvää, että kyseessä on massiivinen (kankaita on peräti 600 kilometriä) ja pitkä (alkaen vuodesta 1995 aina vuoteen 2010) instituutiotason projekti, joka on pääsemässä loppusuoralleen. Mielenkiintoisesti ensimmäisessä osassa ei tuoda esille lainkaan muita toimijoita puolustusvoimien lisäksi, vaan asiat ikään kuin ainoastaan tapahtuvat.

Toisen osan aihe on uusi maastokuvio ja maastokuviosta puhutaankin kaikissa muissa paitsi viimeisessä kappaleessa. Osaan on myös otettu mukaan edellisessä osassa mainittu kangas (R40 ja R55). Mielenkiintoisesti osan viimeisessä lauseessa mainitaan uusi kantolaitejärjestelmä kankaiden painon vähentymisen yhteydessä, mutta kantolaitejärjestelmää ei esimerkiksi mainita varusteliivin yhteydessä myöhemmin. Kantolaitejärjestelmän yhteydessä tässä käytetään myös sanavalintaa "antaa mahdollisuuden" ja "tehtävän mukaan", joka antaa kuvan valinnan mahdollisuudesta kantolaitteen käyttäjällä. Tämä mahdollisuus myös liitetään uuden järjestelmän modulaarisuuteen (R56), mikä väistämättä luo vertailua vanhaan järjestelmään. Uuden kantolaitejärjestelmän mainitseminen tässä kohdassa yhdistää kantolaitejärjestelmän vaatteiden painon vähentymiseen ja yleensäkin uudistumiseen yhdessä kankaan ja maastokuvion kanssa. Toisessa osassa kappaleiden keskellä esiintyy myös mielenkiintoisia teemoja. "Valtion teknillinen tutkimuskeskus" (R33), "havaintojen" (R46) ja "tietokoneella simuloimalla" (R50) tuovat tieteellisiä elementtejä uudesta maastokuviosta puhuviin kappaleisiin. Nämä eivät kuitenkaan ole pääasiana vaan keskellä kappaleita ikään kuin luonnollisina asioina.

Lauseet ovat pääasiallisesti toimintatyyppiltään tapahtumia, sillä suurin osa lauseista on passiivilauseita. Puhuttaessa jostain tietystä varusteesta tai tämän ominaisuudesta (esimerkiksi R47 - 48 tai R89) muuttuu kuitenkin tapahtuma teoksi. Sama muutos tapahtuu puhuttaessa Valtion teknillisestä tutkimuskeskuksesta (R33 - 34). Mielenkiintoisesti tekstissä esiin tuleva toinen valtiollinen toimija Metsäntutkimuslaitos esiintyy kuitenkin pelkästään toissijaisena lauseyhteydessä. Sanasto on koko tekstissä erittäin virallista, mikä näkyy etenkin eri varusteista käytettävistä termeistä (kyseiset termit siis vastaavat koko ajan puolustusvoimien virallista sanastoa). Virallisuus näkyy myös varusteiden ulkopuolisista asioista puhuttaessa kuten väreistä (R35 - 38) ja silmistä (R89 - 91). Tekstin lauseiden rakenne häivyttää tekstistä selkeästi tekijät ja vastuut. Taistelijan varustukseen liittyvät asiat näyttävät vain tapahtuvan. Tämä rakenne luo puolustusvoimille institutionaalista valtaa, jossa tekijät hämäryttämällä korostetaan instituution roolia ja kokoa.

Tekstissä ei kertaakaan mainita puolustusvoimien siviilikumppaneita. Esimerkkeinä kumppaneista voisi tekstissä mainita puolustusvoimien maastopuvut valmistavan Imagewearin tai kantolaitteet valmistavan Savotan. Tekstissä ei myöskään mainita puolustusvoimien sisäisiä osastoja tai organisaatioita, jotka ovat osallistuneet varustuksen kehittämiseen. Mutta sen sijaan kuten mainitsin, muita valtiollisia organisaatioita mainitaan, vaikka nämä ovatkin ainoastaan toissijaisesti läsnä tekstissä. Nämä valinnat yhdessä tekstin rakenteen kanssa eivät pelkästään korosta puolustusvoimien asemaa uuden varustuksen käyttäjänä, vaan

luovat kuvan puolustusvoimista uuden varustuksen kehittäjänä ja varustuksen tutkimukseen liittyvän alan ammattilaisena. Samaten nämä eivät tuo esiin onko uusi taistelijan varustus kotimainen vai ulkomainen tuote. Jopa vaatteisiin kuluva kangasmäärästä ja ompelutyöstä (R23) puhutaan ensimmäisessä osassa vain tapahtuvana ilmiönä.

Ensimmäisessä ja toisessa osassa tekstin tuottaja on selkeästi institutionaalinen tiedottaja (toisin sanoen virallinen organisaatio), joka kertoo pitkään valmistelussa olleesta projektista. Sama identiteetti näkyy hieman heikompana myös neljännessä ja viidennessä osassa. Tekstin lukijan identiteetti on selkeästi asiasta kiinnostuneen henkilön, joka tietää jo jotain puolustusvoimista ja jolla on käsitys nykyaikaisesta sodankäynnistä. Toisaalta toisen, neljännen ja viidennen osan tekstin tuottajan identiteetin voi katsoa myös tieteelliseksi auktoriteetiksi, joka kertoo kuinka uusi varustus vastaa ajan haasteisiin uusien keksintöin.

Kolmannessa osassa aiheena näyttää olevan henkilön tuntemuksiin ja mielipiteisiin perustuvat sekä vaikuttavat uudistukset. Osassa mainitaan sekalaisesti muun muassa arvomerkit (R62, hierarkkisessa organisaatiossa ikuinen keskustelun aihe), polvitaskut (R64 ja R65, tuntemuksia), sadeasu (R72 - 74, tässä selkeästi tehdään alkuoletus lukijan nykyisen sadeasun tuntemuksesta), sadekeli (R82, tuntemus), silmät (R89 - 91, tuntemus), lierihattu (R94 - 95, sotilasperinteitä rikkova päähine), ja niin edelleen. Osassa on sijoitettu sekä alkuun että loppuun kaikista eniten mielipide- ja arvoriitoja aiheuttavat uudistukset (arvomerkit ja uusi lierihattu), mikä korostaa näiden painoarvoa osassa.

Kolmannessa ja kahdessa viimeisessä osassa tekstin tuottajan identiteetti vaihtuu selkeästi työnantajaksi ja armeijaksi, joka kertoo muutoksista toimijoilleen. Tästä hyviä merkkejä ovat muun muassa ylempänä mainittu arvomerkkien ja lierihatun käsittely sekä tarkan jakoaikataulun selostaminen. Tekstin lukijan identiteetti on selvästi puolustusvoimien toimija toisin kuin kahdessa ensimmäisessä osassa. Lukijan identiteettiä tukee vanhojen puolustusvoimien taistelijan varusteiden poissaolo suurimmaksi osaksi tekstistä. Ainoastaan vanhat maastopuvut (R42 - 43, R66), vanha lippalakki (R94) ja vanha taisteluvyö (R130 - 131) mainitaan. Alkuoletuksena näyttää selvästi olevan, että tekstin lukija tietää minkälaisia vanhat varusteet ovat tai mitä vanhoja varusteita ylipäänsä on.

Neljännessä osassa aiheena ovat taktisesti merkittävämpien varusteiden uudistukset. Lauseet muuttuvat selkeästi sotateknisemmiksi ja heti ensimmäisessä kappaleessa mainitaan vaatetusvarustusprojekti. Seuraavaksi kypärän, sirpaleliivin ja jalkineiden yhteydessä käytetään paljon joko sotateknistä sanastoa (muun muassa R100 sirpaleiden paino ja nopeus, R105 suojausarvo) tai mainitaan taktiikkaan liittyviä seikkoja (muun muassa R106 sirpaleliivin kantokyky, R109 - 112 kengän marssiominaisuudet). Viimeisessä kappaleessa palataan kuitenkin hieman edellisen osan teemoihin. Kappaleessa sekoittuvat siten sekä neljännen että kolmannen osan piirteet.

Viidennen osan aiheena on uusi varusteliivi ja tämän muokattavuus. Osan aihe sekoittuu kuitenkin keskimmäisen kappaleen loppupuolella, kun mukaan ilmestyy reppu (R134, R136). Hieman sekavasti osan viimeisessä kappaleessa puhutaan uudesta teltasta. Telttakappaleen sanamuodot näyttävät siltä, että kappale kuuluisi neljänteen osaan, joten kappaleen sijoittelua voitaneen pitää tekstin tuottamisen virheenä. Kuitenkin tämä irrallinen kappale on koko tekstin ainoa kohta muutamaa sivulausetta lukuun ottamatta (R7 - 8, R20 - 21), jossa käsitellään uutta kenttämajoitusjärjestelmää.

Mielenkiintoisena seikkana ainoa tekstiin tuotu maininta vanhasta taisteluvyöstä on vanhan taisteluvyön soveltumattomuus ajoneuvotyöskentelyyn (R130 - 132). Tämä on laitettu keskelle kappaletta, jossa puhutaan uuden varusteliivin soveltuvuudesta ajoneuvotyöskentelyyn. Valinta ohjaa ajattelua suuntaan, jossa uusi liivi on tehty ajoneuvoilla liikkuville joukoille. Alkuoletuksena kappaleessa (R130 - 137) on selkeästi, että M85-taisteluvyötä ei ole tehty ajoneuvoilla liikkuville joukoille, joten se siis soveltuu jalan liikkuville joukoille, joille se on tehty. Näitähän ovat kaikki vanhemmat joukkotyypit, joten vanha varusteliivi on heille loogisesti pääteltynä soveltuva varuste. Vanhan taisteluvyön mainintatyö (eli heikkouksien poissaolo) ja äsken mainitsemani alkuoletus luovat mielestäni diskurssia, jossa vanhaan taisteluvyöhön osoitettu mahdollinen kritiikki kumotaan.

Kuudennen osan aiheena on varustuksen käyttöönottoaikataulu. Osa on selkeästi jaoteltu vuosittain ja luvussa on eriteltynä puolustusvoimien eri toimijoita kuten varusmiehet, henkilökunta, kansainväliset joukot ja maakuntajoukot. Viimeisessä osassa aiheena on puolustusvoimien eri toimijoille jaettava materiaali. Nämä kaksi viimeistä osaa ovat tekstin ainoat, missä lukijan identiteettiä puhutellaan suoraan.

Teksti itse liikkuu sulavasti identiteettiensä välillä. Teksti on siis aina välillä institutionaalinen tiedottaja, työnantaja tai sotatieteen asiantuntija. Lukijan identiteetti pysyy suhteellisen vakaana asiaan perehtyneenä ja asiasta kiinnostuneena henkilönä ainoastaan välillä muuttuen puolustusvoimien toimijaksi. Teksti pysyy lukijasta koko ajan hyvän etäisyyden päässä. Lähimmäksi lukijaa teksti tulee kolmannessa osassa, mutta tässäkin teksti pysyttelee työnantajan virallisella linjalla. Kolmannen osan lukijaläheisyys ei kuitenkaan johdu suorasta puhuttelusta, vaan pikemminkin sanastokategorian ja teemojen valinnoista.

Tekstistä on mahdotonta sanoa suoraan kuinka siinä representoidaan muiden diskurssia, sillä tekstin ei erittele lähteitään. Myös tekstin rakenne passiivilauseista muodostuvana tekee tekstistä käytännössä erittäin virallisen ja häivyttää siitä mahdollisten lähdeaineistojen diskurssit. Lähdeaineistot voivat toki olla myös virallisen diskurssin aineistoja (esimerkiksi tutkimusraportteja tai hankkeesta vastaavien haastatteluja). Diskurssikäytännön kannalta teksti on kuitenkin sarja tapahtumia, jossa lähdetekstiä, haastatteluita

ja muita vastaavia on muokattu julkaisua varten. Ehkä juuri diskurssikäytäntönsä takia teksti on selkeästi yhtenäinen uuden varustuksen suhteen.

Tekstistä pystyy erottamaan sotatieteellisen diskurssin (toinen, neljäs ja viides osa) ja virallisen diskurssin. Tekstistä voisi myös erottaa työnantajadiskurssin, mutta toisaalta työnantajadiskurssin sijaan kyse onkin vain virallisesta diskurssista tekstin lukijan identiteetin vaihtuessa. Sotatieteellisestä diskurssista huolimatta tekstistä puuttuu lähes kokonaan kokemuksia refleктоiva diskurssi. Refleктоivan diskurssin voi nähdä olevan läsnä ainoastaan neljässä kohtaa suoraan (R42 - 43, R51 - 52, R66, R130 - 131), joissa vanhoista varusteista mainitaan jokin tietty haitta, joka on poistunut. Tämän diskurssin puute saattaa tosin olla suoraa seurausta tekstissä olevasta vahvasta virallisesta diskurssista, mihin ei kuulu aiemman toiminnan arviointi tai ylipäänsä aiempaan toimintaan viittaaminen. Näin ollen sotatieteelliseen diskurssiinkin jää ainoastaan teknisyys muiden aspektien jäädessä vähemmälle.

Tekstistä voi myös erottaa suomalaisuuden tai isänmaallisuuden diskurssin, sillä suomalaisia olosuhteita (esimerkiksi R48 ja R90), metsää (esimerkiksi R33, R37 ja R95) tai suomalaisuutta yleensä (esimerkiksi R11 ja R33) tuodaan tekstin joukossa esiin. Näin ollen suomalaisuuden diskurssi pysyy tekstissä läsnä ja ulkomaalaisuuden pysyy poissa.

Tekstistä on vaikea erottaa jotain tiettyä genreä. Ensimmäinen osa ja pääotsikko näyttävät olevan muotoiltuja uutis- tai tiedotusgenren mukaan, sillä näiden rakenne näyttää noudattelevan genrejen rakennetta (otsikko+aihe+lisätietoa+lopetus). Ensimmäinen osa on myös selkeästi kronologisessa järjestyksessä, joten siitä voi havaita myös kerronnan ja tiedotusgenren sekoitusta. Ensimmäinen osa myös orientoi lukijaa kerronnan tyyliä tekstin yleiseen rakenteeseen.

2.-5. osan genre on mielenkiintoinen sekoitus. Toisaalta näissä osissa on selkeästi vallalla tiedotusgenre (eli kerrotaan tarpeellisia asioita sekalaisessa järjestyksessä), mutta toisaalta välillä esiin tulee selvä mainosgenre. Mainosgenren huomaa esimerkiksi (R36 - 37, R51 - 52 tai R100 olevista) suoritusarvojen esittelyistä. Mainosgenre tulee esiin myös sanavalinnoissa (esimerkiksi R42: "Lopputulos on havaintojen mukaan selkeästi parempi.." tai R76: "... villafroteeta, joka lämmittää kosteanakin."). Aivan kuin teksti yrittäisi myydä vanhan tuotteen uutta versiota.

Sosiokulttuurisen käytännön näkökannalta teksti näyttää selkeästi noudattavan puolustusvoimien viestintästrategian linjaa siitä, että viestintä on strategisen johtamisen väline. Puolustusvoimien komentajan esille tuoma modernin varustuksen kalleus käy hyvin ilmi. Samalla teksti täyttää viestintästrategian toisen tärkeän painotuksen viestiessään puolustusvoimien henkilöstölle ja muille toimijoille uudesta sotavarusteesta, joka koskettaa lähes heitä kaikkia heidän päivittäisessä toiminnassaan. Samalla teksti täyttää näi-

den tiedontarvetta kyseisestä asiasta, joka varmasti herättää uteliaisuutta. Tekstin rakenne ja tyyli tukevat selkeästi ajatusta, että uusi taisteluvälinejärjestelmä on teknisesti edistynyt ja kallis projekti, jonka käyttöönotto vie aikaa. Tämä on suoraan linjassa viestinnän kansallisen puolustuksen päämäärän kanssa.

Sotilasorganisaatiossa johtaminen on myös käskemistä, ja osaltaan tekstin tiettyjä kohtia voi nähdä käskyinä, jotka pyrkivät rikkomaan vanhoja perinteitä. Esimerkkeinä näistä ovat arvomerkkien sijoittelu ja uusi hattumalli.

Tekstissä selkeästi toissijaisena funktiona on olla tiedonantona puolustusvoimien ulkopuolisille tahoille. Ulkopuoliset tahot tässä lienevät puolustusvoimista kiinnostuneet henkilöt kuten esimerkiksi toimittajat. Kuitenkin kuka tahansa kansalainen voi lukea tekstin, joten tekstin voidaan katsoa myös täyttävän kansalaisviestinnän vaatimuksen kirjaimen. Minkäänlainen keskustelun alustaja teksti ei kuitenkaan ole, sillä se pysyttelee kaukana normaalista keskusteludiskurssista ja vaatii runsaasti lähtötietoja.

5.3 Raskaat raketinheittimet ovat saapuneet Suomeen

Toinen artikkeli kertoo puolustusvoimille hankituista raskaista raketinheittimistä. Artikkelin kertoo raskaiden raketinheittimien teknisistä tiedoista, hankinnan poliittisista taustoista ja laajuudesta sekä hankinnan aiheuttamista toimenpiteistä puolustusvoimissa.

Ensimmäisen osan aiheena on raskas raketinheitin sekä siihen liittyvät sopimukset ja hankinta. Painotuksina osassa on nimenomaan raskas raketinheitin sekä raketinheittimestä päättänyt puolustusministeri. Ensimmäinen kappale sitoo viimeisessä lauseessa tykistöä maavoimien iskukykyyn (R7: "hankinnan myötä.."). Jalkaväkimiinat ja Iskukykytutkimus on sijoitettu toissijaisiksi kappaleiden keskelle. Tykistöaselaji mainitaan suoraan ensimmäisen osan lisäksi kolmannessa, neljännessä ja viimeisessä osassa. Sen voi lisäksi käsittää olevan alkuoletuksena läsnä kuudennessa osassa.

Toisen osan aiheena ovat raketinheittimen ominaisuudet. Ominaisuuksista aiheiksi on valittu liikkumiskyky (ensimmäinen kappale, nopeuksista ja rungosta), aseiden tuhoaminen (toinen kappale, lataamisesta ja ammunnanhallinnasta), luotettavuus (kolmas kappale, kokemukset muualla maailmassa) ja ampumatarvikkeet (neljäs kappale, ampumatarvikkeiden kantamien esittely). Raskas raketinheitin on selkeästi ensisijaisesti läsnä ensimmäisessä ja toisessa osassa. Kolmannen osan ensimmäisen kappaleen jälkeen raskas raketinheitin siirtyy toissijaisesti läsnä olevaksi ja viimeisessä kahdessa osassa raskas raketinheitin siirtyy lähes kokonaan alkuoletuksen asemaan. (Toiseksi viimeisessä osassa raketinheitin mainitaan ainoastaan järjestelmänä ja kerran nimeltä, viimeisessä puhutaan enää vain hankkeesta.) Minkään näköisiä

vertailukohtia raketinheittimelle ei tekstistä löydy, eikä MLRS-järjestelmää kohtaan osoiteta minkäänlaisia kriittisyyttä muutoinkaan.

Raskas raketinheitin on oikeastaan aiheen kannalta pääosassa ainoastaan toisessa osassa. Tästä osasta puuttuvat myös selkeästi poliittiset tai muut vastaavat tekijät. Osassa mainitaan myös raskaan raketinheittimen ampumatarvikkeet, mutta mainitsemismuoto asettaa selvästi alkuoletuksen varaan tietämyksen eri ampumatarvikkeiden toiminnoista ja käyttöperiaatteista.

Lauseiden pääasiallinen tyyppi on tapahtuma, jonka havaitsee tekstile tyyppillisestä passiivilauseen käytöstä. Myös asiantilaa esiintyy jonkin verran muun muassa toisessa osassa (esimerkiksi R17). Erityispiirteenä puhuttaessa valtiotasoisesta poliittisesta toimijasta lauseen tyyppi muuttuu teoksi (esimerkiksi R9: ”puolustusministeri”, R12: ”Yhdysvaltojen kongressi” ja R72: ”Alankomaat”). Lauseiden sanasto on virallista puolustusvoimien sanastoa sekä virallista poliittista sanastoa. Sanasto pysyy yhtenäisenä koko tekstin ajan eikä tekstin eri osissa poikkea kategoriastaan.

3. - 5. osa kertovat raketinheittinhankkeesta. Aluksi mainitaan Iskukykytutkimus, joka seuraavassa kappaleessa yhdistetään valtioneuvoston selontekoon. Puolustusvoimien pitkän aikavälin suunnittelu ja valtioneuvoston selonteko ovat korostetusti esillä kahdessa ensimmäisessä kappaleessa ollessaan kappaleiden aloittavan lauseen teemoina. Tämän jälkeen perustellaan kolmannessa ja neljännessä kappaleessa, minkä takia raketinheittimiä on maailmanmarkkinoilla ja miksi näiden osto on Suomelle kannattavaa. Kolmannessa kappaleessa muiden syyt luopua raketinheittimistä on sijoitettu kappaleen keskelle ja Yhdysvaltain into kehittää raketinheitintä kappaleen loppuun merkittävämmälle paikalle. Neljännessä osassa aiheena on koko hankkeen toteutusaikataulu, sekä kuinka hankkeen tavoitteeseen päästään. Käytännössä neljännessä osassa hanke-termiin yhdistetään jälleen järjestelmä-sana. Viidennessä osassa käsitellään raketinheittimien fyysistä hankintaa Suomeen. Viidennessä osassa pääaiheena on selkeästi hankinnan hinta, jota osan toisessa kappaleessa vielä korostetaan mainitsemalla kauppatavaran olevan hyvässä kunnossa.

Poliittiset tekijät tai toimijat ovat läsnä ensimmäisessä, kolmannessa ja viidennessä osassa. Tosin kolmannessa osassa tekijät ovat läsnä toissijaisesti (muun muassa R9: ”puolustusministeri”, R56: ”valtioneuvoston selonteko”, R88: ”lisätalousarvio”). Mielenkiintoisesti jalkaväkimiinat mainitaan ensimmäisen osan yhteydessä (R6), mutta ei enää kolmannessa osassa puhuttaessa Iskukykytutkimuksesta. Kolmannessa osassa näyttäisi myös olevan alkuoletuksena se, miksi Yhdysvallat kehittää edelleen MLRS:ää muiden luopuessa siitä. Tämä on kuitenkin saatettu myös jättää tarkoituksella pois.

Kuudennen osan aiheena on raketinheitin aiheuttama koulutustarve. Osassa käsitellään koulutusta kolmelta kantilta. Ensimmäisessä kappaleessa aiheena on henkilökunnan koulutus, toisessa varusmieskoulutuksen turvallisuusnäkökohdat ja kolmannessa koulutukseen tarvittava materiaali. Kuitenkin kappaleiden järjestyminen ja ensimmäiset lauseet antavat ymmärtää, että koko osassa onkin kyseessä varusmieskoulutuksen järjestelyistä. Varusmieskoulutusta ei mainita kuudetta ja seitsemättä osaa lukuun ottamatta muualla tekstissä.

Seitsemännen osan aiheina ovat puolustushallinnolle tulevat muutokset sekä yhteenveto lähiaikojen tapahtumista. Ensimmäisessä kappaleessa aiheena on hankeen aiheuttamat rakennusprojektit. Toisessa kappaleessa listataan teknisesti raketinheitinten huoltojärjestelmä. Kahdessa viimeisessä kappaleessa tehdään yhteenveto hankkeen lähiaikataulusta seuraaville kahdelle vuodelle. Kaksi viimeistä kappaletta eivät oikein aiheensa puolesta sovi tähän osaan ja näyttävät irrallisilta. Mielenkiintoisesti viimeisessä osassa on selkeästi alkuoletuksena lukijan tietoisuus puolustusvoimien huoltomäärittelyistä, sillä teksti puhuu suoraan teknisin termein kuten esimerkiksi ”A-tason huolto”.

Teksti antaa lukijalle kaksi erilaista identiteettiä. Toisaalta tekstissä lukijan identiteetti on olla puolustusvoimista valveutunut lukija (esimerkiksi henkilökunnan jäsen tai varusmies) ja toisaalta lukijan identiteettinä on poliittisesti valveutunut lukija (esimerkiksi poliitikko tai toimittaja). Ensimmäisen identiteettityypin havaitsee selkeinten toisesta, kuudennesta ja seitsemännestä osasta, missä ei niinkään keskitytä raketinheitinten poliittiseen puoleen, vaan aluksi sotateknisiin ominaisuuksiin ja seuraavaksi koulutus- sekä hallintojärjestelyihin. Ensimmäisessä osassa voi myös katsoa olevan läsnä lukijalle perinteisempi toimittajaidentiteetti, sillä ensimmäinen osa käytännössä tekee tiivistelmän artikkelin aiheista ja tärkeimmistä asioista.

Tekstin oma identiteetti on kokoajan institutionaalinen organisaatio. Teksti ei poikkea virallisesta linjastaan kertaakaan vaihtaessaan viestinsä kohdetta tekstin aikana. Hienovaraisemmin tekstin identiteetin voi kuitenkin tulkita heiluvan lukijan identiteetin mukana. Toisessa, kuudennessa ja seitsemännessä osassa tekstin identiteetin voi katsoa olevan puolustusvoimat armeijana ja etenkin seitsemännessä osassa puolustusvoimat työnantajana. Ensimmäisessä sekä 3.-5. osassa tekstin identiteettinä voi pitää puolustusvoimia poliittisena toimijana.

Tekstin pääasiallinen diskurssi on virallinen diskurssi, jonka havaitsee tekstin passiivilauseista ja asioiden esittämisestä tapahtumina. Kuitenkin tekstissä on havaittavissa muutamissa kohdin representoituja diskursseja. Kolmannen osan kaksi ensimmäistä kappaletta näyttäisivät olevan jonkun muun poliittisen diskurssin representaatiota. Saman osan kaksi seuraavaa kappaletta näyttävät myös poliittisen diskurssin representaatiolta, mutta niiden piirteet antavat ymmärtää tämän diskurssin olevan enemmän puolustushal-

linnon käyttämää. Kappaleiden erityispiirteitä luovat termit voivat liittyä yleisemmin valtionhallinnolta vaadittuun tehokkuuteen, jolloin kyseessä olisi virallisen ja poliittisen diskurssin sekoitus.

Representoiduksi diskurssiksi voinee katsoa myös toisen osan, mikä näyttää alun perin enemmän tykistö-aselajin asiantuntijoiden tekemältä. Mahdotonta on tietenkin sanoa miten paljon virallinen diskurssi eroaa alkuperäisestä asiantuntijoiden käyttämästä diskurssista.

Ensimmäinen osa on genreltään uutismainen. Se korostaa pääaiheita ja käy kronologisesti läpi tapahtumat. Toinen osa näyttää taas varuste-esittelyltä verrattuna ensimmäisen artikkelin mainosmaisuuuteen. Mainosmaisuuuden puuttumisen voinee selittää ainakin sillä, ettei raskaiden raketinheitinten tarvitse kilpailua jo olemassa olevien varusteiden kanssa, vaan ne tulevat täysin uutena omaan sarjaansa.

Kolmas, neljäs ja viides osa ovat muodoiltaan enemmänkin kerrontaa kuin uutisgenreä. Osat etenevät kronologisesti ja pyrkivät selittämään tai peräti vakuuttamaan lukijan hankkeesta. Mielenkiintoisesti tämän genren rinnalla ei mainita jalkaväkimiinoja kertaakaan, vaikka raketinheitin nimenomaan korvaa jalkaväkimiinat.

Kuudes ja seitsemäs osa ovat pääosin tiedotusgenren mukaisia lukuun ottamatta kahta viimeistä kappaletta. Kaksi viimeistä kappaletta tuovat mieleen raporteista tai lehtiartikkeleista tutun loppuyhteenvedon, jossa tunnelmien yhteenvedon lisäksi valetaan uskoa tapahtumiin. Joka tapauksessa seitsemännen osan kaksi viimeistä kappaletta ovat hieman irrallisia omassa osassaan.

Diskurssikäytäntöön on kuulunut selkeästi sarjalliset suhteet, koska tekstiin on yhdistetty osia muista teksteistä. Diskurssikäytäntöön voinee katsoa myös muiden diskurssien representoinnin tiedotusgenren mukaiseen organisaation viralliseen diskurssiin.

Sosiokulttuurisen käytännön puolelta teksti noudattaa puolustusvoimien viestintästrategian linjausta sisäisen tiedottamisen tärkeydestä. Teksti antaa tietoa puolustusvoimien henkilöstölle sekä jossain määrin varusmiehille. Tekstin voi myös katsoa toimivan rauhoittavana tekijänä varuskuntien lakkauttamisilmapiirin velloessa edelleen artikkelin julkaisuaikana. Tekstin voi myös nähdä toimivan puolustuspolitiikkaa tukevana tekstinä, sillä teksti perustelee suhteellisen pitkästi raketinheitinten hankintaa, vaikka päätös hankinnasta on artikkelin ilmestyessä tehty jo ajat sitten.

5.4 Rypäleaseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima

Kolmas artikkeli referoi puolustusvoimien komentajan Maanpuolustuskurssien avajaisissa pitämää puhetta rypäleaseita koskevilta osiltaan.

Otsikon ja ensimmäisen kappaleen aiheena on puolustusvoimien komentajan mielipide ja linja. Tätä korostetaan ensimmäisessä kappaleessa aloittamalla kappale viittaamalla puolustusvoimien komentajaan pitkällä titteli-ilmaisulla (R5). Kappale loppuu rypäleaseita puoltavaan teemaan, jossa korostetaan rypäleaseiden vaikutusta asejärjestelmän suorituskykyyn.

Puolustusvoimien komentaja on suoranaisesti läsnä ensimmäisessä, toisessa ja neljännessä kappaleessa sekä alkuoletuksena kolmannessa kappaleessa. Kolmannen kappaleen tulkinta on vaikeaa, sillä se näyttää komentajan sanomalta, vaikka tätä ei ole ilmaistu kappaleessa. Rypäleaseet ovat läsnä kolmessa ensimmäisessä kappaleessa ja siirtyvät toissijaisesti läsnä olevaksi kahdessa viimeisessä kappaleessa. Rypäleaseiden korvaamat maamiinat ovat läsnä ainoastaan toisessa kappaleessa. Maamiinat siis eivät ole läsnä esimerkiksi ensimmäisessä kappaleessa puhuttaessa maavoimien tulivoimasta. Maamiinoiden yhteydessä ei myöskään mainita niiden käytöstä poistumisen syytä, vaan todetaan tämä vain asiantilana (R11).

Seuraavaksi toisen ja kolmannen kappaleen aiheena on puolustusvoimien kanta rypäleaseisiin. Ensimmäisessä aihetta lähestytään maavoimien tulivoiman kannalta ja toisessa kansainvälisten sopimusten kautta. Toisessa kappaleessa puolustusvoimien näkökanta (R9) yhdistetään kappaleen loppupuolella puolustusvoimien komentajan sanomaan (R11). Kolmannessa kappaleessa ei suoraan kerrota kuinka rypäleaseet noudattavat tai eivät noudata kansainvälisiä sopimuksia, vaan todetaan rypäleaseiden olevan toimintavarmoja ja nykyaikaisia (R15). Neljännessä kappaleessa ikään kuin täsmennetään kolmatta kappaletta ja otetaan aiheeksi puolustusvoimien komentajan näkökulma.

Tekstissä on havaittavissa kahdenlaista lauseenrakentumista. Tekstin otsikossa sekä kahdessa ensimmäisessä kappaleessa lauseet ovat selkeästi määriteltyjä tekoja. Tämä lauserakenne esiintyy samaan aikaan puolustusvoimien komentajan ollessa ensisijaisesti läsnä tekstissä. Komentajan puheääntä siis korostetaan tällä valinnalla. Lauserakenne muuttuu tapahtumaksi kolmannessa kappaleessa ja jatkuu tapahtumana loppuun asti. Lauserakenteen muutos sisällön pysyessä samana legitimoit komentajan mielipiteitä ja sanomaa.

Puolustusvoimat ovat läsnä tekstissä puhuttaessa rypäleaseista, mutta siirtyvät alkuoletukseksi puhuttaessa suorituskyvystä, tulivoimasta ja asejärjestelmästä maavoimien ottaessa ensisijaisen läsnäolon. Sanastoltaan teksti pysyy puolustusvoimien virallisessa sanastossa. Tämä johtunee puolustusvoimien komenta-

jan puheen representoinnin kohdalla siitä, että kyseessä on virallinen puhe, jonka kieli ei poikkea virallisesta sanastosta.

Viimeisen kappaleen aiheena voisi kuvailla olevan täsmennys, sillä tässä kappaleessa kuorma-ammukset sidotaan jälleen maavoimien iskukykyyn sekä Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon.

Tekstin identiteetti on suurimman osan ajasta puolustusvoimat ja tämä korostuu mainittaessa puolustusvoimien komentaja. Kuitenkin tekstin kolmannen ja viimeisen kappaleen voi katsoa myös olevan lisätietoa antavan identiteetin tuotoksia. Lukijan identiteetti vaihtelee myös tekstin identiteetin mukana. Lukijan identiteetin voi katsoa olevan muissa kuin kolmannessa ja viidennessä kappaleessa mielipiteensä muodostaneen asiasta perillä olevan henkilön. Lukijan identiteetti hieman laajenee äskeisestä kolmannessa ja viidennessä kappaleessa, joissa ei enää pyritä argumentoimaan lukijan mielipidettä vastaan tai puolesta vaan annetaan lukijalle pelkästään tietoa.

Teksti selkeästi representoi puolustusvoimien komentajan virallisen puheen diskurssia ensimmäisessä, toisessa ja neljännessä kappaleessa. Teksti käyttää omaa virallisen tiedotteen diskurssia kolmannessa ja viidennessä kappaleessa, mutta etenkin kolmannessa kappaleessa voisi myös kuvitella kyseessä olevan osittain representoitu puolustusvoimien komentajan diskurssi. Käytännössä nämä diskurssit eivät eroa toisistaan, sillä hierarkkisessa sotilasorganisaatiossa virallisen diskurssin voinee käsittää samaksi kuin puolustusvoimien komentajan diskurssin. Mielenkiintoinen seikka tässä on se, miksi tekstissä lopetetaan selvä komentajan diskurssin representointi tietyissä kohdissa. Kolmas kappale näyttää toimivan tässä puolustusvoimien komentajan diskurssia legitimoivasti.

Genre näyttää olevan tekstissä mielenkiintoinen sekoitus useita eri genrejä. Teksti on muotoiltu uutisgenren mukaan, jossa on aluksi otsikko sekä ingressi ja tämän jälkeen tekstikappaleet. Lopuksi tekstissä seuraa ikään kuin loppuyhteenveto. Kuitenkin tekstissä on havaittavissa etenkin toisessa kappaleessa puheen genreä, sen sijaan että puhetta representoitaisiin uutisgenreen sopivasti.

Diskurssikäytäntö muistuttaa tässä tekstissä enemmän tiedotusvälineiden diskurssia kuin aiemmissa artikkeleissa, koska tässä tekstissä representoidaan puhetta. Tekstin diskurssikäytäntöön saattaa myös kuulua useita peräkkäisiä viestintätilanteita, sillä tekstistä on vaikea selvittää tiettyjen kappaleiden ja rivien osalta kenen sanomia ne alun perin ovat. Esimerkkinä viides kappale näyttää tyypilliseltä uutisen lisätietoa tarjoavalta lopetukselta, mutta on saattanut aivan hyvin olla esillä komentajan puheessa ja vain muotoutua genren takia tämän kaltaiseksi.

Sosiokulttuurisen käytännön puolelta teksti noudattaa vahvasti Puolustusvoimien viestintästrategian ohjetta toimia komentajan strategisen johtamisen välineenä. Toisaalta teksti myös noudattaa Puolustushallinnon viestintästrategiaa tuomalla esille hallinnon perusviestejä. Tekstin voi myös katsoa ottavan osaa keskusteluun puolustuspolitiikasta, sillä tekstissä referoidaan komentajan puheesta kohtia, mitkä tuovat esille organisaation mielipiteitä ja näkökantoja. Tekstissä voitaisiin myös todeta nykyinen tilanne asiantilana ja sulkea pois muiden mahdollisuus ilmaista mielipiteitään.

5.5 Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä

Neljäs artikkeli kertoo Karjalan Prikaatille käyttöön tulleesta uudesta ilmatorjuntaohjusjärjestelmästä sekä sen vaikutuksesta varusmieskoulutukseen.

Ensimmäisessä osassa aiheena on uusi ilmatorjuntaohjus, sen tuomat vaikutukset Karjalan Prikaatiin ja varusmieskoulutukseen. Ensimmäinen kappale osasta on tyypillinen ingressi. Seuraavat kaksi kappaletta kertovat Karjalan Prikaatin suhteesta uuteen ohjusjärjestelmään (R10: ”pääkoulutuspaikkana”) ja mitä muita muutoksia järjestelmä on tuonut kuin uuden ohjusaseen (R16: ”valmistunut Ilmatorjunnan koulutushalli”). Osan kaksi viimeistä kappaletta kertovat ohjusjärjestelmän varusmieskoulutuksen koulutusaikojen pituudesta sekä alkamisajoista. Karjalan Prikaati on läsnä neljässä ensimmäisessä kappaleessa ja Lapin Ilmatorjuntarykmentti toisessa kappaleessa. Karjalan Prikaatista mainitaan myös tämän alaorganisaatioita kuten Salpausselän Ilmatorjuntapatteristo sekä Ilmatorjunnan koulutushalli.

Karjalan Prikaatin yhteydessä teksti puhuu koulutuspaikoista (R10) ja mainitsee koulutushallin (R16), kun taas ohjusjärjestelmän yhteydessä teksti mainitsee varusmieskoulutuksen (esimerkiksi R20 ja R25). Karjalan Prikaatiin teksti yhdistää varusmieskoulutuksen suoraan vain kerran (R12 - 13).

Toisen osan aiheena ovat ilmatorjuntaohjuksen tekniset tiedot sekä järjestelmän toimittajat. Ensimmäiset kaksi kappaletta toisesta osasta käsittelevät ohjusjärjestelmään kuuluvia osia ja näiden suoritusarvoja lyhyesti. Kolmas kappale kertoo järjestelmän ulkomaisista sekä kotimaisista toimittajista. Kolmannessa kappaleessa pääosassa ovat kuitenkin ohjusjärjestelmän ulkomaiset kumppanit, sillä suomalaiset yritykset mainitaan kappaleessa ainoastaan viimeisessä lauseessa (R44 - 46). Viimeisessä lauseen mittaisessa kappaleessa annetaan ajankohtaista lisätietoa ohjusjärjestelmän ilmestymisestä lippujuhlapäivän paraatiin.

Ilmatorjuntaohjusjärjestelmä on läsnä koko tekstin ajan joko ensisijaisesti tai toissijaisesti. Ilmatorjuntaohjusjärjestelmästä käytetään tämän termin lisäksi muun muassa termejä ilmatorjuntaohjus, ohjusjärjestelmä ja ITO2005. Toissijaisesti läsnä olevaksi ohjusjärjestelmä siirtyy puhuttaessa Karjalan Prikaatista

tai varusmieskoulutuksesta. Tekstissä ei mainita vanhempaa ilmatorjuntaohjusjärjestelmää tai syitä uuden ilmatorjuntaohjusjärjestelmän valintaan, vaikka uuden järjestelmän teknisiä tietoja esitelläänkin.

Teksti on hieman aiempia artikkeleita sekalaisempi lauserakenteidensa puolesta. Puhuttaessa ilmatorjuntaohjuksesta tai Karjalan Prikaatista on lauserakenteena teko. Puhuttaessa varusmieskoulutuksesta lauserakenne vaihtelee teon ja tapahtuman välillä. Siirryttäessä puhumaan itse ohjuksesta toisessa osassa muuttuu lauserakenne pääasiallisesti tapahtumaksi (esimerkiksi R31 ja R37) tai asiantilaksi (esimerkiksi R32 tai R36) muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Sanastoltaan teksti on puolustusvoimien virallista sanastoa, joskin toisen osan kaksi ensimmäistä kappaletta voi katsoa kuuluvan myös tekniseen sanastoon.

Tekstin identiteetti on ensimmäisessä osassa institutionaalisen tiedottajan ja rekrytoijan välillä. Toisaalta ensimmäinen osa kertoo neutraalisti ohjusjärjestelmästä ja sen tuomista seurauksista, mutta toisaalta tekstin valinnat tuovat esiin Karjalan Prikaatia uuden ja modernin asejärjestelmän kehtona. Lukijan identiteetiksi teksti jättää selvästikin puolustusvoimista kiinnostuneen henkilön, joka ei aikaisemmin tiedä asiasta paljoa. Kuitenkin yllä mainittu kaksipuolinen tekstin identiteetti myös tuo lukijalle varusmiehen tai varusmieheksi palvelukseen astuvan identiteetin, sillä tekstin voi käsittää mainostavan jotain tiettyä palveluspaikkaa ja uudesta asejärjestelmästä kerrottavan tähän liittyen.

Tekstin ensimmäisessä osassa on vallalla enemminkin työnantajan rekrytoiva diskurssi kuin puolustusvoimien virallisen kannan tuova diskurssi. Tämän havaitsee muun muassa lauserakenteista ja tekstin identiteetistä ensimmäisessä osassa. Toisen osan kaksi ensimmäistä kappaletta tuovat sotateknistä diskurssia tekstiin, mutta vaihtuvat takaisin alun epämääräiseksi diskurssiksi. Tekstin genre noudattaa uutisgenreä otsikoineen, ingresseineen ja lopetuksineen, mutta välissä olevat kappaleet tuovat mieleen rekrytointimainoksen genren uutisen sijaan. Genre on siis tässä mielenkiintoinen sekoitus uutista, mainosta ja tiedotetta.

Diskurssikäytäntö on tässä tekstissä vaikeasti havaittavissa. Tekstissä on itsessään piirteitä muutamista diskursseista, mutta ne eivät tule selkeästi esille tekstistä. Toisaalta diskurssien hieman häilyväkin sekoittuminen tekstissä voi olla jälki tekstin tuottamiseen tarvituista viestintätilanteista, joissa eri diskurssit ovat käyneet ilmi.

Sosiokulttuurisen käytännön puolelta teksti noudattaa jälleen viestintästrategiaa tukiessaan puolustusvoimien perusviestejä. Samalla teksti ottaa kantaa epäsuorasti jälleen varuskuntien kohtalokysymyksiin mainitsemalla Lapin Ilmatorjuntarykmentin koulutuspaikkana. Mielenkiintoisesti tässä artikkelissa on mainittu puolustusvoimien siviilipuolen kumppaneita runsain mitoin toisin kuin ensimmäisessä artikkelissa.

5.6 Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille

Viides artikkeli kertoo miinalaiva Hämeenmaan valmistumisesta telakalta modernisoinnista.

Kahden ensimmäisen kappaleen aiheena on miinalaiva Hämeenmaa ja tämän modernisoitavana oleminen telakalla. Kolmannessa kappaleessa kerrotaan tarkemmin Hämeenmaan seuraavista toimenpiteistä telakalta luovutuksen jälkeen. Neljäs kappale tuo tekstiin mukaan myös miinalaiva Uudenmaan, joka on toinen miinalaivoista. Viimeisessä kappaleessa kerrotaan lisätietona molempien laivojen kotisatama.

Miinalaiva Hämeenmaa on tekstissä ensisijaisesti läsnä kahta viimeistä kappaletta lukuun ottamatta, joissa se siirtyy toissijaiseksi. Kahdessa viimeisessä kappaleessa tekstiin tulee mukaan läsnä olevaksi miinalaiva Uusimaa. Alusten yhteydessä on myös läsnä modernisointihanke, johon liitetään koe- ja testaustoimintaa sekä uudet taistelujärjestelmät ja aseistus. Modernisoinnin yhteydessä ei kerrota tarkemmin kenen tekemä modernisointi on, vaan ainoastaan todetaan laivan tulevan AkerYardsin telakalta. Myöskään tarkempia modernisointikohteita ei eritellä tai modernisoinnin ajankohtaa perustella. Modernisoinnin kustannuksia ei ole kerrottu, mutta aikaraameista on mainittu modernisoinnin alku 2006 vuonna sekä testaustoiminnan kestävän vuoden 2008 loppuun. Tekstissä ei myöskään mainita mitään mahdollisista ongelmista modernisoinnin yhteydessä.

Lauseet ovat tekstissä pääosin rakentuneet tapahtumiksi pois lukien kolmannessa kappaleessa, jossa rakenne muuttuu teoksi puhuttaessa miinalaivan tapahtumista luovutuksen jälkeen. Sanastoltaan teksti noudattaa puolustusvoimien virallista sanastoa.

Tekstin identiteetti on aiemmista artikkeleista tuttu virallinen ja tiedotusmainen institutionaalinen tiedottaja. Lukijalle teksti antaa mahdollisuuden kahteenkin identiteettiin. Ensimmäinen on niin sanottu toimittajaidentiteetti, jossa lukija voi tekstistä havaita ajankohtaisen tapahtuman ja siitä taustatietoa. Toinen identiteetti on asiasta tietoa etsivän, joka saa tekstistä selville tarkemmin tarvitsemiaan asioita kuten koska alus on valmiudessa tai mitä alukseen on modernisoitu. Lukijan identiteetit ovat tekstissä läsnä tasavahvasti.

Tekstissä esiintyy pääasiassa virallinen diskurssi yhdessä uutisgenren kanssa. Uutisgenreen on kuitenkin sekoittunut kerrontaa kolmessa keskimmaisessä kappaleessa, jossa tapahtumista kerrotaan kronologisesti ja osittain jopa soveltaen virallista diskurssia. Tästä sekoittumisesta esimerkkinä on erityisesti kolmannen kappaleen lauserakenne.

Diskurssikäytäntö tekstissä noudattanee hyvin paljon tiedostusvälineiden käyttämää uutisten muodostamista, sillä teksti on hyvin pitkälle muotoiltu lyhyen uutisen tavoin. Tätä diskurssikäytäntöä puoltaa myös se, ettei tekstissä esiinny puolustusvoimien kannalta julkisessa keskustelussa olevia aiheita. Sosiokulttuurisen käytännön kannalta teksti muistuttaa paljon ensimmäistä artikkelia. Sotavarusteet ovat moderneja, niiden kehittelyyn kuluu aikaa ja niitä testataan paljon. Uutena asiana tekstissä on vanha sotavaruste, joka modernisoidaan nykyaikaiseen sodankäyntiin sopivaksi. Teksti selkeästi pyrkii olemaan enemmänkin tietoa antava kuin kantaa ottava, koska tekstissä puuttuvat muun muassa rypäleaside tai raketinheitinten yhteydessä esitetyt kannanotot ja varusteiden hinnat. Myös merisodankäynnin suhteellinen outous suurelle yleisölle on saattanut vaikuttaa artikkelin rakenteeseen pelkistävästi.

5.7 Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkoihin

Kuudes artikkeli kertoo Keuruun Pioneerivarikolla järjestettävästä huutokaupasta, jossa on myynnissä viranomaisten käytöstä poistettua materiaalia.

Ensimmäisessä artikkelin osassa aiheena on Pioneerivarikon huutokaupan aikataulu sekä yleisiä asioita huutokaupan taustoista. Ensimmäisessä kappaleessa taustoista valaistaan sen olevan käytöstä poistetun kaluston myyntiä varten, ja toisessa kappaleessa kerrotaan huutokaupan aikataulu. Keuruun Pioneerivarikko sekä siellä pidettävä huutokauppa ovat läsnä koko tekstin ajan ensisijaisesti. Mielenkiintoisesti ensimmäisen osan ensimmäisessä kappaleessa käytetään termiä "jouluotoivelista" (R15). Tämä tuo koko kappaleeseen alkuoletukseksi jouluostokset, joissa on paljon tavaraa myynnissä edulliseen hintaan. Alkuoletus huutokaupan alennusmyyntimäisyydestä jatkuu heti toisen osan seuraavassa kappaleessa, jossa Pioneerivarikon edustaja kuvaa huutokaupan yhteydessä olevaa myymälää "eurotoriksi" (R23).

Tekstissä mainitaan suoraan myytävien ja huudettavien kohteiden olevan puolustusvoimien ja poliisin käytöstä poistamaa kalustoa (R7), mutta syytä käytöstä poistumiseen ei anneta. Aiemmin mainitun kaluston kuvailun perusteella alkuoletukseksi muodostuu kohteiden olevan vanhoja ja käytössä kuluneita. Toisin sanoen myytävät kohteet ovat viranomaisille kelpaamattomia, mutta yksityishenkilöiden tarpeisiin vielä erittäin hyviä.

Toisessa osassa kerrotaan huutokaupan ja myymälän kohteiden monipuolisuudesta ja edullisuudesta. Ensimmäisessä kappaleessa suorastaan korostetaan kohteiden monimuotoisuutta heti ensimmäisessä lauseessa (R15: "kuin jokamiehen jouluotoivelista"). Ensimmäinen kappale päätetään vielä toteamalla myynnissä olevan sekalaisempaa pientavaraakin (R19). Viestin hintalaatu-suhteeltaan edullisesta tavaramäärästä ei pitäisi jäädä epäselväksi. Toisen osan seuraava kappale ottaa hintalaatu-suhteen korostavasti esille

kertomalla Pioneerivarikon edustajan näkemyksiä varikon myymälästä. Kappale päätetään jälleen merkityksellisesti mainitsemalla tavaroista saadun hyvää palautetta (R24 - 25).

Kolmannessa osassa aiheena on muistuttaa myös muille kuin yksityisasiakkaille tarjolla olevia kohteita sekä tehdä loppuyhteenvedo. Yrityisasiakkaille ensimmäinen kappale tarjoaa suuria työkoneita eri tarkoituksiin. Viimeinen kappale taas kannustaa tulemaan paikan päälle, sillä suosio on kasvanut. Koko teksti päättyy lauseeseen, joka yhdistää huutokaupan ja myymälän perinteisiin suomalaisiin torimarkkinoihin. Toisessa ja kolmannessa osassa kappaleet aloitetaan ja lopetetaan yleensä kannustavilla, positiivisilla tai mielenkiintoa herättävillä lauseilla.

Kolmannessa osassa alennusmyynti säilyy alkuoletuksena tekstin laajentaessa alennusten kannattavuutta yksityishenkilöiden lisäksi myös yrityksille. Kolmannessa osassa tekstiin tulevat toissijaisesti mukaan myös ulkomaalaiset ostajat sekä yrittäjät. Kolmannen osan mielenkiintoisin lause on viimeinen, jossa tekstiin tuodaan selvästi ensisijaiseksi läsnäolijaksi "markkinahumu" (R35). Teksti siis nostaa pitkään alkuoletuksena olleen alennusmyyntimäisyyden suoraan esille.

Myynti- ja huutokohteiden kunto on tekstissä poissa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Mainituissa kohdissa tekstissä kohteita kuvataan "hieman vaurioituneeksi" (R24) tai "vähän käytetyiksi" (R29), mutta silti kannattavaksi kohteiksi (R24 - 25: "jälkeenpäin hyvää palautetta"). Toissijaisesti tekstissä viitataan kuitenkin kohteiden kuntoon. Esimerkiksi kolmannen osan otsikossa mainitaan "hyviä kauppoja tarjolla", josta voi epäsuorasti päätellä kohteiden olevan hintansa arvoisia. Ylipäänsä kohteista puhuttaessa on läsnä positiivinen vaikutelma tuotteiden hintalaatu-suhteesta ja toimivuudesta.

Tekstin lauseet ovat rakentuneet hyvin monipuolisella tavalla. Puhuttaessa Pioneerivarikosta tai huutokaupasta itsestään käytetään useimmiten lauserakenteena tekoa (R10: "tapahtuma alkaa", R28: "huutokauppa tarjoaa") tai tapahtumaa (R10-11: "huutokauppa aloitetaan"). Huutokaupan ja myymälän kohteista puhuttaessa käytetään taas pääasiassa asiantilaa (esimerkiksi R11: "kohteet ovat nähtävillä", R15: "kohdeluettelo on ... kuin ... joulutoivelista"). Pioneerivarikon edustajan yhteydessä käytetään tekoa (esimerkiksi R21: "kapteeni ... suosittelee") tai sanallista toimintaa (R24 - 25: "olemme saaneet ... hyvää palautetta").

Tekstin sanasto poikkeaa hyvin paljon edellisistä artikkeleista. Ainoastaan tekstin ensimmäinen osa noudattaa puolustusvoimien virallista sanastoa, mutta tässäkin osassa tekstin otsikko poikkeaa sanastosta hieman vapaamielisempään mainossanastoon. Tekstin toinen ja kolmas osa käyttävät mainoksista tuttua vapaampaa sanastoa, joka tässä tekstissä on lähempänä vanhempien ihmisten puhekieltä (esimerkiksi R22: "jokaiselle jotakin" tai R35: "markkinahumuun"). Tekstistä on selkeästi haluttu tehdä helposti lähes-

tyttävän potentiaalisille huutokauppaan tulijoille. Mainoksista tuttua tekstissä on adjektiivien käyttö (esimerkiksi R23: ”todella halpaan hintaan”).

Tekstin identiteetti ensimmäisessä osassa on edellisistä artikkeleista tuttu puolustusvoimien virallinen tiedottaja. Kahdessa seuraavassa osassa teksti siirtyy pois tästä identiteetistä ja rupeaa vaihtelevaan mainostavan myyjän ja toimittajan identiteettien välillä. Teksti siis aluksi kertoo mainoksen tapaan huutokaupasta ja sen tuotteista, ja tämän jälkeen haastattelee erästä järjestäjistä. Tässä tämä mainoksista tuttu käytäntö legitimoituu huutokaupasta jo kerrottua asiaa ja samalla muuntaa puolustusvoimien virallisen instituution vastapuolelta helposti lähestyttäväksi henkilöksi, joka suhtautuu positiivisesti huutokauppaan.

Lukijan identiteetiksi teksti muodostaa kahdessa viimeisessä osassa henkilön, joka käyttää työkaluja ja työkoneita elämässään (esimerkiksi omakotitalon omistajat tai pienyrittäjät). Ensimmäinen osa virallisuudessaan antaa lukijalle kuitenkin vain toimittajamaisen tiedonhakijan roolin.

Teksti alkaa edellisistä artikkeleista tutulla puolustusvoimien virallisella diskurssilla, mutta tämä diskurssi esiintyy vain ensimmäisessä osassa. Toisessa ja kolmannessa osassa esiintyy mainosdiskurssia sekä kokemusdiskurssia. Mainosdiskurssi esiintyy selkeästi omassa kappaleessaan osien aluissa, mutta sekoittuu osaksi osien jälkimmäisissä kappaleissa kokemusdiskurssiin. Kokemusdiskurssilla tarkoitan huutokaupaa aikaisempiin vastaaviin tilanteisiin sitovalla diskurssilla. Mielenkiintoisesti kokemusdiskurssi esiintyy sekä alkuperäisesti mukaisesti representoidusti että tekstiin representoituna. Tekstiin representoidut osat kokemusdiskurssista toimivat selkeinä ja kokoavina toteamuksina, kun taas alkuperäinen diskurssi haastattelulta on hieman vapaampi muodoissaan ja ilmaisuissaan.

Tekstin ensimmäinen osa noudattaa uutisgenren muotoa selvästi. Toinen ja kolmas osa ovat sekoitus mainosgenreä sekä kerrontaa. Ensimmäiset kappaleet osista ovat selkeästi mainosgenreä rakenteidensa puolelta. Toiset kappaleet taas noudattavat kerronnan kronologista rakennetta sekä sekoittavat viihteellistämistä ja informaatiota. Kappaleet siis alkavat valmistamalla lukijaa kappaleeseen, jonka jälkeen kertovat kappaleen asian. Lopuksi kappaleissa esitetään yhteenveto kappaleesta.

Diskurssikäytäntöön tässä artikkelissa kuuluu pakostakin useita viestintätilanteita. Artikkelisiin on yhdistetty aineksia virallisesta tiedotteesta, huutokaupan materiaalista sekä huutokaupan järjestäjien haastatteluja. Diskurssikäytäntö tässä artikkelissa siis muistuttaa huomattavasti aikaisempia enemmän tiedotusvälineiden diskurssikäytäntöjä. Tämä saattaa olla yksi vaikuttava tekijä tekstin erilaisuudessa.

Sosiokulttuurisen käytännön puolelta tarkasteltuna teksti ei sinällään suoraan toimi sisäisenä tiedotteena taikka johtamisena. Tekstin voi kuitenkin katsoa toimivan perusviestin lähettämisenä, sillä teksti toimii samassa ympäristössä huutokaupan ja ylijäämämyymälöiden kanssa luodessaan kuvaa armeijan varusteista. Mielenkiintoisesti tekstissä on tehty erilaisia valintoja aikaisempiin artikkeleihin nähden, ja tämän voi myös katsoa johtuvan myytävien tuotteiden iästä. Tekstissä ei suoraan mainita vanhoja sotavarusteita, mutta vanhoihin sotavarusteisiin ja armeijan varusteisiin yleensä liitetään keskusteluissa tiettyä nostalgiaa. Näin ollen voisi kuvitella tämänkin huutokaupan kohderyhmän olevan henkilöitä, jotka eivät ole olleet armeijan kanssa tekemisissä suoraan enää pitkään aikaan.

5.8 Helsinki-luokan viimeinen taistelu

Seitsemäs artikkeli käsittelee Helsinki-luokan ohjusvene Oulun viimeistä sotaharjoitusta sekä ohjusveneen poistumista käytöstä.

Ensimmäisessä kappaleessa aiheena on ohjusvene Oulun viimeinen virallinen toiminta. Kappale alkaa mainitsemalla käsitteen ”historia” (R5) ja päättyy mainitsemalla vuosipäivän (R7). Oulun viimeinen sotaharjoitus ja purjehdusviikko on sijoitettu keskeemmälle kappaleella. Kappale antaa implisiittisesti ymmärtää kyseessä olevan historiallisen tilanteen ja mainitsee vielä perinnekäytännön korostaakseen tätä. Keskellä olevat määreet selittävän tässä historiallisen tilanteen syitä.

Toisen kappaleen aiheena on aluksen henkilöstön tilanne ja kohtalo. Tässäkin kappale aloitetaan mainitsemalla upseerin palvelleen aluksella viisi vuotta (R9) ja kappale päätetään mainitsemalla, ettei lopullista päätöstä aluksen kohtalosta ole tehty (R12 - 13). Kappaleen keskellä mainitaan myös muu aluksen henkilöstö, joiden yhteydessä mainitaan vielä pidempi ajanilmaus ”80-luvulta saakka” (R11). Kappaleessa mainitaan henkilöstön palvelleen Helsinki-luokalla eikä korosteta heidän palvelustaan ohjusvene Oululla (R11). Tämä luo mielikuvaa edelleen historiallisesta tapahtumasta, eli kokonaisen alusluokan jäähyväisistä. Tässä kohtaa teksti selvittää lukijalle artikkelin otsikon merkityksen.

Tekstissä ohjusvene Oulu on ensisijaisesti läsnä kolmatta kappaleella lukuun ottamatta. Kolmannessa kappaleessa Oulu on toissijaisesti läsnä kappaleen kertoessa yleisesti Helsinki-luokan ohjusveneistä. Kolmannessa kappaleessa ovat läsnä myös muut Helsinki-luokan ohjusveneet (R17). Ohjusvene Oulun henkilökunnasta tekstissä ovat läsnä ensimmäinen upseeri ja yhdessä kuvatekstissä aluksen päällikkö. Muut henkilökunnasta eivät puhu, mutta heidän läsnäolonsa voi olettaa alkuoletukseksi toisessa kappaleessa ensimmäisen upseerin kertoessa henkilökunnan tuntemuksista. Tekstissä ovat ensisijaisesti läsnä myös

merivoimien sotaharjoitus (ensimmäinen kappale), tukikohta (ensimmäinen kappale), telakka (kolmas kappale) sekä vuosipäivä (neljäs kappale).

Kolmannen kappaleen aiheena on Helsinki-luokan esittely. Lopussa kappaleessa mainitaan uudemmat alusluokat, joista toiseen on tekstin toisessa kappaleessa jo viitattukin. Kappaleessa muistellaan luokkaa tämän tullessa palvelukseen uutena ja modernina, eikä mainita luokan käytöstä poistamisen syitä. Kappaleessa ei myöskään verrata suoraan negatiivisesti luokkaa uudempiin luokkiin, vaan pelkästään todetaan tekninen ero ikään kuin persoonallisena piirteenä luokalle (R17 - 19).

Tekstissä ei ole läsnä muun henkilökunnan lisäksi Helsinki-luokan käytöstä poistumisen syytä. Koko tekstissä ei itse asiassa mainita ohjusvene Oulun poistumista sotakäytöstä, vaan tämä on pelkästään alkuoletuksena tekstin käyttäessä sanavalintoja kuten "viimeinen sotaharjoitus" (R6) ja "viimeinen purjehdusviikko" (R7).

Tekstin lauseet rakentuvat tasaisesti teon, tapahtuman ja asiantilan mukaan. Pääsääntöisesti Helsinki-luokkaa koskevassa kappaleessa lauseet ovat asiantiloja, kun taas muissa kappaleissa teko ja tapahtuma ovat pääosissa. Mielenkiintoisesti tekstissä esiintyy myös sanallisia ja mentaalisia toimintoja (esimerkiksi R11 tai R26-27) suurimmasta osasta aiemmista artikkeleista poiketen. Tekstissä esiintyy sekä puolustusvoimien virallista sanastoa että puhekielisempää sanastoa, joka on todennäköisesti osittain muutettu virallisen sanaston mukaiseksi.

Neljännessä kappaleessa kerrotaan Oulun vaiheista viimeisen purjehdusviikon jälkeen. Viimeisiin vaiheisiin yhdistetään vierailuja ja muistelua, eli kolmannen kappaleen positiivinen sävy jatkuu. Kuvatestit kappaleen jälkeen ikään kuin kiteyttävät tekstin aiheet. Ensimmäinen kuva kertoo henkilöstön tilanteen, toinen kuva aluksen tilanteen ja kolmas kuva perinnetilanteen.

Tekstin identiteetti muistuttaa hyvin paljon dokumentin juontajaa, joka samalla kertoo kohteistaan ja haastattelee niitä. Tekstissä ei ole havaittavissa aiemmista artikkeleista tuttua virallista tiedottajaa, vaan dokumentin juontajan lisäksi teksti voi katsoa asettuvan suorastaan merimiesten rinnalle muistelemaan menneitä. Lukijalle teksti tarjoaa selvästi merivoimista ja merenkulusta kiinnostuneen henkilön identiteetin.

Tekstistä voi havaita perinediskurssin ja kokemusediskurssin. Perinediskurssilla tarkoitan asioiden tarkastelua historiallisen kontekstin lävitse positiivisina asioina (esimerkiksi R5: "sivu ... historiaa kääntyy", R11: "80-luvulta saakka" tai R15: "oli aikanaan"). Kokemusediskurssilla tarkoitan asioiden tarkastelua hen-

kilökohtaisten kokemusten kautta (esimerkiksi R10:"osalle tämä on vaikeampaa kuin toisille" tai R23:"ovat kutsuttu mukaan muistelemaan menneitä").

Tekstissä representoidaan ensimmäisen upseerin käyttämää kokemuskurssia, mutta aina ei ole selvää missä kohden teksti representoi itse perinnekurssia ja missä kohden ensimmäisen upseerin kurssia on representoitu. Esimerkkinä tämä vaikeus käy ilmi kolmannessa kappaleessa.

Tekstin genre ei oikeastaan ole uutinen ollenkaan, vaan pikemminkin kerronta. Teksti on ikään kuin kronologisesti esiintyvä tarina tai dokumentti erään alustustyyppin viimeisistä vaiheista. Teksti yhdistelee mielenkiintoisesti viihteellisyyttä (puhuessaan henkilöiden kokemuksista ja tuntemuksista) ja informaatiota (kertoessaan Helsinki-luokan valmistumisesta ja eroista nykyaikaisempiin luokkiin).

Diskurssikäytännön puolelta artikkeli eronnee muista artikkeleista. Ensinnäkin artikkeli on merivoimien harjoituksesta kertovalla sivustolla, vaikka artikkeli on linkitettyinä muiden artikkelien tapaan ajankohtaisten osioon. Artikkelin lienee tehnyt merivoimien harjoituksesta vastannut viestintäorganisaatio, ja siten tämä organisaatio ei välttämättä suoraan ole noudattanut samoja prosesseja ja toimintatapoja kuin muiden artikkelien tekijät. Artikkelisiin merkityksellisesti mukaan otetut kuvat kertovat myös erilaisesta diskurssikäytännöstä.

Sosiokulttuurisen käytännön puolelta teksti näyttäisi tukeutuvan kuudennen artikkelin tavoin puolustusvoimien perusviestien ylläpitoon. Tekstin valintojen voi myös katsoa tukevan merivoimien pääasiallisen sotavarusteen mainetta ajatellen 2000-luvun alussa ollutta kohua ilmatyynyalus Tuulesta ja tämän projektin keskeytyksestä. Tätä voi tarkastella muun muassa kolmannen kappaleen tavasta käsitellä Helsinki-luokkaa.

5.9 Diskurssijärjestyksen analyysi

Viestintätilanteen analysoinnin yhteydessä ei puututtu tarkemmin artikkeleissa esiintyviin diskurssityyppisiin viestintätilanteen näkökulmasta. Seuraavaksi esitetään osittain kertaavasti artikkeleista näiden intertekstuaalisen analyysin avulla havaitut diskurssit ja genret, joita voidaan viestintätilanteen kannalta pitää artikkelien diskurssityypeinä. Yksittäisten artikkelien jälkeen palataan käsittelemään diskurssityyppejä ja diskurssikäytäntöjä diskurssijärjestyksen näkökulmasta.

Uudesta taistelijan varustuksesta kertovasta artikkelista on rakenteen avulla hävitetty jäljet mahdollisista lähdediskursseista, joten teksti representoi kaikki mahdolliset lähdediskurssit virallisen diskurssin mu-

kaan. Artikkelista pystyy erottamaan sotatieteellisen diskurssin ja virallisen diskurssin. Mielenkiintoisesti teksti vaihtaa lukijalle tarkoitettua identiteettiä virallisen diskurssin aikana. Sotatieteellisestä diskurssista huolimatta tekstistä puuttuu lähes kokonaan kokemusdiskurssi, eli asioiden ilmaisu suhteutettuna vanhoihin kokemuksiin. Artikkelin vahva virallinen diskurssi on varmasti vaikuttanut myös tähän, sillä siihen ei kuulu aiemman toiminnan arviointi tai ylipäänsä aiempaan toimintaan viittaaminen. Sotatieteellinen diskurssi pelkistyy siis teknisten asioiden esittämiseksi. Artikkelin genre on sekoitus useita eri genrejä. Pääsääntöisesti artikkelissa esiintyy tiedotus- ja uutisgenreä, mutta etenkin tietyissä osissa artikkelia mainosgenre sekä kerronta ottavat vallan.

Raskaista raketinheittimistä kertova artikkeli käyttää myös virallista diskurssia. Artikkelista on havaittavissa muutamissa kohdin kuitenkin representoituja diskursseja, kuten poliittista tai sotateknistä diskurssia. Representoitu poliittinen diskurssi lienee puolustushallinnon tai muun valtiohallinnon osan poliittista diskurssia, mutta tämä ei käy suoraan ilmi tekstistä. Sotatekninen diskurssi on tykistöaselajin käyttämää diskurssia aiheesta. Raskaista raketinheittimistä kertova artikkeli on myös sekoitus eri genrejä. Artikkelialkaa ja loppuu uutisgenreistä tutuilla tavoilla, mutta artikkelin keskellä käytetään niin mainos- kuin tiedotusgenreä sekä kerrontaa.

Puolustusvoimien komentajan rypäleasekommentointia koskeva artikkeli käyttää sekä virallista diskurssia, että representoi komentajan käyttämää diskurssia. Käytännössä näiden diskurssien ero on hyvin pieni, joten merkitykselliseksi nousee tekstin tapa rakentaa omaa identiteettiään välillä puolustusvoimien komentajaksi ja välillä puolustusvoimiksi instituutiona. Identiteettivaihtelu tuo komentajan puheeseen institutionaalista valtaa ja vähentää puheen merkitystä yksittäisen henkilön mielipiteenä. Artikkelin genre noudattaa pitkälti lyhytuutisista tuttua genreä otsikoineen ja ingresseineen. Kuitenkin artikkeli poikkeaa puhegenren puolelle keskiosissaan sen sijaan, että representoisi komentajan puheen uutisgenreen sopivaksi.

Karjalan Prikaatin uudesta ilmatorjuntaohjusjärjestelmästä kertovan artikkelin pääasiallinen diskurssi on hieman sekava virallisen diskurssin ja rekrytoivan diskurssin yhdistelmä. Tekstissä esiintyy myös lyhyesti sotateknistä diskurssia. Tekstin genre noudattaa uutisgenreä otsikoineen, ingresseineen ja lopetuksineen, mutta välissä olevat kappaleet tuovat mieleen mainosgenren uutisen sijaan.

Miinalaiva Hämeenmaan modernisointia käsittelevä artikkeli noudattaa pääasiassa virallista diskurssia yhdessä uutisgenren kanssa. Uutisgenreen on kuitenkin sekoittunut kerrontaa kolmessa keskimmaisessä kappaleessa, jossa tapahtumista kerrotaan kronologisesti ja osittain jopa soveltaen virallista diskurssia.

Pioneerivarikon huutokauppaa koskeva artikkeli alkaa muista artikkeleista tutulla virallisella diskurssilla, mutta tämä diskurssi esiintyy artikkelissa vain lyhyesti. Tekstistä käy nopeasti ilmi myös mainosdiskurssi sekä kokemusdiskurssi. Mainosdiskurssi esiintyy selkeästi omissa kappaleissaan, mutta sekoittuu myös osaksi kokemusdiskurssiin. Mielenkiintoisesti kokemusdiskurssi esiintyy sekä alkuperäisesti mukaisesti representoidusti että tekstiin representoituna. Tekstiin representoidut osat kokemusdiskurssista toimivat selkeinä ja kokoavina toteamuksina, kun taas alkuperäinen diskurssi haastatellulta on hieman vapaampi. Artikkelialoitus noudattamalla uutisgenren muotoa selvästi, mutta siirtyy sen jälkeen käyttämään sekoitusta mainosgenrestä ja kerronnasta. Mainosgenren ja kerronnan sekoitus tuovat artikkeliin informaation rinnalle täysin muista yhteyksistä tutun tietynlaisen viihteellisyyden, joka vetoaa lukijaan.

Helsinki-luokan ohjusvene Oulun viimeisestä sotaharjoituksesta kertova artikkeli käyttää perinediskursseja ja kokemusdiskursseja. Artikkelissa ei ole läsnä huutokauppa-artikkelista poiketen virallista diskurssia lainkaan. Tekstissä representoidaan ensimmäisen upseerin käyttämää kokemusdiskurssia, mutta tekstissä representoidun ja representoivan diskurssin välinen raja on välillä epäselvä. Artikkelin genre ei oikeastaan ole uutinen ollenkaan, vaan pikemminkin kerronta. Teksti on ikään kuin kronologisesti esiintyvä tarina tai dokumentti erään alustyyppin viimeisistä vaiheista. Teksti yhdistelee jälleen mielenkiintoisesti viihteellisyyttä ja informaatiota.

Diskurssikäytäntöjen tarkastelu on artikkeleista vaikeaa, sillä puolustusvoimien viestinnän tarkasta toiminnasta ei ole julkisia lähteitä. Kuitenkin artikkeleista lukijalle paljastuvan diskurssikäytännön tarkastelu on hedelmällistä. Uusien tai modernisoitavien sotavarusteiden yhteydessä diskurssikäytäntöön kuuluu selvästi viestintätilanteissa tapahtuva virallistaminen ja identiteettien hävitys. Alkuperäisten diskurssien ei anneta käytännössä esiintyä tekstissä itsessään lukuun ottamatta puolustusvoimien komentajan omaa diskurssia. Komentajan diskurssin representoinnissa on huomioitava, ettei komentajan diskurssi juurikaan eroa muutoin artikkeleiden virallisesta diskurssista. Diskurssityyppi on uusien sotavarusteiden yhteydessä suhteellisen vakaa diskurssien osalta, sillä diskurssityyppiin pääasiassa kuuluu virallinen sekä sotatekninen diskurssi. Poliittinen diskurssi on selvästi diskurssityypissä vähempiarvoisessa asemassa.

Vanhoista sotavarusteista kertovissa artikkeleissa diskurssikäytäntö on selvästi vapaampi kuin uusien sotavarusteiden yhteydessä. Toinen vanhoista sotavarusteista kertova artikkeli ei ollut saman viestintäorganisaation tekemä kuin muut, joten käytäntöjen vakiintumattomuuden artikkelissa ymmärtää. Toisaalta molemmat vanhoja sotavarusteita koskevat artikkelit käyttivät täysin muista yhteyksistä tuttuja genrejä, joten diskurssikäytäntöihin kuuluvat viestintätilanteet ovat selkeästi erilaisia kuin uusien sotavarusteiden yhteydessä. Diskurssityyppi on vanhojen sotavarusteiden osalta hieman epävakaa, sillä siinä ei yksikään diskurssi ole hallitsevassa asemassa. Diskurssityypissä esiintyy niin hieman virallista diskurssia, kokemusdiskurssia kuin perinediskurssia ja mainosdiskurssia.

Hämmäntävintä tutkijalle artikkeleissa on niiden genrejen epäyhtenäisyys. Sekä uusista että vanhoista sotavarusteista kertovat artikkelit sekoittavat useita eri genrejä teksteihinsä. Välillä genret menevät jopa osittain sekaisin artikkeleiden eri osissa. Uusien sotavarusteiden yhteydessä esiintyy useasti uutis- tai tiedotusgenreä, mitkä sopivat hyvin yhteen virallisen diskurssin kanssa. Kuitenkin uusien sotavarusteiden kanssa esiintyy myös mainosgenreä, mille virallinen diskurssi on vieras ja mikä siten voi horjuttaa virallista diskurssia. Vanhojen sotavarusteiden yhteydessä genre vaihteli myös, mutta pääasiallisena tyyppinä teksteissä oli kerronta.

Diskurssityyppien kautta pystyy kuitenkin rakentamaan kuvaa sotavarusteista kertovien artikkelien diskurssijärjestyksestä. Tässä diskurssijärjestyksessä diskurssikäytännöt ovat selkeästi enemmän tai vähemmän horjuvat. Uusien sotavarusteiden yhteydessä diskurssikäytäntö noudattaa selvästi tiettyjä periaatteita ja diskurssityyppejä muutamien poikkeuksien yrittäessä horjuttaa käytäntöä. Vanhojen sotavarusteiden yhteydessä diskurssikäytäntö kuitenkin näyttää murtuvan paljon vapaammaksi ja rajojaan kokeilevaksi.

Diskurssijärjestyksessä uutis- ja tiedotusgenre ovat vahvasti vallalla. Nämä tukevat hyvin diskurssijärjestyksessä ensimmäisenä olevaa virallista diskurssia, jolle puheäänten hävittämisen ja lauserakenteen normalisoinnin lisäksi on tyypillistä luoda tekstile identiteetin kautta institutionaalista valtaa. Diskurssijärjestyksessä virallisen diskurssin yhteydessä esiintyy kuitenkin myös muita diskursseja kuten sotatekninen diskurssi ja poliittinen diskurssi, mitkä esiintyvät virallista diskurssia tukevasti ja ovat rajoittuneesti läsnä teksteissä. Näitä diskurssijärjestyksen osia voisi kuvailla perinteisiksi julkisen hallinnon diskurssijärjestyksen osiksi. Tekstit ovat tietyllä tavalla muotoiltuja ja niissä vallitsee yhtenäisesti tietyt diskurssit. Näiden diskurssijärjestyksen osien on nimenomaan tarkoitus toimia tietoa välittävän instituution työkaluina.

Diskurssikäytännön horjuvuus osoittaa kuitenkin, ettei diskurssijärjestys ole pelkästään perinteisen julkishallinnollisen diskurssijärjestyksen mukainen. Diskurssijärjestyksestä pystyy erottamaan myös mainosdiskurssin, kokemusdiskurssin ja perinnekurssin. Kokemusdiskurssi ja perinnekurssi tulevat eritoten esille puhuttaessa vanhoista sotavarusteista, ja näiden diskurssien yhteydessä virallinen, sotatekninen ja poliittinen diskurssi yleensä poistuvat kokonaan. Mutta myös uusien sotavarusteiden yhteydessä virallisen diskurssin rinnalla esiintyy yleensä yrityksiin yhdistettävä mainosdiskurssi.

Mainosdiskurssi artikkeleiden perusteella esiintyy aina tarvittaessa muiden diskurssien yhteydessä. Mainosdiskurssi ei usein sekoitu muihin diskursseihin vaan sille annetaan omaa tilaa teksteissä. Diskurssijärjestyksessä on mainosdiskurssin tuoman mainosgenren lisäksi havaittavissa kerrontaa, jota ei voi kuvitella kuuluvaksi perinteiseen julkishallinnon diskurssijärjestykseen. Diskurssijärjestykseen on artikkeleissa selkeästi siis vaikuttanut sekä tiedotusvälineissä että yrityksissä käytettävät diskurssijärjestykset. Tiedo-

tusvälineiden diskurssijärjestyksistä on vaikutteita tullut informaation kertomisesta viihteellisellä tavalla, jota etenkin viimeinen artikkeli dokumenttimaisuudellaan kuvastaa. Yritysten diskurssijärjestyksestä on tullut tyyli puhua omista tuotteistaan mainosmaisesti ja markkinoiden.

Diskurssijärjestyksessä näkyvä diskurssikäytäntöjen horjunta kertonee jo tutkimuksen viitekehyksessä mainitusta julkisen hallinnon viranomaisen viestinnän problematiikasta. Toisaalta viranomaisen on perusteltava olemassaoloon, joten käyttöön on otettava aiemmin pelkästään yritysten käytössä olleita menetelmiä. Toisaalta viranomaisella on vaatimus viestiä toiminnastaan entistä avoimemmin, ja tätä varten on otettava käyttöön välineitä joukkoviestimien puolelta. Diskurssijärjestyksen sisäisissä valinnoissa on kuitenkin tietty järjestys sekä puhuttaessa uusista että vanhoista sotavarusteista, joten virallisille instituutioille yleensä kuuluva vakaus ja vakiintuneisuus ovat myös havaittavissa artikkeleissa.

6 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Tutkimuksen pääkysymyksenä oli "Miten sotavarusteita pyritään kuvaamaan internet-artikkelien kautta?". Seuraavaksi tähän pääkysymykseen pyritään vastaamaan tarkastelemalla tutkimuksen alakysymysten tuloksia, sillä näiden kautta syntyy vastaus tutkimuksen kieltämättä laajaan ja moninaiseen pääkysymykseen.

1) ”Minkälainen on sotavarusteesta kertova internet-artikkeli?”

Artikkelit voi tässä kohtaa jakaa myös uusien ja vanhojen sotavarusteiden mukaan. Uusista sotavarusteista kertovat artikkelit pyrkivät noudattamaan uutisten ja tiedotteiden virallista formaattia sekä asettelultaan että kieleltään. Uudesta sotavarusteesta kertovaan artikkeliin tulee kuitenkin piirteitä muista yhteyksistä heti sotavarusteen ajankohtaisuuden tai poliittisen merkityksen kasvaessa. Mielenkiintoisesti nämä piirteet on valittu hieman sekalaisesti sekä sotateknisestä tekstistä, yritysten mainoksista ja poliittisista asiakirjoista. Yhtäaikaisesti näiden piirteiden mukana tekstin tyyli ja asettelu vaihtelee poistuen perinteisestä uutismuodosta.

Vanhojen sotavarusteartikkelien yhteydessä ei selkeästi noudateta tiukkaa virallista uutislinjaa, vaan tekstit on pyritty tekemään enemmän viihteellisiksi ja helposti lähestyttäviksi. Artikkeleissa ei kuitenkaan ole poistettu informaation välittämisen linjalta, vaan pikemminkin omaksuttu keinoja muilta medioilta välittää tietoa suurelle yleisölle soveltuvalla tavalla.

2) ”Voiko artikkelien perusteella tehdä yleistä kuvaa sotavarusteesta?”

Artikkeleista pystyy selvästi erottamaan erilaisen kuvaustyylin puhuttaessa uudesta tai modernisoitavasta sotavarusteesta ja puhuttaessa vanhasta tai käytöstä poistuvasta sotavarusteesta. Uusi sotavaruste on artikkelien perusteella suunniteltu tieteellisen tutkimustyön tuloksella tai valintaa on edeltänyt tieteellinen tutkimus. Uusi sotavaruste on yleensä uudenaikainen, teknisesti monipuolinen ja ennen kaikkea kallis.

Vanha sotavaruste on artikkelien perusteella ollut omana aikanaan kehityksensä huippua ja soveltunut hyvin tehtäväänsä. Nykyhetkeltä tarkasteltuna vanhassa sotavarusteessa saattaa olla joitain puutteita, mikä uusi sotavaruste korvaa. Käytöstä poistuvat vanhat sotavarusteet ovat muille kuin viranomaisille vielä täysin käyttökelpoisia, mikä kertoo vanhojen sotavarusteiden laadusta.

3) ”Toimivatko sotavarusteiden kuvaukset johdonmukaisesti vai onko niissä ristiriitaisuuksia?”

Uusista sotavarusteista kertovat artikkelit näyttäisivät olevan linjassa puolustusvoimien viestintästrategian kanssa. Puolustusvoimien komentajan strateginen johtaminen ja hänen antamat linjauksensa käyvät artikkeleista esiin. Huomattavaa on, että uusien sotavarusteiden yhteydessä mainitaan usein poliittisia tekijöitä kuten Turvallisuus ja puolustuspoliittinen selonteko, Iskukykytutkimus, hankintojen vaikutukset varuskunnille tai muut aiheeseen liittyvät poliittiset keskustelut. Jos uuden sotavarusteen yhteydessä ei ole poliittisia jännitteitä, niin sotavarusteesta kerrotaan hyvin uutismaisesti ja tiedottaen.

Vanhojen sotavarusteiden artikkeleilla ei selkeästi ole enää poliittista yhteyttä, mutta artikkelien hieman vapaammasta muodosta huolimatta ne pyrkivät kuvaamaan vanhat sotavarusteet tietyn perusmallin mukaisesti.

4) ”Mitä sotavarusteiden kuvauksissa ei esiinny?”

Ensimmäinen tutkijan huomion kiinnittävä asia on vertailun ja reflektion puute. Niin uusien kuin vanhojenkaan sotavarusteiden yhteydessä ei käytännössä verrata varusteita toisiinsa lainkaan. Myöskään esitelmässä uutta sotavarustetta ei vanhasta korvatusta järjestelmästä usein mainita mitään. Uuden sotavarusteen yhteydessä saatetaan kyllä mainita miten varustetta on parannettu aikaisempaan nähden, mutta tämän laajemmalle ei keskustelua teksteissä jatketa. Vertailun ja reflektion puute teksteistä haittaa lukijan oman mielipiteen muodostamista, mikä on ilmeistä hieman vähemmän ajankohtaisissa ja poliittisesti merkityksellisissä artikkeleissa.

Vanhojen sotavarusteiden yhteydessä ei mainita niiden käytöstä poistumisen syytä, vaan tämä jää artikkeleissa alkuoletuksen asemaan varusteen käyttökelvottomuudesta vanhuuden takia.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Osa tutkimuksessa analysoiduista artikkeleista noudattaa Puolustusvoimien viestintästrategiaa hämmästyttävän tarkasti. Viestit ovat selkeästi sekä puolustusvoimien komentajan strategisen johtamisen että sisäisen henkilökunnalle ja varusmiehille kohdistuvan tiedotuksen välineitä. Ensimmäinen näistä on kohtalaisen looginen havainto jo ilman viestintästrategiaakin. Puolustusvoimat on sotilasorganisaatio, jossa organisaation lähettämät viestit tukevat organisaation johtajan toimintaa. Johtamistilannetta voi jopa rohkeasti väittää viestintätilanteeksi. Viesteistä havaittu toiminta sisäisen tiedotuksen välineenä herättää kuitenkin kysymyksiä.

Painavin näistä kysymyksistä liittyy nimenomaan tiedottamiseen. Minkä takia puolustusvoimien artikkelit toimivat pelkästään sisäisen tiedotuksen välineenä? Jopa valtiohallinto pyrkii pois tietoa jakavasta viestinnän käsityksestä kohti enemmän osallistuvan viestinnän mallia. Tällaisenaan artikkelit eivät mahdollista puolustusvoimien omien sidosryhmien osallistumista keskusteluun muotonsa, tyyliensä tai sisältönsä puolesta. Myöskään internet-viestinnän artikkelien taso kirjoitusvirheineen ja välillä suoranaisine epäloogisuuksineen ei herätä lukijassa luottamusta puolustusvoimien sitoutumisesta tähän viestintäympäristöön.

Jos puolustusvoimien omalla henkilöstöllä on vaikeuksia osallistua keskusteluun viestien perusteella, niin vielä vaikeampaa se on tavallisille kansalaisille. Valtiohallinnon ohjeet korostavat vaatimusta saattaa viestintä tasolle, jossa kansalaiset kykenevät keskustelemaan valtiohallinnon kanssa asioista. Puolustusvoimien viestintästrategia ei tätä vaatimusta tosin huomioi lähes mitenkään. Miksi puolustusvoimien julkisten viestien pitäisi sitten olla kansalaiskeskusteluun sopivia viestejä? Osaltaan analysoidut viestit ottavan hyvinkin kantaa ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin, mutta nämä viestit eivät anna mahdollisuuksia argumentointiin ympäristönsä ulkopuolelle. Viestit pyrkivät pelkästään tukemaan puolustusvoimien komentajan ja puolustusministerin poliittista linjaa - siis vallassa olevaa hallitusta.

Viestit siis tukevat vallan kolmijako-opin mukaista toimeenpanolinjaa puuttumatta poliittiseen keskusteluun muutoin. Puolustusvoimat on kuitenkin turvallisuuspolitiikan suurimpia asiantuntijaorganisaatioita tässä valtiossa. Kansalaiskeskustelun mahdollistaminen vaatisi organisaation näkemysten, tutkimusten ja tiedon tuomista esille tavalla, joka ei välttämättä aina olisi selkeä tai vallalla olevan politiikan mukaista. Valtiohallinnon ohjeita viestinnästä se kuitenkin toteuttaisi ja samalla lähentäisi puolustusvoimia muuhun yhteiskuntaan. Joka tapauksessa internet-viesteistä esille käyvä linja on ristiriidassa esimerkiksi kadeteille

pidettävän opetuksen kanssa. Kadeteille nykyään korostetaan jatkuvasti heidän olevan turvallisuuspolitiikan asiantuntijoita sekä aina tarvittaessa siitä keskustelemaan kykeneviä viranomaisia.

Uusi julkinen hallinto on viestien perusteella selvästi tullut myös puolustusvoimiin. Sen sijaan, että kansalainen olisi sotavarusteiden silmissä palautetta antava ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutettava osallistuja, kansalainen on rahallensa vastinetta saava asiakas. Verorahat suojaavat siis käyttäjänsä entistä paremmin. Julkisen viranomaisen olemassa olon perustelun välineiksi on peräti otettu mainoskeinoja. Uudesta taistelijan varustuksesta lukiessa tulee mieleen väistämättä uuden auton mainos ja myyjän puheet auto-kaupassa. Yrityksen toimintatapojen mukaisesti tehdyt päätökset perustuvat tutkimuksiin, jotka ovat selkeästi osoittaneet kustannustehokkaimman tavan toimia. Puolustusvoimien komentajan määritelmän mukaan tämänkaltaisen mainosmaisuuksien voi luokitella peräti informaatio- ja viestintäkeinoiksi, sillä tässä on nimenomaan kyse mielikuvien ja käsitysten luonnista. Mainosmaisuuksien omalla tavallaan lyö takaisin näpeille tuodessaan hankalan propagandan käsitteen takaisin Puolustusvoimien viestintään.

Tutkimuksessa käytetty metodi on julkisten viestien analysointiin toimiva. Metodin ehdottomiin vahvuuksiin kuuluu analyysin pohjautuminen itse aineistoon ja argumentoinnin lähteminen havaittavista asioista. Metodi myös käsittelee viestien valintojen syitä ja seurauksia kiitettävällä laajuudella. Metodin vahvuutta voi kuitenkin pitää myös metodin heikkoutena. Tutkijan liiallinen uppoutuminen tekstin viestintätilanteen analyysiin saattaa estää tutkijaa näkemästä tekstin diskursseja laajemmalla kannalla ja siten pääsemästä hedelmälliseen analyysiin diskurssijärjestystä tarkasteltaessa.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi tarkoituksenmukaista paneutua tarkastelemaan puolustusvoimien diskurssikäytäntöjä tarkemmin, jos halutaan tarkastella puolustusvoimien viestinnän muutoksen vaikutusta puolustusvoimien viestintään. Myös laajempi puolustusvoimien viestinnän tarkastelu saattaisi olla hedelmällistä, jolloin olisi mahdollista muodostaa kattavampi käsitys puolustusvoimien diskurssijärjestyksestä. Puolustusvoimien viestinnän tutkiminen ei välttämättä tuo ratkaisua viranomaisen viestinnän problematiikkaan keskusteluun osallistumisen tai propagandankaan kohdalla, mutta tutkimus auttaa ymmärtämään olemassa olevaa asetelmaa sekä helpottaa viestinnän parissa työskentelevien valintoja.

VIITTEET

- ¹ Juhani Kaskeala: Puolustusvoimien komentajan puheet 180. ja 182. maanpuolustuskurssien avajaisissa
- ² Juhani Kaskeala: Puolustusvoimien komentajan puhe Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan 30-vuotisjuhlaseminaarissa
- ³ Åberg (2000): s. 99
- ⁴ John C. Dvorak: kolumni PC Magazine lehdessä ”Internet vs. Hollywood”
- ⁵ Kristian Tuomikumpu: artikkeli City-lehdessä ”Laajakaistapäät. Nettikumous nyt.”
- ⁶ Tuomo Aimonen: luento Johtamisen laitoksen informaatio- ja viestintäopin opintojaksolla
- ⁷ Suomalaisen tutkimuksen perusteoksia ovat mm. ”Ymmärretäänkö sanomasi?” (Wiio), ”Viestinnän johtaminen” (Åberg), ”Elämää mielikuvayhteiskunnassa” (Karvonen) ja ”Maine, menestystekijä” (Aula).
- ⁸ Fairclough (1997): s. 264
- ⁹ ks. Åberg (2000) s. 54 ja Karvonen (1999) s. 52
- ¹⁰ Fairclough (1997): s. 74 - 75
- ¹¹ Määritelmä Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan, ks. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993) s. 27.
- ¹² Määritelmä Faircloughin mukaan, ks. Fairclough (1997) s. 77 - 78.
- ¹³ Määritelmä Faircloughin mukaan, ks. Fairclough (1997) s. 91, 100 - 101.
- ¹⁴ Määritelmä Faircloughin mukaan, ks. Fairclough (1997) s. 77 - 78.
- ¹⁵ Määritelmä Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan, ks. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993) s. 38 - 40.
- ¹⁶ Määritelmä Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan, ks. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993) s. 38 - 40.
- ¹⁷ Määritelmä Jokisen ja Juhilan mukaan, ks. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993) s. 75.
- ¹⁸ Määritelmä Åbergin mukaan, ks. Åberg (2000) s. 54.
- ¹⁹ Åberg (2000): s. 19 - 20 ja myös Karvonen (1999): s. 61
- ²⁰ Åberg (2000): s. 39, 52
- ²¹ Åberg (2000): s. 43
- ²² Wiio (1973): s. 80
- ²³ Åberg (2000): s. 42 - 43
- ²⁴ Karvonen (1999): s. 52
- ²⁵ Åberg (2000): s. 43
- ²⁶ Åberg (2000): s. 43 - 48
- ²⁷ Åberg (2000): s. 40 ja myös Karvonen (1999): s. 52 - 55
- ²⁸ Åberg (2000): s. 52
- ²⁹ Åberg (2000): s. 28
- ³⁰ Åberg (2000): s. 52 - 53
- ³¹ Åberg (2000): s. 54

- ³² Åberg (2000): s. 53 - 54
- ³³ ks. artikkeli kirjassa Kolmet kasvot (2000)
- ³⁴ Kolmet kasvot (2000): s. 126
- ³⁵ Kolmet kasvot (2000): s. 126 - 127
- ³⁶ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 16
- ³⁷ Puolustushallinnon viestintästrategia (2007): s. 4
- ³⁸ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 7
- ³⁹ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 3 - 4
- ⁴⁰ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 4
- ⁴¹ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 4
- ⁴² Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 3
- ⁴³ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 4
- ⁴⁴ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 7
- ⁴⁵ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 8
- ⁴⁶ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 5
- ⁴⁷ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 4
- ⁴⁸ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 3 - 4
- ⁴⁹ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 4
- ⁵⁰ Puolustushallinnon viestintästrategia (2007): s. 2
- ⁵¹ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 12
- ⁵² Puolustushallinnon viestintästrategia (2007): s. 3
- ⁵³ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 3, 12
- ⁵⁴ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 6
- ⁵⁵ Informoi, neuvo, keskustele ja osallistuu (2001): s. 1
- ⁵⁶ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 6
- ⁵⁷ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 7
- ⁵⁸ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 6
- ⁵⁹ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 7
- ⁶⁰ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 12
- ⁶¹ Valtiohallinnon viestintäsuositus (2002): s. 13
- ⁶² Informoi, neuvo, keskustele ja osallistuu (2001): s. 2
- ⁶³ Valvoo, neuvo, tietää (2002): s. 8-9
- ⁶⁴ Valvoo, neuvo, tietää (2002): s. 13
- ⁶⁵ Kolmet kasvot (2000): s. 78
- ⁶⁶ Kolmet kasvot (2000): s. 118 - 119

- ⁶⁷ Puolustusvoimien viestintästrategia (2005): s. 6
- ⁶⁸ Åberg (2000): s. 102
- ⁶⁹ Åberg (2000): s. 99 - 100
- ⁷⁰ Åberg (2000): s. 99
- ⁷¹ Åberg (2000): s. 103
- ⁷² Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 9
- ⁷³ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 9 - 10
- ⁷⁴ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 17
- ⁷⁵ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 18
- ⁷⁶ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 18
- ⁷⁷ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 18
- ⁷⁸ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 18 - 19
- ⁷⁹ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 19
- ⁸⁰ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 20
- ⁸¹ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 20 - 21
- ⁸² Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 21
- ⁸³ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 21
- ⁸⁴ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 21 - 23
- ⁸⁵ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 21 - 23
- ⁸⁶ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 24
- ⁸⁷ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 24 - 25
- ⁸⁸ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 24 - 25
- ⁸⁹ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 25
- ⁹⁰ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 25
- ⁹¹ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 26 - 28
- ⁹² Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 28
- ⁹³ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 29
- ⁹⁴ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 29
- ⁹⁵ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 29 - 30
- ⁹⁶ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 30
- ⁹⁷ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 30 - 32
- ⁹⁸ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 32 - 33
- ⁹⁹ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 34 - 35
- ¹⁰⁰ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 35 - 36
- ¹⁰¹ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 37 - 38

- ¹⁰² Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 38 - 40
- ¹⁰³ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 40
- ¹⁰⁴ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 41 - 42
- ¹⁰⁵ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 42 - 43
- ¹⁰⁶ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 43 - 44
- ¹⁰⁷ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 45
- ¹⁰⁸ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 75
- ¹⁰⁹ Fairclough (1997): s. 23
- ¹¹⁰ Fairclough (1997): s. 33, 50 - 51
- ¹¹¹ Valvoo, neuvoo, tietää (2002): s. 8-9 ja Kolmet kasvot (2000): s. 126 - 127
- ¹¹² Fairclough (1997): s. 28
- ¹¹³ Fairclough (1997): s. 27
- ¹¹⁴ Fairclough (1997): s. 28
- ¹¹⁵ Fairclough (1997): s. 29
- ¹¹⁶ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 75
- ¹¹⁷ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 99
- ¹¹⁸ Fairclough (1997): s. 31
- ¹¹⁹ Fairclough (1997): s. 50 - 51
- ¹²⁰ Fairclough (1997): s. 50
- ¹²¹ Fairclough (1997): s. 20 - 23
- ¹²² Fairclough (1997): s. 75
- ¹²³ Fairclough (1997): s. 77
- ¹²⁴ Fairclough (1997): s. 77 - 78
- ¹²⁵ Fairclough (1997): s. 78
- ¹²⁶ Fairclough (1997): s. 78 - 79
- ¹²⁷ Fairclough (1997): s. 79
- ¹²⁸ Fairclough (1997): s. 82
- ¹²⁹ Fairclough (1997): s. 79
- ¹³⁰ Fairclough (1997): s. 79 - 80
- ¹³¹ Fairclough (1997): s. 29 - 30, 80
- ¹³² Fairclough (1997): s. 80
- ¹³³ Fairclough (1997): s. 81
- ¹³⁴ Fairclough (1997): s. 81
- ¹³⁵ Fairclough (1997): s. 81 - 82
- ¹³⁶ Fairclough (1997): s. 82 - 83

- ¹³⁷ Fairclough (1997): s. 83
- ¹³⁸ Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993): s. 78 - 80
- ¹³⁹ Fairclough (1997): s. 84 - 85
- ¹⁴⁰ Fairclough (1997): s. 85
- ¹⁴¹ Fairclough (1997): s. 86
- ¹⁴² Fairclough (1997): s. 87
- ¹⁴³ Fairclough (1997): s. 88
- ¹⁴⁴ Fairclough (1997): s. 88 - 89
- ¹⁴⁵ Fairclough (1997): s. 89 - 90
- ¹⁴⁶ Fairclough (1997): s. 90
- ¹⁴⁷ Fairclough (1997): s. 136
- ¹⁴⁸ Fairclough (1997): s. 136 - 137
- ¹⁴⁹ Fairclough (1997): s. 137 - 138
- ¹⁵⁰ Fairclough (1997): s. 139 - 140
- ¹⁵¹ Fairclough (1997): s. 140
- ¹⁵² Fairclough (1997): s. 142 - 143
- ¹⁵³ Fairclough (1997): s. 144
- ¹⁵⁴ Fairclough (1997): s. 144 - 145
- ¹⁵⁵ Fairclough (1997): s. 143 - 144
- ¹⁵⁶ Fairclough (1997): s. 145 - 149
- ¹⁵⁷ Fairclough (1997): s. 149 - 150
- ¹⁵⁸ Fairclough (1997): s. 150 - 151
- ¹⁵⁹ Fairclough (1997): s. 154 - 160
- ¹⁶⁰ Fairclough (1997): s. 159
- ¹⁶¹ Fairclough (1997): s. 160
- ¹⁶² Fairclough (1997): s. 160 - 162
- ¹⁶³ Fairclough (1997): s. 165 - 167
- ¹⁶⁴ Fairclough (1997): s. 167 - 168, 192
- ¹⁶⁵ Fairclough (1997): s. 194 - 195
- ¹⁶⁶ Fairclough (1997): s. 84, 100, 103
- ¹⁶⁷ Fairclough (1997): s. 91, 100 - 101
- ¹⁶⁸ Fairclough (1997): s. 101 - 102
- ¹⁶⁹ Fairclough (1997): s. 100
- ¹⁷⁰ Fairclough (1997): s. 107 - 110
- ¹⁷¹ Fairclough (1997): s. 112, 119

¹⁷² Fairclough (1997): s. 112 - 118

¹⁷³ Fairclough (1997): s. 119 - 123

¹⁷⁴ Fairclough (1997): s. 124 - 125, 130

LÄHTEET

1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Luento MPKK Johtamisen laitoksen informaatioidankäynnin opintojaksolla. FM Tuomo Aimonen. 1.3.2007. (Luento perustui selvitykseen informaatioidankäyntiin liittyvästä tutkimuksesta. FM Tuomo Aimonen. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen laitos. 2007.)

2. JULKAISTUT LÄHTEET

Aula Pekka, Hakala Salli (toim.): Kolmet kasvot. Näkökulmia organisaatioviestintään. Loki-Kirjat 2000. Paino Lainet Oy.

Dvorak, John C.: Internet vs. Hollywood. Kolumni PC Maganize -lehdessä. 4.3.2003. Saatavilla internetistä: <http://www.pcmag.com/article2/0,4149,907940,00.asp> (viitattu 16.12.2007).

Fairclough, Norman: Miten media puhuu. Alkuperäisteos Media Discourse, 1995. Suomentaneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Vastapaino 1997. Tammer-Paino Oy, Tampere, 1997.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi ja Suoninen Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino 1993. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 1993.

Karvonen, Erkki: Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Gaudeamus, Oy Yliopistokustannus University Press Finland, 1999. Tammer-Paino, Tampere 2005.

Kaskeala, Juhani: Puolustusvoimien komentajan puhe Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan 30-vuotisjuhlaseminaarissa. 31.5.2006. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/puolustusvoimainkomentaja/2120.dsp> (viitattu 5.1.2008).

Kaskeala, Juhani: Puolustusvoimien komentajan puhe 180. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 22.1.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/puolustusvoimainkomentaja/2703.dsp> (viitattu 16.12.2007).

Kaskeala, Juhani: Puolustusvoimien komentajan puhe 182. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 17.9.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/puolustusvoimainkomentaja/3371.dsp> (viitattu 16.12.2007).

Puolustusministeriö: Puolustushallinnon viestintästrategia. Kirjapaino Keili Oy, 2007.

Pääesikunnan viestintäosasto: Puolustusvoimien viestintästrategia. 2005. Edita Prima Oy, 2005.

Pääesikunnan viestintäosasto: Amiraali Juhani Kaskeala: Rypäleiseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima. 5.3.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/paaesikunta/artikkelit/2810.dsp> (viitattu 21.12.2007).

Pääesikunnan viestintäosasto: Helsinki-luokan viimeinen taistelu. 25.6.2007. Saatavilla internetistä: http://tietokannat.mil.fi/moona07/news.php?action=show_article&article_id=39&language=fi_FI&page_id=14 (viitattu 21.12.2007).

Pääesikunnan viestintäosasto: Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkkoihin. 14.5.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/paaesikunta/artikkelit/2983.dsp> (viitattu 21.12.2007).

Pääesikunnan viestintäosasto: Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä. 23.3.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/paaesikunta/artikkelit/2859.dsp> (viitattu 21.12.2007).

Pääesikunnan viestintäosasto: Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille. 20.4.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/merivoimat/artikkelit/2923.dsp> (viitattu 21.12.2007).

Pääesikunnan viestintäosasto: Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen. 29.1.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/paaesikunta/artikkelit/2725.dsp> (viitattu 21.12.2007).

Pääesikunnan viestintäosasto: Raskaat raketinheitimet ovat saapuneet Suomeen. 22.2.2007. Saatavilla internetistä: <http://www.mil.fi/paaesikunta/artikkelit/2770.dsp> (viitattu 21.12.2007).

Tarvainen, Vilma: Valvoo, neuvoo, tietää. Säteilyturvakeskuksen maine asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden näkökulmasta. Asiakastyytyväisyyskysely, kevät 2002. Jyväskylän yliopisto.

Tuomikumpu, Kristian: Laajakaistapäät. Nettikumous nyt. Artikkelit City-lehdessä 5/2005. Saatavilla internetistä: <http://www.city.fi/artikkeli/Laajakaistapäät/1483/> (viitattu 21.12.2007).

Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston tiedotusyksikkö: Valtiohallinnon viestintäsuositus. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2002/6. Edita Prima Oy.

Valtioneuvoston kanslia, Työryhmän muisto: Informoi, neuvo, keskustele ja osallistuu. Valtiohallinnon viestintä 2000-luvulla. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2001/5. Helsinki 2001.

Wiio, Osmo A.: Viestinnän perusteet. Weilin + Göös Helsinki 1973. 2. painos. Oy Weilin + Göös Ab:n kirjapaino, Tapiola 1974.

Åberg, Leif: Viestinnän johtaminen. Inforviestintä Oy 2000. 2. painos. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2002.

LIITTEET

- Liite 1 Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen (4 sivua)
- Liite 2 Raskaat raketinheittimet ovat saapuneet Suomeen (3 sivua)
- Liite 3 Amiraali Juhani Kaskeala: Rypäleeseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima (1 sivu)
- Liite 4 Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä (1 sivu)
- Liite 5 Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille (1 sivu)
- Liite 6 Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkkoihin (1 sivu)
- Liite 7 Helsinki-luokan viimeinen taistelu (1 sivu)

1 (1)

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49

Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden taistelijan varustuksen

29.01.2007 12:00

Puolustusvoimat ottaa käyttöön uuden M05-mallin taistelijan varustuksen vuosina 2007 - 2010. Uusi taisteluasujärjestelmä sisältää taistelijan vaatetuksen siihen liittyvine varusteineen ja uuden kenttämajoitusjärjestelmän.

Vuonna 1995 käynnistettiin hanke, jonka tavoitteena oli kehittää 2000-luvun alun vaatimukset täyttävä perustaistelijan vaatetusvarustus- ja kenttämajoitusjärjestelmä suomalaisiin olosuhteisiin.

Hanke muutettiin vuonna 1999 projektiksi ja sille annettiin käyttäjän vaatimukset - muun muassa hyvä huollettavuus, palo- ja häivetekninen suojaus, asevaikutukselta suojaaminen, riittävä taistelijan suoja kaikissa oloissa, sopivuus vaihtelevaan käyttöympäristöön ja hyvä käyttömukavuus. Olennaista oli myös tarve keventää varustusta aiemmasta.

Taistelijan vaatetusvarustus 2005 -projektin tuloksena hyväksyttiin tammikuussa 2005 sotavarusteeksi uusi taisteluasujärjestelmä, joka sisältää taistelijan vaatetuksen siihen liittyvine varusteineen ja uuden kenttämajoitusjärjestelmän.

Uuteen asujärjestelmään liittyviä kankaita on tilattu yli 600 kilometriä. Vaatteiden ompelu on aloitettu viime vuonna. Vaatetusjärjestelmän uusiminen kestää useita vuosia käytettävissä olevasta rahoituksesta riippuen.

Uusi maastokuvio näkyvin uudistus

Nelivärimaastokuvio on näkyvin uudistus uusissa maasto- ja pakkaspuvuissa. Uudessa lumipuvussa käytetään kaksiväristä maastokuviota.

Uuden maastokuvion suunnittelun lähtökohtana oli Metsäntutkimuslaitoksen useiden vuosien aikana suomalaisesta metsästä ottamat diakuvat. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen informaatiotekniikan laitos käsitteli kuvia, minkä jälkeen ne skannattiin neljään eri väriin. Tumman- ja vaaleanvihreän sekä ruskean joukkoon lisättiin musta, joka kuvaa hyvin varjokohtia metsässä. Jokaisen kuvan neljän eri värin muodostamat yksittäiset kuviot tutkittiin kymmenellä menetelmällä. Kuvista tutkittiin suomalaiselle metsämaastolle tyypilliset parametrit ja kuva jalostettiin painokuviksi.

Kankaan painamisen ja koevaatteiden ompelun jälkeen tehtiin useita kenttäkokeita. Näiden myötä kuviin tehtiin pieniä muutoksia, muun muassa sen värijakaumaa tarkennettiin ja kuvioiden muotoja paranneltiin. Lopputulos on havaintojen mukaan selkeästi parempi kuin M62- ja M91-vaatetusvarustusten maastokuvioissa.

Uusi maastokuvio toistuu osaksi lumipuvussa. M05 -lumipukuun painetaan harmaat kuviot ainoastaan mustan värin painokaaviolla. Havaintojen mukaan tämä rikkoo sotilaan profiilia siten, että esimerkiksi sankassa lumipyryssä uutta pukua ei havaita enää muutaman kymmenen metrin päästä. Pakkaspuvussa vaaleanvihreä väri on korvattu harmaalla, koska tämä on paljon yleisempi väri syys- ja talviaikaan.

2 (2)

50 Myös maastokuvion värireseptit on uusittu. Tietokoneella simuloimalla on löydetty uudet väriaineet, jotka
51 noudattavat hyväksytyjen päiväsävyjen lisäksi luonnon infrapunaheijastusta 1350 nanometriin asti. M91-
52 värit ulottuivat ainoastaan 950 nanometriin. Uutta maastokuosia on siis vaikeampi nähdä myös yöllä va-
53 lonvahvistimella. Uusi kuvio tulee kaikkeen ulospäin näkyvään vaatetukseen, myös suojaliiviin.

54

55 Vaatteiden kankaiden painoa on kevennetty, jolloin varustuksen kokonaispaino on keventynyt kestävyys-
56 destä tinkimättä. Uuden kantolaitejärjestelmän modulaarisuus antaa mahdollisuuden keventää kannettavaa
57 taakkaa myös tehtävän mukaan.

58

59

60 **Uudistuksia maastopukuun, pakkastakkiin, sadeasuun ja käsineisiin**

61

62 Arvomerkkit sijoitetaan jatkossa kaikissa vaatteissa keskelle eteen rinnan päälle.

63

64 Maastopukuun on tehty muitakin parannuksia. Polvitaskuihin on sijoitettu neopreeniset polvipehmusteet
65 ja irrotettavat kosteusuojat. Nämä suojaavat polvia syöksyttäessä ja ryömittäessä maastossa. Kangas on
66 nykyistä M91-kangasta kestävämpää sekä lujuudeltaan että värinkestoltaan.

67

68 Pakkastakki on suunniteltu uudestaan ja sitä on hieman lyhennetty. Huomionarvoista on uusi fleec-
69 vuorattu, kiinteä huppu, jota voidaan käyttää hyvin kypäränkin kanssa.

70

71 Sadeasulle asetetut käyttäjän vaatimukset ovat kovat: nestemäinen sinappikaasu ei saa läpäistä sadeasua
72 24 tuntiin. Tämä on ratkaistu PVC- ja PUR-sivellyllä kankaalla, johon on laminoitu erikoiskalvo. Rauhan
73 ajan koulutuskäyttöön ja sodanajan käyttöön suojauduttaessa vain sateelta on kehitetty notkeampi sadeasu
74 kuin nykyisin käytössä oleva.

75

76 Uuden taistelijan vaatetusvarustuksen väliasun materiaali on villafroteeta, joka lämmittää kosteanakin.

77

78 Uutena tuotteena taistelijan varustukseen on kehitetty hyvin käteen sopivat aluskäsineet, jotka ovat ohutta
79 puuvilla- ja polyesterineulosta. Käsineillä pystyy tekemään sorminäppäryyttä vaativaa työtä, esimerkiksi
80 käsittelemään sanomalaitetta.

81

82 Sadekelille on kehitetty vedenpitävä ja hengittävä nahkasormikas, jossa kädet pysyvät kuivina. Nahka-
83 kinnasta on parannettu, samoin kintaan alle tulevaa neulekinnasta, johon on lisätty liipaisinsormi.

84

85 Varustuksen uusi tuote on myös alushuppu, jonka materiaali on polyesterifleeceä. Huppu suojaa korvia,
86 kaulaa, leukaa, poskia ja nenää paleltumiselta kylmässä tai kovassa viimassa. Hupun alaosa voidaan vetää
87 leuan alle tai se voidaan nostaa nenän päälle, jolloin vain silmät jäävät näkyviin.

88

89 Silmät ovat ihmisen vartalon helpoimmin vahingoittuva osa. Tämän vuoksi suojalasit ovat taistelijan va-
90 rustuksessa välttämättömät. Ne suojaavat hiekan lisäksi viimalta, pyryltä ja auringolta. Uudet laskettelu-
91 lasityyppiset suojalasit on varustettu nauhalla.

92

93

94 Uudessa varustuksessa kaksi lakkia - tutumpi lippalakin uudempi versio ja uutena tuotteena lierihattu.
95 Lierihattu suojaa niska ja korvia auringolta sekä niskaan tippuvilta kuusenneulasilta.

96

97 **Projektissa kehitettiin nykyaikainen komposiittikypärä**

98

3 (3)

99 Taistelijan vaatetusvarustus 2005 -projektissa on kehitetty uusi komposiittikypärä, joka painaa vain noin
100 kilon. Kypärä kestää 1,1-grammaisista ja nopeudeltaan 600 metriä sekunnissa eteneviä sirpaleita 50 prosen-
101 tin todennäköisyydellä. Kypärä kestää samalla todennäköisyydellä 420 metriä sekunnissa eteneviä kone-
102 pistoolin luoteja.

103
104 Myös uuden taistelijanvarustuksen sirpaleliivin suojausta on myös parannettu. Aiemmin mainittu V50%-
105 arvo on nostettu 450 metristä sekunnissa 500 metriin sekunnissa. Sirpaleliivin etuosaan on sijoitettu sa-
106 manlaisia nauhakujia kuin varusteliivissä, joten siihen voidaan kiinnittää ammuslippaita, käsikranaatteja
107 jne.

108
109 Varsikengissä on luovuttu hiihtovaatimuksesta. Kun hiihtovaatimus oli voimassa, varsikengän pohjan piti
110 olla suorahko, jotta se pysyi suksen siteessä. Vaatimuksen poistuttua on pohjan muotoa muutettu kaare-
111 vaksi, jolloin sitä ei tarvitse joka askeleella taivuttaa kärjestä yhtä paljon kuin aikaisemmin. Tämä rasittaa
112 jalkaa vähemmän, joten uudella varsikengällä on aiempaa mallia parempi marssia.

113
114 M05-pakkasaappaassa on parannettu saappaan kiertojäykkyyttä, jolloin se on tukevampi jalassa sekä
115 käveltäessä että hiihettäessä. Pohjan kuviointia on muutettu, ja uusi kuvio pitää paremmin liukkaalla.
116 Pohjarakenteessa on kennosto päkiällä ja kannalla, mikä lisää lämmöneristystä ja iskunvaimennusta.
117 Myös hengittävä pohjallinen parantaa edellä mainittuja ominaisuuksia.

118
119 Uudessa jalkinemallissa on päädytty kaksikerrosratkaisuun: lähinnä ihoa on ohut sukka, mikä pitää jalan
120 kuivana ja siirtää kosteuden ulospäin seuraavaan kerrokseen. Alussukka koostuu polypropeenista (20%),
121 polyamidista (30%) ja villasta (50%). Päälyssukkana on M91-saapassukka, joka sisältää kosteutta hyvin
122 imevää villaa.

123

124 **Uusi varusteliivi voidaan muokata eri käyttötarpeisiin**

125

126 Varusteliiville on asetettu vaatimus erilaisten moduleitten kiinnittämisestä käyttäjän tarpeisiin. Taustalla
127 on sotilaan kantamuksen keventäminen: mukaan otetaan vain ne taskut, joita arvioidaan tarvittavan seu-
128 raavan tehtävän aikana.

129

130 Sopivuus ajoneuvotyöskentelyyn on toinen varusteliiville asetettu vaatimus. Nykyisessä M85-
131 taisteluliivissä on selän takana kolme isoa laukkuja, jotka vievät selän takana tilaa istuttaessa ajoneuvon
132 penkillä. Ne haittaavat lisäksi nojaamista selkänojaan. Uudessa varusteliivissä on etuosaan laitettu nauha-
133 kujia, joihin sijoitetaan tarpeelliset taskut esimerkiksi ammuslippaille, käsikranaateille jne. Erilaisia tasku-
134 ja on toistakymmentä. Varusteliiviin kuuluu oleellisena osana pieni partioreppu, joka voidaan autossa
135 nostaa syliin.

136 Varustukseen kuuluu myös iso reppu, johon mahtuu kaikki mukana kuljetettava
137 vaatetusvarustus.

138

139 Kaksikerrosrakennetta on käytetty myös uudessa puolijoukkueteltassa. Siinä kahden kangaskerroksen
140 väliin jää noin 10 cm:n ilmakerros, joka eristää lämpöä ja vähentää teltasta ulospäin suuntautuvaa läm-
141 pösäteilyä.

142

143

144 **Uusi varustus käyttöön 2007-2010**

145

146 M05-maastopuku jaetaan käyttöön seuraavasti:

147

148 - Vuonna 2007: Varusmiesten loma- ja paraatipuku ja henkilökunnan maastopuku,
149 kansainvälisten joukkojen palvelus- ja paraatipuku sekä maastopuku osalle
150 maakuntajoukkoja (= pilottijoukot)

4 (4)

- 151 - Vuonna 2008: Varusmiesten loma- ja paraatipuku ja henkilökunnan maastopuku ja
152
153 maavoimien valmiusyhtymien varusmiehille palveluspuku
154 - Vuonna 2009: Palveluspuku lopuille varusmiehille ja maavoimien valmiusyhtymien
155
156 varusmiehille maastopuku
157 - Vuonna 2010: Maastopuku lopuille varusmiehille ja henkilökunnalle sekä
158 maakuntajoukoille ja reserviläisille.
159

160

161 Puolustusvoimissa jaettava m05-varustus

162

163 Varusmiehille jaetaan vuosina 2007- 2008 seuraavat M05-vaatetusvarusteet loma- ja paraativarustukseen:

164

164 - maastopuku

165

165 - pakkastakki

166

166 - talvilakki

167

167 - naamiosuojus (lainataan tilapäisesti paraateihin)

168

169 Maakuntajoukkojen pilottiyksiköille jaetaan vuonna 2007 seuraavaa M05-vaatetusvarustusta:

170

170 - kesälakki (lippa)

171

171 - talvilakki

172

172 - maastopuku

173

173 - pakkastakki

174

175 Puolustusvoimien kansainvälisille joukoille jaetaan seuraavaa M05-vaatetusvarustusta:

176

176 - maastopuku

177

177 - pakkastakki

178

178 - pakkashousut

179

179 - talvilakki

180

180 - kesälakki (lippa)

181

181 - naamiosuojus

182

182 - sadepuku.

183

184

185 Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle jaetaan vuosina 2007 - 2009

186

186 seuraavat M05-vaatetusvarusteet suojavaatetuksiksi:

187

187 - maastopuku

188

188 - pakkaspuku

189

189 - talvilakki

190

190 - kesälakki (lippa)

191

191 - sadepuku

192

192 - nahkakinnas

193

193 - neulekinnas

194

194 - naamiosuojus

195

195 - alussukka

1 (1)

Raskaat raketinheittimet ovat saapuneet Suomeen

22.02.2007 12:00

Raskaan MLRS M270 -raketinheitinjärjestelmän toimitukset puolustusvoimille ovat alkaneet. Raketinheitinjärjestelmä on osa jalkaväkimiinoja korvaavien järjestelmien kehittämistä ja parantaa osaltaan maavoimien iskukykyä. Hankinnan myötä tykistö kehittyi aselajina merkittävästi.

Puolustusministeri Seppo Kääriäinen päätti 5.1.2006 raskaan raketinheitinjärjestelmän hankinnasta puolustusministeriön esittelyssä. Hanke, jonka valmistelu alkoi iskukykytutkimuksen julkaisemisen jälkeen, teki silloin suuren harppauksen eteenpäin ja hankintasopimukset on sen perusteella tehty vuoden 2006 alussa. Yhdysvaltojen kongressi käsitteli ja hyväksyi Alankomaille annettavan järjestelmän myyntiluvan 7.9.2006. Luvan myötä järjestelmän hankintaan liittyvät sopimukset astuivat voimaan.

Mikä MLRS-raketinheitinjärjestelmä on?

MLRS M270 -raketinheitin on tela-ajoneuvo, jonka alustana on Bradley-taisteluaajoneuvon versio M993 ja aseosana M269 -rakettikehto (LLM, Launcher Loader Module) laitteinen. Pääosat ovat alusta, aseosa ja ammunnanhallintajärjestelmä. Heitin on varustettu 500 hevosvoiman vesijäähdytteisellä dieselmoottorilla. Maksiminopeus tiellä on 64 km/h ja maastossa 35 km/h. Raketinheitin painaa lataamattomana noin 20 tonnia ja ladattuna noin 25 tonnia.

Heitin käyttää vaihdettavia rakettikasetteja kiinteiden putkien sijasta. Kuhunkin kasettiin mahtuu kuusi rakettia. Heittimeen kiinnitetään kaksi kasettia rinnakkain. Lataaminen suoritetaan itsenäisesti omaa latausnosturia käyttäen. Kukin heitin kykenee itsenäiseen tulitoimintaan ammunnanhallinta- ja paikannusjärjestelmänsä ansiosta. Kevyesti panssaroitu ohjaamo, josta kaikkea toimintaa ohjataan, on varustettu suodatusjärjestelmillä ja on yli-paineistettu suojaamaan miehistöä NBC-uhkilta.

Ensimmäiset järjestelmät toimitettiin USA:n armeijalle 1983. Järjestelmä on yleisesti käytössä NATO-maissa ja sitä on myös valmistettu Euroopassa. Kaikkiaan M270-heittäimiä on valmistettu lähes 1300 kappaletta ja järjestelmään kuuluvia raketteja yli 700 000 kappaletta. Järjestelmä on ollut käytössä mm. Persianlahden sodissa, joissa se on osoittanut käytettävyytensä ja tehokkuutensa. M270-heittimien tuotanto lopetettiin vuonna 2003, jolloin viimeiset heittimet toimitettiin Egyptin armeijalle.

M270-heitin ampuu MLRS-ampumatarvikeperheen (MFOM, MLRS Family Of Munition) raketteja ja tykistöohjuksia, joita ovat mm.

- M26 kuormaraketti, 32 km, 644 tytärammusta

- M26A1/A2 (ERR) pitkän kantaman kuormaraketti, 45 km

- M28 harjoitusraketti, perustuu M26-rakenteeseen (hankitaan Suomelle)

- M28A1 RRPR lyhyen kantaman harjoitusraketti

- AT2 miinaraketti, 38 km, 28 miinaa/raketti (hankitaan Suomelle)

- M30 GMLRS ohjautuva raketti, 60—100 km, esisarjatuotannossa, useita hyötykuormavaihtoehtoja (hankintaa Suomelle tutkitaan)

- ATACMS ohjus, 165—330 km, tytärammuksia tai muita hyötykuormia hyötykuormavaihtoehtoja (hankintaa Suomelle tutkitaan)

Hankkeen taustaa ja toteutusperiaatteet

2 (2)

49 Raskaan raketinheitinjärjestelmän tarve on todettu Puolustusvoimien pitkän tähtäimen suunnitelmissa jo
50 pitkään. Iskukykytutkimus (IKT), joka valmistui keväällä 2004, todisti järjestelmän olevan kustannuste-
51 hokkain vertailtavina olleista järjestelmistä. Lisätukea hankkeen valmisteluihin ovat tuoneet tykistöasela-
52 jin sisällä tehdyt tutkimustyöt, joita ovat olleet mm. raketinheittimistön kehittämisen tutkimus ja syvän
53 asevaikutuksen kokonaiskonsepti. Kyseiset tutkimukset ovat olleet käytössä myös iskukykytutkimukses-
54 sa.

55
56 Valtioneuvoston puolustus- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa 6/2004 (VNS 2004) on esitetty maa-
57 voimien iskukykyyn kehittämiskohteet vuosille 2005—2012 seuraavasti:

58 Maavoimien iskukykyä kehitetään hankkimalla raskaita raketinheittämiä asevaikutuksen ulottamiseksi
59 vastustajan operatiiviseen syvyyteen. Tykistölle hankitaan erikoisampumatarvikkeita alue- ja pistemaalien
60 tulittamiseen ja ilmavoimille luodaan kyky ilmasta maahan -toimintaan. Iskukykyyn kehittämiseen liittyen
61 luodaan kauaskantoisen tulenkäytön edellyttämä tiedustelu- ja maalinosoitusjärjestelmä, joka perustuu
62 suorituskykyisten lennokkien ja nykyaikaisten sensoreiden hyväksikäyttöön. Selonteon määrittämällä
63 tavalla hanketta on valmisteltu kevästä 2004 alkaen.

64
65 Nykyiset käyttäjämaat ovat vähentämässä raketinheittimien määrää tai luopumassa raketinheitinjärjestel-
66 mästään. Syynä siihen on turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttuminen kylmän sodan jälkeen. Asevoimi-
67 en tehtävät, varsinkin Länsi-Euroopan valtioissa, painottuvat kriisinhallintaoperaatioihin, joissa raskaiden
68 tulitukijärjestelmien tarve on vähentynyt. Toisaalta varsinkin Yhdysvallat kehittää järjestelmää voimak-
69 kaasti. Viimeisimmässä budjettiehdotuksessa on MLRS-järjestelmän kehittämiseen suunnattu lähes 400
70 miljoonaa dollaria.

71
72 Alankomaat luopuu käytössään olleista MLRS-yksiköistä kokonaisuudessaan. Tämän johdosta Suomella
73 ostajana oli hyvä tilaisuus hankkia lähes täydellinen järjestelmä kaikkine osakokonaisuuksineen. Kysees-
74 sä ei ole pelkkien raketinheittimien hankinta vaan hankinta sisältää yksiköiden varustuksen (komentopai-
75 kat, voimakoneet, koulutusvälineet), ajoneuvot, varaosat, huoltojärjestelmän korjausajoneuvot ja jopa
76 trukit ampumatarvikkeiden käsittelyyn varastoilla.

77
78 **Hankkeen toteutus on jaettu kahteen vaiheeseen:**
79 1. vaiheessa (2005—2010) luodaan koulutus-, varastointi- ja huoltojärjestelmä hankkimalla käytetyt ko-
80 konaisjärjestelmät. Samalla koulutetaan ensimmäiset sodanajan patterit.

81
82 Suorituskyky luodaan AT2-miinaraketeilla. Järjestelmän koulutus toteutetaan Tykistöprikaatissa. 2. vai-
83 heessa (2011—2016) luodaan kyky kauko- ja täsmävaikuttamiseen hankkimalla ohjautuvia ampumatar-
84 vikkeita ja suorittamalla niiden tarvitsemat muutostyöt heittimien ammunnanhallintaan.

85
86 **Hankinnan toteutus**

87
88 Hankinnat toteutetaan kesällä 2005 lisätalousarviossa myönnetyllä tilausvaltuudella (57,6 miljoonaa eu-
89 roa).

90
91 Järjestelmän siirto Suomeen on käynnissä ja materiaali siirretään alkuvaiheessa varikoille käyttöönotto-
92 huoltoa ja tarvittavia muutostöitä varten. Loppuvuonna 2005 tarkastettiin NAMSA:n (Nato Maintenance
93 and Supply Agency) tukemana kaupan kohteena oleva materiaali. Havaintojen ja raporttien perusteella
94 kalusto ja varaosat ovat erittäin hyvässä kunnossa.

95
96 **Koulutusta tarvitaan**

97

3 (3)

98 Täysin uudentyypin järjestelmän koulutus edellyttää henkilöstöltä paljon. Vuoden 2006 aikana on jär-
99 jestetty hankintasopimukseen kuuluvana 11 erillistä kurssia Englannissa ja Alankomaissa. Koulutukseen
100 osallistui noin 40 henkilöä. Hankkeen koulutus- ja käyttöönottoprojekti suunnittelee täydentävän koulu-
101 tuksen vuosille 2007—2008. Koulutus tulee sisältämään kursseja henkilöstölle kotimaassa sekä avain-
102 henkilöiden koulutusta ulkomailla.

103

104 Varusmieskoulutus aloitetaan tämän hetken suunnitelmien mukaan vuonna 2008. Koulutuksen aloittami-
105 nen edellyttää, että kantahenkilökunnalle on riittävä koulutus järjestetty, tarvittavat kenttäkokeet ja sota-
106 varustehyväksyntä on suoritettu sekä koulutusohjeet, oppaat ja varomääräykset on tarkastettu uuden jär-
107 jestelmän mukaisiksi. Järjestelmän käyttöön liittyvät turvallisuusnäkökohdat tulee olla täysin selvillä en-
108 nen koulutuksen aloitusta. Ensimmäiset koeammunnat ja kenttäkokeet järjestelmälle tehdään vuoden
109 2007 lopulla henkilökunnan käyttämänä.

110

111 Joukkotuotantoa varten järjestelmälle hankitaan myös koulutusampumatarvikkeet. Saksalaisen Diehl-
112 yhtiön kanssa tehdään sopimukset M26-ampumatarvikkeiden muuttamisesta M28-
113 harjoitusampumatarvikkeiksi. Kyseisillä todellisen koon ja kantaman mukaisilla raketeilla voidaan toteut-
114 taa koulutusammunnat Rovajärvellä. Jotta järjestelmän koulutus ampumatarvikkeilla olisi mahdollista
115 myös Niinialossa, hankitaan järjestelmään 122 mm:n koulutusjärjestelmä. Tällöin voidaan käyttää jo
116 käytössä olevia 122Rakh89:n raketteja MLRS M270:n kouluttamiseen Pohjankankaalla, jossa M28-
117 raketin suuri vaara-alue ei mahdollista ammuja.

118

119 **Rakentaminen ja huoltojärjestelmä**

120

121 Hankkeen merkittävimmät rakentamistarpeet kohdistuvat koulutuksen edellyttämään rakentamiseen Ty-
122 kistöprikaatissa ja ampumatarvikkeille tarvittavien varastojen rakentamiseen, jotka myös muiden asejär-
123 jestelmien käyttöä ja kunnossapitoa. Niinialoon liittyvä rakentaminen on edennyt hankesuunnitelman
124 tasolle ja rakentaminen toteutetaan pääosin vuoden 2007 aikana. Varuskuntaan rakennetaan varastotilat
125 koulutuskäytössä olevalle yksikölle varastotilat. Koulutuksen edellyttämään huoltoon ja korjaukseen tar-
126 vittavat tilat tehdään olemassa olevaan rakennuskantaan.

127

128 Huoltojärjestelmä luodaan kolmelle tasolle seuraavasti:

129

- 129 - A-taso käyttäjä
- 130 - B-taso varuskuntakorjaamo ja varikko
- 131 - C-taso varikko, NAMSA ja teollisuus

132

133 Vuosi 2007 ja vuosi 2008 tulevat olemaan haasteellisia hankkeelle ja siinä toimivalle henkilöstölle. Uu-
134 dentyypin järjestelmän oppiminen, käyttöönotto, käyttöönottohuollot, koulutuksen valmistelut ja eri-
135 laiset testit sekä kenttäkokeet tulevat työllistämään hankkeessa olevaa henkilöstöä.

136

137 Mikäli kaikki saadaan toteutettua suunnitellusti, voidaan varusmieskoulutus aloittaa turvallisesti vuoden
138 2008 aikana. Hankkeen toisen vaiheen suunnittelu aloitetaan vuoden 2007 aikana. Vaikka seuraavat kaksi
139 vuotta tulevat olemaan haasteellisia, kiinnostava ja suorituskykyinen järjestelmä täysin uudenlaisena osal-
140 taan motivoi tekemään parhaansa. Tykistö aselajina kehittyä tämän hankinnan myötä merkittävästi.

1 (1)

1 Amiraali Juhani Kaskeala: Rypäleaseilla taataan supistuvien maavoimien tulivoima2
3 05.03.2007 12:564
5 **Puolustusvoimain komentajan amiraali Juhani Kaskealan mukaan rypäleaseilla taataan miesvah-**
6 **vuudeltaan supistuvien maavoimien tulivoima. Niiden avulla asejärjestelmän suorituskyky nousee**
7 **jopa kymmenkertaiseksi tavanomaisiin ammuksiin verrattuna.**8
9 - Suomen puolustusvoimien kannalta on aivan mahdotonta kuvitella yksipuolista sitoutumista rypäleasei-
10 den täyskieltoon. Menettäisimme oleellisen osan maavoimien tulivoimasta ja juuri sen suorituskyvyn,
11 jolla aiomme korvata käytöstä poistettavat jalkaväkimiinat, Kaskeala totesi valtakunnallisen maanpuolus-
12 tuskurssin avajaisissa Helsingissä maanantaina.13
14 Puolustusvoimilla on käytössään vain kansainväliset sopimukset täyttäviä ampumatarvikkeita, ja uu-
15 dishankinnat suunnataan teknisesti toimintavarmoihin ja nykyaikaisiin rypäleaseisiin eli kuorma-
16 ammuksiin, -raketteihin ja pommeihin.17
18 Kaskealan mukaan puolustusvoimille hankittavaksi suunnitellut kuorma-ammukset varustetaan itsetuho-
19 tai deaktivointimekanismilla. Näin maastoon jää vähemmän räjähtämättömiä ammuksia kuin tavanomai-
20 sia kranaatteja ammuttaessa.21
22 Kuorma-ammuksia käytetään kauaskantavissa raskaissa raketinheittimissä, tykeissä ja kranaatinheittimis-
23 sä sekä Hornet-havittäjien ilmasta maahan -aseissa. Maavoimien iskukyvyn kehittäminen perustuu vuo-
24 den 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon.

1 (1)

Karjalan Prikaatille uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä

23.03.2007 13:00

Ilmatorjuntaohjus 2005 (ITO 2005) on uusi valmiusprikaateihin ja pääkaupunkiseudun suojaksi tuleva ilmatorjuntaohjusjärjestelmä. Karjalan Prikaati on saanut ensimmäiset ohjusjärjestelmänsä helmikuun alussa ja on jo aloittanut henkilöstön koulutuksen. Varusmieskoulutus ohjusjärjestelmälle alkaa Salpausselän Ilmatorjuntapatteristossa maaliskuussa.

Karjalan Prikaati tulee toimimaan uuden ilmatorjuntaohjusjärjestelmän pääkoulutuspaikkana ja vastaa näin henkilöstön osaamisesta ja sen kehittamisestä myös tulevaisuudessa. Pääosa ohjussyksiköistä tullaan kouluttamaan Karjalan Prikaatissa. Varusmieskoulutus ohjusjärjestelmälle alkaa Salpausselän Ilmatorjuntapatteristossa maaliskuussa 2007. Lapin Ilmatorjuntarykmentti vastaa Pohjoisen Maanpuolustusalueen ohjussyksiköiden tuotannosta.

Karjalan prikaatiin jo aiemmin valmistunut Ilmatorjunnan koulutushalli tarjoaa kaluston kouluttamiselle ja huoltamiselle asianmukaiset tilat. Koulutushalliin sijoitettu ITO2005 luokkasimulaattori on ollut koulutuskäytössä jo keväästä 2006.

Varusmieskoulutus ohjusjärjestelmälle on aloitettu maaliskuussa alkaneella aliupseerikurssilla. Noin puolet ohjusjärjestelmälle koulutettavista varusmiehistä käy läpi johtajakoulutuksen, joka samalla mahdollistaa syvemmälle menevän järjestelmäkoulutuksen. Ohjusryhmien johtajat saavat johtajakoulutuksensa Reserviupseerikoulussa.

Ohjusjärjestelmälle ensimmäisenä koulutettavan joukon miehistö astuu palvelukseen heinäkuussa 2007. Kuuden kuukauden palvelusajan miehistöstä koulutetaan pääasiassa ohjusampujia. Koulutetun joukon suorituskykyä testataan marraskuussa Lohtajan Ilmatorjuntaleirillä toteutettavissa ohjusammunnoissa.

Asejärjestelmissä uusinta tekniikkaa

Ilmatorjuntaohjus 2005 sisältää kaksi erillistä asejärjestelmää, joiden toteuttamisessa on käytetty viimeisimpiä teknisiä ratkaisuja. Ajoneuvoalustalle sijoitettu ohjuslavetti (CMAD) on pääjärjestelmä, jonka parina on jalan siirrettävissä oleva ampumajalusta (MANPAD). Molemmat järjestelmät ovat pimeätoimintakykyisiä, käyttävät samaa ohjustyyppiä ja toimivat lähellä toisiaan muodostaen yhden ohjusryhmän.

Ohjusjärjestelmällä on itsenäinen valvontakyky. Jokaisessa ohjuslavetissa on tutka, jonka suurin mittausetäisyys on 20 km. Tutkalla mitattaessa maalista saadaan suunnan, etäisyyden ja korkeuden lisäksi tunnistetieto omatunnuslaitteen avulla. ITO2005 järjestelmällä laukaistavien ohjusten vaakaulottuvuus on kahdeksan ja pystyulottuvuus kuusi kilometriä.

ITO2005 järjestelmän päätoimittaja on Saksalainen Rheinmetall Defence Electronics. Yrityksellä on ollut hankkeessa useita erillisiä järjestelmätoimittajia, joista merkittävimpinä voidaan mainita Ruotsalaiset Saab Bofors Dynamics ohjuksen ja ampumalaitteen, Saab Microwave Systems tutkan sekä Kanadalainen Oerlikon Contraves johtamisjärjestelmän osalta. Suomalaisista hankkeeseen osallistuneista yrityksistä voidaan mainita ohjusjärjestelmien kokoonpanosta vastaava FDPS (Finnish Defence PowerSystems) sekä kontin valmistuksesta vastaava Insta Group Oy.

Uusi ilmatorjuntaohjusjärjestelmä tullaan näkemään myös puolustusvoimain lippujuhlan päivän paraatissa Helsingissä 4.6.2007.

1 (1)

1 **Miinalaiva Hämeenmaa luovutettiin telakalta merivoimille**

2

3 20.04.2007 15:07

4

5 **Ensimmäinen modernisoitavista Hämeenmaa-luokan miinalaivoista on luovutettu merivoimille**
6 **Raumalla AkerYardsin telakalla.**

7

8 Miinalaiva Hämeenmaa on ollut modernisoitavana telakalla huhtikuusta 2006 alkaen. Alukseen on muun
9 muassa asennettu moderni taistelujärjestelmä, uudet sensorit ja aseistus.

10

11 Miinalaiva Hämeenmaalla alkaa nyt taistelu- ja alusjärjestelmien käyttöönotto- ja testausvaihe, jonka ai-
12 kana alus liikkuu koepurjehduksilla. Koe- ja testaustoiminta jatkuu vuoden 2008 loppuun, jolloin alus
13 saavuttaa operatiivisen valmiuden.

14

15 Miinalaivojen modernisointihanke jatkuu myös miinalaiva Uusimaan osalta. Uusimaa luovutetaan tela-
16 kalta tilaajalle tämän vuoden lopussa.

17

18 Kotisatamana molemmilla aluksilla on Saaristomeren Meripuolustusalueen tukikohta Turun Pansiossa.

1 (1)

1 Kalustoa kaupan kirjoituspöydistä kumiveneisiin ja maitotonkista moottorikelkkoihin

4 14.05.2007 00:01

6 Keuruun Pioneerivarikko järjestää mittavan huutokaupan perjantaina 18. toukokuuta. Myynnissä on puolustusvoimien ja liikkuvan poliisin käytöstä poistamaa kalustoa, yhteensä lähes 300 kohdetta.

10 Varsinainen tapahtuma alkaa kello 8 kiinteällä hinnalla myytävien tuotteiden kauppaamisella. Huutokauppa aloitetaan kello 10. Huudettavat kohteet ovat nähtävillä torstaina 17. toukokuuta kello 12-16 sekä huutokauppa-aamuna kello 8 alkaen.

14 Huudettavaa joka lähtöön

15 Keuruun Pioneerivarikon huutokaupan kohdeluettelo on ensi näkemältä kuin jokamiehen joulutoivelista. Kaupan on hitsauskoneita, puuntyöstökoneita, moottoriruiskuja, veneitä, moottorikelkkoja, sähkö- ja poltomoottoreita sekä rivikaupalla muuta mielenkiintoista. Mukana on myös vähemmän tekniseen makuun sopivia kohteita, kuten huonekaluja, mattoja ja ompelukoneita. Kodin käytännöllisempiin askareisiin avuksi löytyy muun muassa pesukoneita ja kaasuliesiä. Myynnissä on myös paljon sekalaista pientavaraa.

21 Keuruun Pioneerivarikon Materiaaliosaston materiaalipäällikkö kapteeni Ilkka Voutila suosittelee ennen varsinaista huutokauppaa pidettävää kiinteän hinnan tuotteiden myymälää, josta löytyy jokaiselle jotakin. "Kutsun myymälää leikkisästi eurotoriksi, sillä sieltä saa esineitä todella halpaan hintaan. Esimerkiksi hieman vaurioituneet soralapiot ovat menneet loistavasti kaupaksi. Olemme saaneet niistä myös jälkeensä hyvää palautetta."

27 Hyviä kauppvoja tarjolla sekä keräilijälle että yritysasiakkaalle

28 Huutokauppa tarjoaa kiinnostavaa nähtävää ja ostettavaa myös yritysten edustajille. Teollisuusompelukoneen tai vastapainotrukin voi mainiosti ostaa vaikka vähän käytettynäkin. Hitsaajan ja hitsauskoneen saa hankalampaan kohteeseen kätevästi henkilönostimella - joka niin ikään on huudettavissa.

32 Kapteeni Ilkka Voutila kertoo huutokaupan suosion kasvaneen vuosi vuodelta. "Aloittaessani viisi vuotta sitten tapahtumaan saapui noin 300 ihmistä, viime vuonna 1500." Voutilan mukaan ihmisten joukossa on monenlaista huutajaa. "Yksityishenkilöiden lisäksi paikalla on ollut muun muassa elämisyrittäjiä. Mukana on ollut myös ulkomaisia ostajia, kuten hollantilaisia keräilijöitä." Keuruun markkinahumuun kannattaa siis lähteä kauempaakin!

1 (1)

1 15.06.2007 10:01

2 **Helsinki-luokan viimeinen taistelu**

3 Pasi Leskinen

4

5 Kunniakas sivu merivoimien historiaa kääntyy tänään, kun ohjusvene Oulu poistuu Suomenlahdelta kohti
6 Pansion kotitukikohtaa. MOONA-07-harjoitus on Helsinki-luokan ohjusveneen viimeinen sotaharjoitus.
7 Viimeinen purjehdusviikko on merivoimien vuosipäivän 9.7. jälkeen.

8

9 Aluksen 1.upseeri kapteeniluutnantti Timo Heikkinen on palvelut ohjusvene Oululla viisi vuotta. ”Aluk-
10 sellamme palvelee noin 30 henkilöä. Osalle tämä on vaikeampaa kuin toisille, koska omaan laivaan kiin-
11 nytään. Jotkin meistä ovat palvelleet Helsinki-luokan aluksilla 80-luvulta saakka”, Heikkinen kertoo.
12 ”Henkilöstö siirtyy mm. Rauma-luokan ohjusveneille. Lopullista päätöstä ohjusvene Oulun kohtalosta ei
13 ole vielä tehty”, Heikkinen jatkaa.

14

15 Helsinki-luokka oli aikanaan uudentyypinen taistelualus, jonka pääaseena oli ruotsalaisvalmisteinen
16 MTO -85 meritorjuntaohjus. Se oli ensimmäinen alumiinirunkoinen ohjusveneluokka ja alukset valmis-
17 tuivat Wärtsilän Hietaniemen telakalta. Muita aluksia olivat Helsinki ja Turku, sekä Kotka. ”Tässä on
18 vielä perinteiset potkurit vauhtia antamassa, erona uudempiin Rauma- ja Hamina-luokan vesijetteihin”,
19 Heikkinen kertoo.

20

21 Merivoimien vuosipäivän jälkeen Ohjusvene Oulu siirtyy Tammisaaresta alusluokkansa kummikaupunki-
22 en vieraaksi Helsinkiin ja Kotkaan. ”Kyllä jotain pientä ohjelmaa on tiedossa. Mm kaikki entiset päälliköt
23 ovat kutsuttu mukaan muistelemaan menneitä”, Heikkinen paljastaa.

24

25 *[kuva, kaptl seisoo kannella vaakunan näkyessä taustalla]*

26 Aluksen päällikkö kapteeniluutnantti Mika Mäkilevo harmittelee aluksen päällikkyyden menettämistä,
27 mutta uudet haasteet odottavat Ohjusviirikön päällikkönä elokuussa

28

29 *[kuva, ohjusvene laiturissa]*

30 Lopullista päätöstä ohjusvene Oulun kohtalosta ei ole vielä tehty

31

32 *[kuva, kaptl seisoo kannella laivakellon ollessa taustalla]*

33 ”Aluksen laivakellolle on varattu paikka perinnehuoneessa”, kapteeniluutnantti Timo Heikkinen kertoo